คู่มือ
การใช้และบำรุงรักษาออกซิเจนทางการแพทย์
Operation and Maintenance Manual for Medical Oxygen

โครงการจัดทำคู่มือการใช้และบำรุงรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์การแพทย์
ในสถานบริการสุขภาพ

กองวิศวกรรมการแพทย์
กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

คู่มือการใช้และบำรุงรักษาออกซิเจนทางการแพทย์
Operation and Maintenance Manual for Medical Oxygen
กองวิศวกรรมการแพทย์ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

(ลิขสิทธิ์คู่มือฉบับนี้เป็นของ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข)
๘๘/๓๓ หมู่ที่ ๔ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทร. ๐-๒๑๔๙-๕๖๘๐, โทรสาร ๐-๒๑๔๙-๕๖๕๗

[พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม]

บทที่ 1

บทนิยาม

คู่มือ (Manual) หมายถึง ข้อความที่มีเนื้อหาเชิงให้ความรู้หรือข้อมูลสำหรับปฏิบัติการ โดยระบุไว้เป็น 2 แนวทางคือ “ต้อง” หมายถึงการปฏิบัติที่มิอาจละเว้นหรือหลีกเลี่ยงได้และ “ควร” หมายถึงการปฏิบัติที่น่าจะทำหรือแนะนำให้ทำ

ออกซิเจน (Oxygen) หมายถึง ธาตุที่มีสัญลักษณ์ทางเคมี “O_2” คุณสมบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มาตรฐานเลขที่ มอก. 540-2545 ออกซิเจนที่ใช้ในการแพทย์ (ถ้ามีการแก้ไข ให้ใช้ฉบับล่าสุด)

ระบบขนาดใหญ่ (Bulk System) หมายถึง

ระบบออกซิเจนขนาดใหญ่ (Bulk Oxygen System) คือชุดอุปกรณ์ที่ประกอบด้วยภาชนะบรรจุที่เป็นถังเก็บออกซิเจน อุปกรณ์ควบคุมความดัน อุปกรณ์ระบายความดัน อุปกรณ์ทำระเหย ชุดจ่ายก๊าซ และการวางเส้นท่อเชื่อมต่อระหว่างกัน ซึ่งมีความจุในการเก็บออกซิเจนมากกว่า 566 ลูกบาศก์เมตร (20,000 ลูกบาศก์ฟุต) ที่ NTP (normal temperature and pressure) รวมถึงการสำรองให้พร้อมใช้งานที่ยังไม่ได้เชื่อมต่อกับจุดใช้งานด้วย (ออกซิเจนนี้สามารถเก็บในรูปก๊าซหรือของเหลวซึ่งติดตั้งถาวรประจำที่หรือเคลื่อนที่ได้)

ถังบรรจุหรือภาชนะบรรจุที่เป็นถัง (Container) หมายถึง ภาชนะสำหรับบรรจุก๊าซที่อยู่ในสถานะของเหลวและมีความดันต่ำ ใช้สุญญากาศเป็นฉนวน

ท่อบรรจุหรือภาชนะบรรจุที่เป็นท่อ (Cylinder) หมายถึง ภาชนะสำหรับบรรจุก๊าซความดันสูง ซึ่งอาจเกิน 13,700 กิโลปาสคาล (2,000 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว หรือ 140 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร) ได้

เส้นท่อ (Pipeline หรือ pipe) หมายถึง เส้นท่อทองแดงที่นำมาใช้ในระบบก๊าซทางการแพทย์

ระบบเส้นท่อก๊าซ (Piped Gas System) หมายถึง ระบบที่ประกอบด้วยระบบจ่ายกลาง (ชุดจ่ายก๊าซ ท่อบรรจุ ถังขนาดใหญ่) พร้อมอุปกรณ์ควบคุมและการวางเส้นท่อไปยังทางเปิดออกที่เหมาะสมเพื่อต่อใช้งานกับอุปกรณ์ทางการแพทย์

การวางเส้นท่อ (Piping) หมายถึง การออกแบบและติดตั้งเส้นท่อเป็นระบบ โดยทั่วไปมี 3 ลักษณะดังนี้ คือ

1. เส้นท่อหลัก (Main Line) หมายถึง เส้นท่อของระบบที่ต่อจากแหล่งก๊าซไปยังเส้นท่อแนวตั้งหรือเส้นท่อสาขา (branch) หรือทั้งสองอย่าง
2. เส้นท่อแนวตั้ง (Riser) หมายถึง เส้นท่อของระบบที่วางตัวในแนวตั้ง เป็นส่วนต่อระหว่างเส้นท่อหลักกับเส้นท่อสาขาของชั้นต่าง ๆ

3. เส้นท่อสาขา (Branch หรือ Lateral Line) หมายถึง เส้นท่อของระบบที่ป้อนเข้าสู่ห้องหรือกลุ่มห้องในชั้นเดียวกัน

ข้อต่อลิ้นท่อบรรจุ (Cylinder Valve Connector) หมายถึง ข้อต่อก๊าซทางการแพทย์ซึ่งมีทั้งชนิดเกลียวและชนิดโย้ก (yoke) ตามข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มาตรฐานเลขที่ มอก. 1095-2535 ข้อต่อลิ้นภาชนะบรรจุก๊าซที่ใช้ในการแพทย์ (ถ้ามีการแก้ไข ให้ใช้ฉบับล่าสุด)

ชุดจ่ายก๊าซ (Manifold) หมายถึง อุปกรณ์สำหรับต่อเชื่อมทางออกของท่อบรรจุที่มากกว่าหนึ่งท่อเข้ากับศูนย์รวมของระบบจ่ายกลางของก๊าซชนิดหนึ่ง

ทางเปิดออก (Station Outlet) หมายถึง จุดทางออกของระบบเส้นท่อก๊าซทางการแพทย์ที่ผู้ใช้งานสามารถต่ออุปกรณ์ทางการแพทย์เข้าและถอดออกได้

อุปกรณ์ควบคุมความดัน (Pressure Regulator) หมายถึง อุปกรณ์ที่ใช้ควบคุมความดันก๊าซให้คงที่โดยอัตโนมัติให้อยู่ในระดับความดันใช้งานที่ตั้งไว้

ความดันใช้งาน (Working Pressure) หมายถึง ความดันที่เหมาะสมกับระบบหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ไม่เกิน 1,100 กิโลปาสคาล (11 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร หรือ 160 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว)

หมายเหตุ: ความดันใช้งานของออกซิเจน ไนทรัสออกไซด์และอากาศอัดทางการแพทย์ใช้ที่ 340-400 กิโลปาสคาล (3.15-4.22 กิโลกรัมต่อ

ตารางเซนติเมตร หรือ 50-60 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) ส่วนอากาศอัดหรือไนโตรเจนความดันสูงสำหรับขับเคลื่อนอุปกรณ์ทางการแพทย์ใช้ไม่เกิน 1,100 กิโลปาสคาล (11 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร หรือ 160 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว)

กิโลปาสคาล (kPa) บาร์ (bar) กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร (kg/cm^2) หรือปอนด์ต่อตารางนิ้ว (psi, pound per square inch) หมายถึง หน่วยความดันที่วัดโดยใช้ความดันบรรยากาศเป็นฐานอ้างอิง (gauge pressure)

แหล่งจ่ายสำรอง (Reserve Supply) หมายถึง ส่วนของอุปกรณ์ที่จ่ายก๊าซให้ระบบอย่างอัตโนมัติเมื่อระบบหลักไม่สามารถทำงานได้

ระบบสัญญาณเตือนหลัก (Master Alarm System) หมายถึง ระบบสัญญาณเตือนที่สามารถมองเห็นได้จากแสงและได้ยินจากเสียงเมื่อมีความผิดปกติของแหล่งจ่ายและระบบเส้นท่อก๊าซทางการแพทย์

ระบบสัญญาณเตือนประจำพื้นที่ (Area Alarm System) หมายถึง ระบบสัญญาณเตือนที่สามารถมองเห็นได้จากแสงและได้ยินจากเสียงเมื่อมีความผิดปกติของระบบก๊าซทางการแพทย์ ในบริเวณที่กำหนด

ระบบสัญญาณเตือนเฉพาะจุด (Local Alarm System) หมายถึง ระบบสัญญาณเตือนที่สามารถมองเห็นได้จากแสงและได้ยินจากเสียงเมื่อมีความผิดปกติของระบบก๊าซทางการแพทย์ ณ ตำแหน่งที่กำหนด

อัตโนมัติ (Automatic) หมายถึง การทำงานได้โดยกลไกของตัวเองเพื่อดำรงสถานภาพหรือเมื่อถูกกระตุ้นโดยผลกระทบที่ไม่ได้เกิดจากการ

กระทำของมนุษย์ เช่น การเปลี่ยนแปลงของกระแสไฟฟ้า ความต่างศักย์หรือความดัน เป็นต้น

ไวไฟ (Flammable) หมายถึง คุณสมบัติของสารที่ติดไฟง่าย ไหม้รุนแรง เปลวไฟขยายรวดเร็วระหว่างการสันดาป

หมายเหตุ: สารที่ไม่ไวไฟในอากาศอาจกลายเป็นสารไวไฟได้ ถ้าปริมาณออกซิเจนสูงเกิน 0.235 atm (ความดันสัมบูรณ์ หรือ absolute atmosphere)

ไม่ไวไฟ (Nonflammable) หมายถึง คุณสมบัติของสารที่ไม่ติดไฟง่ายภายใต้ภาวะที่กำหนดในนิยามการต้านไฟของ NFPA 701

ก๊าซไวไฟ (Flammable Gas) หมายถึง ก๊าซซึ่งจะติดไฟเมื่อผสมกับอากาศ ออกซิเจนหรือไนทรัสออกไซด์ในทุกสัดส่วน

ก๊าซไม่ไวไฟที่ใช้ทางการแพทย์ (Nonflammable Medical Gas) ได้แก่ ก๊าซออกซิเจน ไนทรัสออกไซด์ อากาศอัดหรือก๊าซทางการแพทย์อื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในนิยามของก๊าซไวไฟ

ติดไฟได้ (Combustible) หมายถึง คุณสมบัติของสารซึ่งเมื่อจุดติดไฟแล้วจะทำปฏิกิริยากับออกซิเจนและไหม้ไฟ

วัสดุไม่ติดไฟ (Noncombustible Material) หมายถึง วัสดุซึ่งเมื่ออยู่ในสภาพที่ใช้งานตามประเภทจะไม่สมารถจุดติดไฟ ไม่ไหม้ไฟ ไม่ช่วยการสันดาปหรือไม่ปล่อยไอที่ติดไฟได้เมื่อโดนไฟหรือความร้อน (ทดสอบตาม ASTM E136 ที่ 750 องศาเซลเซียส)

บทที่ 2
ระบบเส้นท่อก๊าซ
(Piped Gas System)

1. แหล่งก๊าซ

1.1 ท่อบรรจุและถังบรรจุ

1.1.1 ต้องทดสอบและบำรุงรักษาท่อบรรจุตามข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ในกรณีท่อเก่าให้เป็นไปตามมาตรฐานเลขที่ มอก. 358-2551 การใช้และการซ่อมบำรุงภาชนะบรรจุก๊าซทนความดัน (ถ้ามีการแก้ไข ให้ใช้ฉบับล่าสุด) ในกรณีท่อใหม่ให้เป็นไปตามมาตรฐานเลขที่ มอก. 359-2549 ภาชนะบรรจุก๊าซทนความดันแบบไม่มีตะเข็บ (ถ้ามีการแก้ไข ให้ใช้ฉบับล่าสุด) สำหรับถังบรรจุให้เป็นไป

ตามมาตรฐานที่สากลยอมรับ หรือข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (ถ้ามี)

1.1.2 ให้แสดงสิ่งบรรจุภายในท่อบรรจุ ตามข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มาตรฐานที่ มอก. 87-2521 สีและสัญลักษณ์สำหรับภาชนะบรรจุก๊าซที่ใช้ในทางการแพทย์ (ถ้ามีการแก้ไข ให้ใช้ฉบับล่าสุด)

1.1.3 ห้ามขูดฉลากออก เปลี่ยนแปลงหรือแกะออก

1.2 การจัดเก็บและการจัดวาง

หลักทั่วไปสำหรับก๊าซไม่ไวไฟ มีดังนี้

1.2.1 ท่อบรรจุก๊าซและถังบรรจุที่ใส่ของเหลวระเหยได้ต้องเก็บห่างจากเครื่องทำความร้อน ท่อไอน้ำร้อนและแหล่งความร้อน ถ้าอยู่ใกล้แหล่งความร้อนต้องป้องกันไม่ให้ท่อบรรจุหรือก๊าซร้อนเกิน 54 องศาเซลเซียส (130 องศาฟาเรนไฮต์) ภาชนะบรรจุของเหลวเย็นจัด (cryogenic liquid) ต้องระมัดระวังไม่ให้สัมผัสโดยตรงกับผิว

1.2.2 ต้องมีผนังกั้นรอบสถานที่เก็บของระบบจ่ายก๊าซที่เป็นสารออกซิไดซ์ (oxidizing agent) เช่น ออกซิเจนและไนทรัสออกไซด์ ซึ่งต้องทำจากวัสดุก่อสร้างที่สามารถทนไฟได้อย่างน้อย 1 ชั่วโมง และไม่ติดต่อโดยตรงกับสถานที่ให้ยาดมสลบ ผนังกั้นนี้ห้ามใช้เพื่อจุดประสงค์อื่น ห้ามเก็บก๊าซไวไฟรวมกับสารออกซิไดซ์ ก๊าซทางการแพทย์อื่นที่ไม่ไวไฟเช่นก๊าซเฉื่อยอาจเก็บไว้ในที่เดียวกันได้ ท่อบรรจุ

เต็มและท่อบรรจุเปล่า ก็อาจเก็บรวมในสถานที่เดียวกันได้โดยติดป้ายแสดงให้ชัดเจน

1.2.3 ต้องมีราวหรือที่รัดท่อบรรจุเพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่ทำให้เสียหายจากการล้มหรือเลื่อนหลุด

1.2.4 อุปกรณ์ไฟฟ้าที่ติดตั้งภายในสถานที่เก็บหรือชุดจ่ายก๊าซของก๊าซไม่ไวไฟ ต้องทำตามมาตรฐาน NFPA 70 (ถ้ามีการแก้ไข ให้ใช้ฉบับล่าสุด) อุปกรณ์ไฟฟ้าที่ติดผนังเช่น สวิตช์หรือเต้าเสียบต้องติดตั้งในที่ถาวรซึ่งสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.5 เมตร เพื่อป้องกันความเสียหายจากการถูกกระทบกระแทก

1.2.5 ต้องไม่เก็บวัสดุไวไฟในสถานที่เก็บออกซิเจนและไนทรัสออกไซด์

1.2.6 ต้องไม่เก็บวัสดุติดไฟได้เช่น กระดาษ พลาสติกหรือผ้าใกล้ท่อบรรจุหรือชุดจ่ายก๊าซของออกซิเจนและไนทรัสออกไซด์ ชั้นเก็บท่อบรรจุสามารถทำด้วยไม้ได้และต้องแกะสิ่งห่อหุ้มท่อออกก่อนเก็บเข้าที่

1.2.7 ถ้ามีฝาครอบท่อบรรจุ ต้องครอบสวมให้แน่นตลอดเวลาจนกระทั่งเปิดใช้งาน

1.2.8 ต้องไม่เก็บท่อบรรจุหรือถังบรรจุไว้ในที่อับทึบ

1.2.9 สถานที่ตั้งระบบจ่ายก๊าซ

1.2.9.1 ระบบจ่ายก๊าซทางการแพทย์ที่มีความจุ (รวมที่ต่อกับระบบและที่เก็บ) ไม่เกินกำหนด (ออกซิเจนไม่เกิน 566 ลูกบาศก์

เมตร หรือ 20,000 ลูกบาศก์ฟุต ไนทรัสออกไซด์ไม่เกิน 1,452 กิโลกรัม หรือ 3,200 ปอนด์) อาจอยู่กลางแจ้งที่มีกำแพงล้อมรอบโดยเฉพาะหรือในห้อง หรืออยู่ภายในอาคารที่ใช้กับงานอื่นได้ โดยต้องมีผนังกั้นแยกออกจากกัน

1.2.9.2 ส่วนประกอบเกี่ยวกับการเก็บก๊าซที่อยู่ภายนอกแต่อยู่ชิดกับผนังของอาคารต้องอยู่ในตำแหน่งที่ห่างจากช่องเปิดใด ๆ ของอาคารโดยรอบมากกว่า 7.6 เมตร (25 ฟุต)

1.2.9.3 ต้องไม่ใช้สถานที่ตั้งระบบจ่ายก๊าซเป็นที่เก็บท่อบรรจุอื่น นอกจากเป็นก๊าซไม่ไวไฟ ก๊าซทางการแพทย์อื่นที่ไม่ไวไฟให้ตั้งรวมกับออกซิเจนและไนทรัสออกไซด์ได้ แต่ต้องให้มีการถ่ายเทอากาศเพียงพอที่จะระบายก๊าซในบริเวณนั้นออกไป เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดบรรยากาศที่ขาดออกซิเจนในกรณีที่อุปกรณ์ระบายความดัน (pressure-relief device) ของท่อบรรจุหรือชุดจ่ายก๊าซ (manifold) กำลังทำงานซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงาน

1.2.9.4 เครื่องผลิตอากาศอัดและเครื่องผลิตสุญญากาศต้องติดตั้งแยกจากห้องระบบจ่ายก๊าซหรือแหล่งเก็บท่อบรรจุ ต้องติดตั้งเครื่องผลิตอากาศอัดในห้องเฉพาะซึ่งมีการระบายอากาศเพียงพอและต้องสามารถเข้าซ่อมแซมได้

1.2.10 การก่อสร้างสถานที่ตั้งระบบจ่ายก๊าซและการจัดระเบียบ

1.2.10.1 ผนัง พื้น เพดาน หลังคา ประตู อุปกรณ์ตกแต่งภายใน ชั้นและที่ยึดต้องทำจากวัสดุที่ไม่ติดไฟหรือมีขีดจำกัดการติดไฟ

1.2.10.2 ตำแหน่งห้องจ่ายออกซิเจนและไนทรัสออกไซด์ต้องไม่ติดต่อกับห้องให้ยาดมสลบหรือห้องเก็บยาดมสลบที่ไวไฟ

1.2.10.3 ประตูห้องระบบจ่ายก๊าซต้องใส่กุญแจได้

1.2.10.4 ถ้าระบบจ่ายก๊าซตั้งอยู่ใกล้แหล่งความร้อน เช่น เตาเผา ห้องกำเนิดไอน้ำ ห้องนึ่งอบฆ่าเชื้อ ต้องสร้างที่ป้องกันไม่ให้ท่อบรรจุมีอุณหภูมิเกิน 54 องศาเซลเซียส (130 องศาฟาเรนไฮต์) ต้องไม่อยู่ติดกับของเหลวที่ไวไฟหรือติดไฟได้ง่าย

1.2.10.5 ห้ามติดตั้งหม้อแปลงไฟฟ้า สายไฟฟ้าแรงสูง และอุปกรณ์ไฟฟ้าที่ทำให้เกิดประกายไฟใกล้ที่ตั้งระบบจ่ายก๊าซ

1.2.10.6 ต้องติดป้าย

ห้ามสูบบุหรี่หรือทำให้เกิดประกายไฟ

ที่บริเวณระบบจ่ายก๊าซ ขนาดตัวหนังสือต้องอ่านได้ชัดเจน

ข้อกำหนดเพิ่มเติมสำหรับแหล่งเก็บก๊าซไม่ไวไฟ

ก. ขนาดมากกว่า 85 ลูกบาศก์เมตร (3,000 ลูกบาศก์ฟุต)

1) ระบบจ่ายออกซิเจนหรือสถานที่เก็บที่มีความจุมากกว่า 566 ลูกบาศก์เมตร (20,000 ลูกบาศก์ฟุต) ที่ NTP (รวมแหล่งสำรองที่ไม่ได้ต่อกับระบบด้วย) ต้องเป็นไปตาม NFPA50 มาตรฐานระบบออกซิเจนขนาดใหญ่ที่ติดตั้งในสถานที่ใช้งาน (ถ้ามีการแก้ไข ให้ใช้ฉบับล่าสุด) ตำแหน่งของถังบรรจุออกซิเจนเหลวต้องห่างจากโครงสร้างอื่น ๆ ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้ (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 ระยะห่างที่เหมาะสมระหว่างระบบจ่ายกลางก๊าซขนาดใหญ่กับโครงสร้างต่างๆ
(หน่วยเป็นเมตร) ตัวเลขชุดแรกสำหรับถังขนาดน้อยกว่า 20 ตัน
ตัวเลขชุดหลังสำหรับถังขนาด 20-200 ตัน

2) ผนัง พื้น เพดาน ซึ่งเป็นที่ตั้งระบบจ่ายก๊าซนี้ ต้องทนไฟได้นานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง

3) ต้องมีการระบายอากาศสู่ภายนอกโดยเครื่องระบายหรือระบายตามธรรมชาติ ถ้าระบายตามธรรมชาติต้องมีช่องระบายขนาดพื้นที่ช่องว่างรวมอย่างน้อย 0.05 ตารางเมตร (72 ตารางนิ้ว)

ข. ขนาดน้อยกว่า 85 ลูกบาศก์เมตร (3,000 ลูกบาศก์ฟุต)

ประตูที่ใช้ต้องมีบานเกล็ดขนาดพื้นที่ระบายอากาศไม่น้อยกว่า 0.05 ตารางเมตร (72 ตารางนิ้ว) แต่ถ้าประตูนี้เปิดออกสู่ทางเดินในอาคารต้องเป็นบานทึบ และต้องเป็นไปตามข้อกำหนดเพิ่มเติมสำหรับแหล่งเก็บก๊าซไม่ไวไฟขนาดมากกว่า 85 ลูกบาศก์เมตร ข้อ ก (3)

1.3 วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้กับออกซิเจน

1.3.1 ส่วนประกอบระบบออกซิเจนได้แก่ ท่อบรรจุหรือถังบรรจุ ลิ้น ฐานรองลิ้น (valve seat) สารหล่อลื่น ข้อต่อ (fitting) ประเก็น (gasket) และอุปกรณ์ที่ต่อเชื่อมรวมทั้งท่อส่งก๊าซ (hose) ต้องสามารถเข้ากันได้กับออกซิเจนภายใต้สภาพของอุณหภูมิและความดันใช้งาน ห้ามใช้วัสดุที่จุดไฟติดง่าย ยกเว้นเป็นส่วนประกอบที่พิสูจน์หรือทดสอบแล้วว่าเหมาะสม

1.3.2 คุณสมบัติในข้อ 1.3.1 ให้ใช้กับไนทรัสออกไซด์และก๊าซผสมทางการแพทย์อื่นที่มีออกซิเจนมากกว่า 23.5 % หรือเป็นไปตามที่กำหนด (ถ้ามี)

1.4 ระบบจ่ายกลางก๊าซ (Gas Central Supply System)

ประกอบด้วยระบบท่อบรรจุและอุปกรณ์จ่ายที่ติดตั้งแบบถาวร หรือแบบเคลื่อนที่ได้ (traler) มี 3 แบบ ดังต่อไปนี้คือ

1.4.1 ระบบจ่ายกลางก๊าซแบบท่อบรรจุที่ไม่มีแหล่งจ่ายสำรอง (รูปที่ 2) ประกอบด้วย

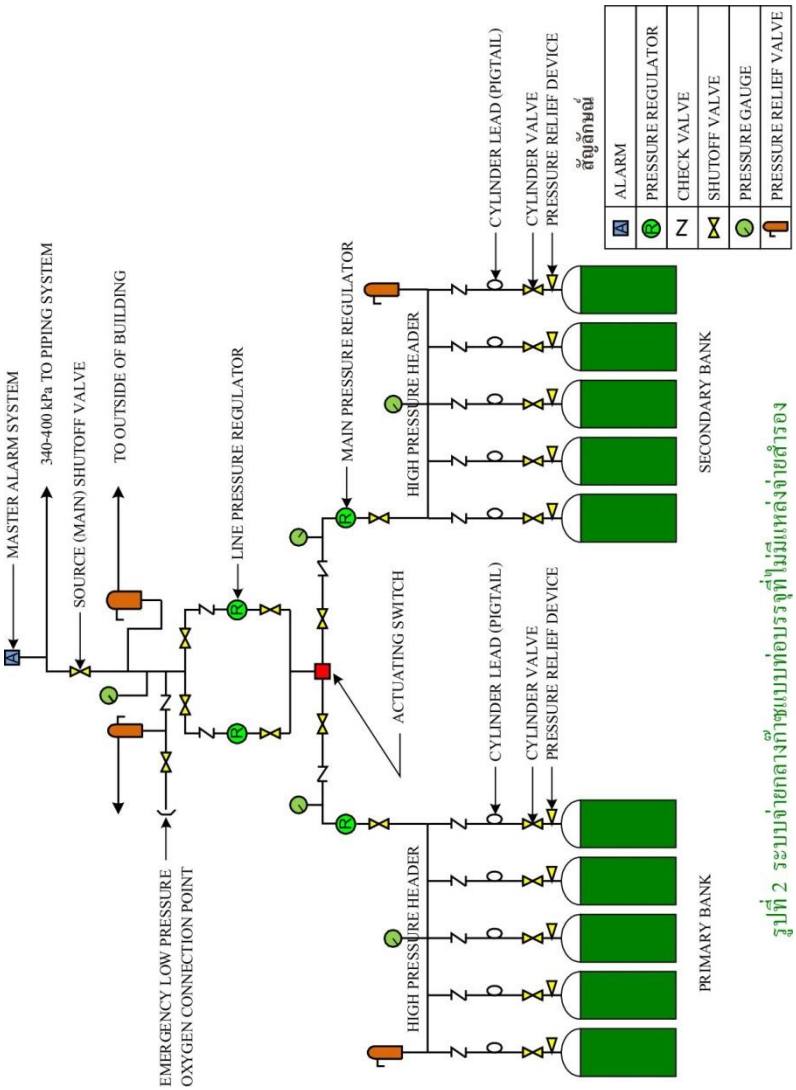

รูปที่ 2 ระบบจ่ายกลางก๊าซแบบท่อบรรจุที่ไม่มีแหล่งจ่ายสำรอง

1.4.1.1 ชุดจ่ายก๊าซจากท่อบรรจุ ประกอบด้วยท่อบรรจุ 2 ฝั่ง สลับกันจ่ายเข้าระบบเส้นท่อแต่ละฝั่งมีอุปกรณ์ควบคุมความดันและท่อบรรจุต่อกับหัวความดันสูง (high pressure header) แต่ละฝั่งต้องมีท่อบรรจุอย่างน้อย 2 ท่อ หรือจ่ายได้เฉลี่ยอย่างน้อย 1 วัน เมื่อฝั่งที่หนึ่ง (primary bank) ไม่สามารถจ่ายให้ระบบได้ ฝั่งที่สอง (secondary bank) ต้องเริ่มทำงานอย่างอัตโนมัติเพื่อจ่ายให้ระบบ ต้องต่อตัวรับสัญญาณ (actuating switch) กับแผงสัญญาณเตือนหลัก (master signal panel) เพื่อแสดงให้ทราบว่าขณะนี้มีการเปลี่ยนไปใช้ท่อบรรจุฝั่งที่สอง

1.4.1.2 ลิ้นทางเดียว (check valve) ต้องติดตั้งที่เส้นท่อระหว่างท่อบรรจุ (cylinder lead) หรือหางหมู (pigtail) กับหัวความดันสูงเพื่อป้องกันการสูญเสียก๊าซในกรณีที่ลิ้นระบายความดันของท่อบรรจุเปิดออกหรือเส้นท่อจากท่อบรรจุเสีย ลิ้นทางเดียวต้องทำจากวัสดุที่เหมาะสมสำหรับก๊าซและความดันใช้งาน

1.4.2. ระบบจ่ายกลางก๊าซแบบท่อบรรจุที่มีแหล่งจ่ายสำรอง (รูปที่ 3)

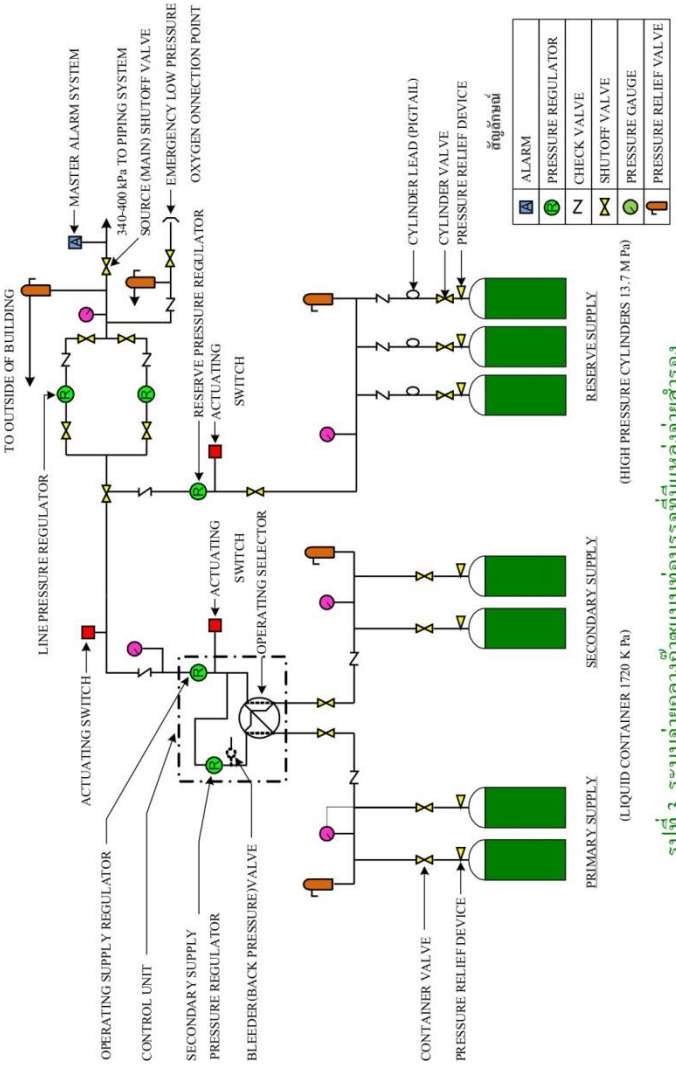

รูปที่ 3 ระบบจ่ายก๊าซแบบท่อบรรจุที่มีแหล่งจ่ายสำรอง

1.4.2.1 ระบบจ่ายจากท่อบรรจุที่มีแหล่งจ่ายสำรองประกอบด้วย

ก. แหล่งจ่ายชุดแรก (primary supply) ซึ่งจ่ายให้ระบบเส้นท่อ

ข. แหล่งจ่ายชุดที่สอง (secondary supply) ต้องทำงานอย่างอัตโนมัติเมื่อแหล่งจ่ายชุดแรกไม่สามารถจ่ายให้ระบบได้ ต้องต่อตัวรับสัญญาณกับแผงสัญญาณเตือนหลักเพื่อแสดงให้ทราบว่ามีการเปลี่ยนไปใช้แหล่งจ่ายชุดที่สอง

ค. แหล่งจ่ายสำรอง (reserve supply) ต้องทำงานอย่างอัตโนมัติในกรณีที่แหล่งจ่ายชุดแรกและชุดที่สองไม่สามารถจ่ายให้ระบบได้ ต้องต่อตัวรับสัญญาณกับแผงสัญญาณเตือนหลักเพื่อแสดงให้ทราบว่าขณะนี้แหล่งจ่ายสำรองเริ่มจ่ายก๊าซให้กับระบบแล้ว

1.4.2.2 แหล่งจ่ายสำรองประกอบด้วยท่อบรรจุความดันสูงที่มีชุดจ่ายก๊าซตั้งแต่ 3 ท่อขึ้นไปต่อเชื่อมตามข้อ 1.5.2 และต้องติดตั้งลิ้นทางเดียวตามข้อ 1.4.1.2 หรือต้องมีตัวรับสัญญาณที่กระตุ้นแผงสัญญาณเตือนหลักเมื่อความดันของแหล่งจ่ายสำรองลดลงถึงระดับที่จ่ายได้เพียง 1 วัน

1.4.2.3 การใช้ถังเก็บของเหลวเย็นจัด (cryogenic liquid storage vessel) เป็นแหล่งจ่ายปฏิบัติการ (operating supply) ต้องติดตั้งแบบมีแหล่งจ่ายสำรองเท่านั้น

1.4.2.4 ถังเก็บของเหลวเย็นจัดที่ออกแบบให้ป้องกันการสูญเสียก๊าซที่ระเหยจากของเหลวในแหล่งจ่ายชุดที่สองต้องออกแบบให้มีลิ้น bleeder back pressure เพื่อให้ก๊าซที่เกิดขึ้นไหลผ่านอุปกรณ์ควบคุมความดันก่อนเข้าสู่ระบบเส้นท่อ

1.4.2.5 ถังเก็บของเหลวเย็นจัด ต้องสร้างให้ทนความดันสูง (15.2 เมกะปาสคาล หรือ 350 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) หรือต้องมีอุปกรณ์ระบายความดันที่เหมาะสมติดตั้งต้นทางต่อหน่วยควบคุม (control unit)

1.4.2.6 ระบบจ่ายกลางก๊าซแบบท่อบรรจุที่มีแหล่งจ่ายสำรองนี้ต้องมีลิ้นทางเดียวระหว่างเส้นท่อจากท่อบรรจุแต่ละอันกับหัวความดันสูงของแหล่งจ่ายทั้งสองชุด

1.4.3 ระบบจ่ายกลางก๊าซแบบขนาดใหญ่ที่มีแหล่งจ่ายสำรอง (รูปที่ 4)

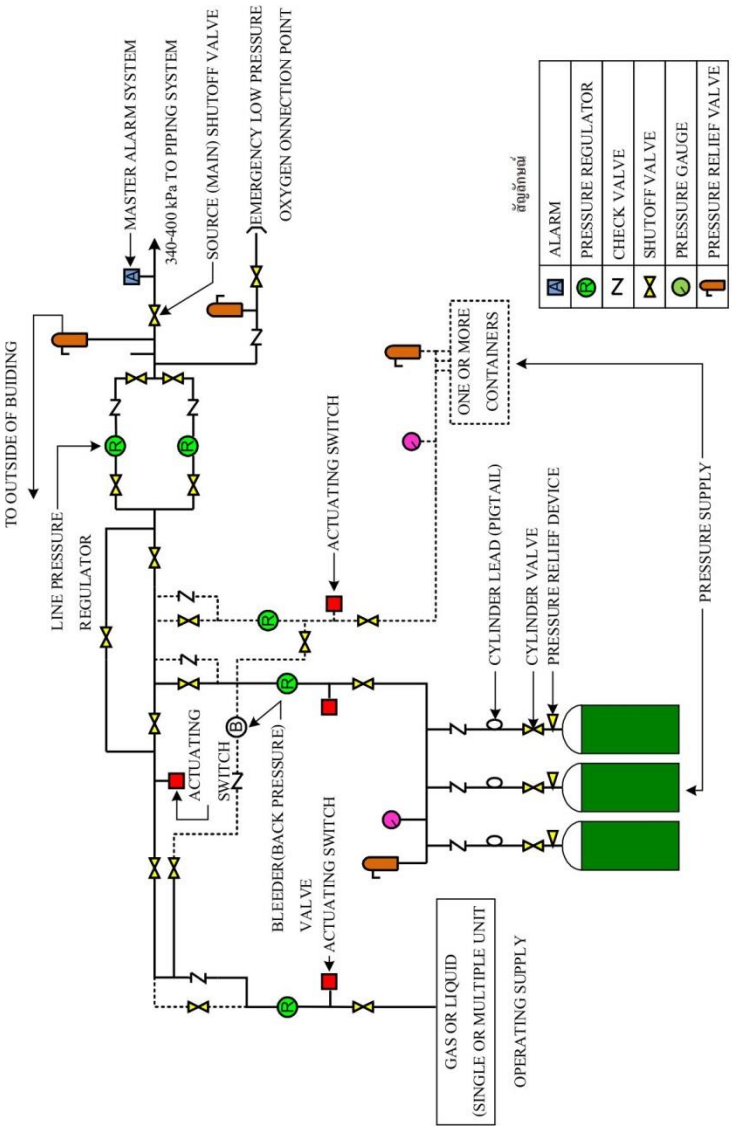

รูปที่ 4 ระบบจ่ายกลางก๊าซขนาดใหญ่ที่มีแหล่งจ่ายสำรอง

1.4.3.1 ระบบจ่ายกลางก๊าซแบบขนาดใหญ่ประกอบด้วยแหล่งจ่าย 2 แหล่ง โดยแหล่งหนึ่งต้องใช้สำรองจ่ายในกรณีฉุกเฉินเท่านั้นและต้องต่อตัวรับสัญญาณกับแผงสัญญาณเตือนหลักเพื่อแสดงให้ทราบว่าแหล่งจ่ายสำรองเริ่มทำงาน

ระบบจ่ายกลางก๊าซแบบขนาดใหญ่มี 2 แบบ คือ

ก. ชนิดสลับข้าง (alternating type) มีจำนวน 2 หน่วยหรือมากกว่า สลับกันจ่ายเข้าระบบเส้นท่อ เมื่อแหล่งจ่ายชุดแรกไม่สามารถจ่ายได้ แหล่งจ่ายชุดที่สองจะกลายเป็นชุดแรกโดยอัตโนมัติ และต้องเปลี่ยนท่อบรรจุใหม่ให้กับแหล่งจ่ายชุดที่หมด (ซึ่งไม่ใช่แหล่งจ่ายสำรอง) แล้วต่อเข้ากับระบบให้พร้อมก่อนการสลับใช้ครั้งต่อไป ต้องต่อตัวรับสัญญาณกับแผงสัญญาณเตือนหลักเพื่อแสดงให้ทราบเมื่อเกิดการสลับข้างใช้งาน

ข. ชนิดจ่ายต่อเนื่อง (continuous type) มีจำนวน 1 หน่วย หรือมากกว่า จ่ายเข้าระบบเส้นท่ออย่างต่อเนื่อง ในขณะที่อีกหน่วยหนึ่งคงสภาพเป็นแหล่งจ่ายสำรองและทำงานเฉพาะในกรณีฉุกเฉินเท่านั้น

1.4.3.2 แหล่งจ่ายชุดที่สองหรือแหล่งจ่ายสำรองที่กล่าวใน 1.4.3.1 แต่ละแหล่งต้องมีความจุอย่างน้อยเพียงพอที่จะจ่ายได้เฉลี่ย 1 วัน และประกอบด้วย

ก. ท่อบรรจุความดันสูง 3 ท่อหรือมากกว่า ที่ต่อกับชุดจ่ายก๊าซตามข้อ 1.4.1.1 และ 1.5.2 ต้องมีตัวรับสัญญาณกระตุ้นให้สัญญาณเตือนหลักทำงานเมื่อความดันของแหล่งจ่ายสำรองลดลงถึงระดับที่จ่ายได้เพียง 1 วัน

ข. ถังเก็บของเหลวเย็นจัดที่ใช้เป็นแหล่งจ่ายสำรองให้กับระบบจ่ายกลางก๊าซขนาดใหญ่ ต้องมีตัวรับสัญญาณกระตุ้นให้สัญญาณเตือนหลักทำงานเมื่อความดันของแหล่งจ่ายสำรองลดลงถึงระดับที่จ่ายได้เพียง 1 วัน และตัวรับสัญญาณอีกอันหนึ่งซึ่งจะกระตุ้นให้ระบบสัญญาณเตือนหลักทำงานเมื่อความดันใช้งานที่เหลือในแหล่งจ่ายสำรองลดลงต่ำกว่าความดันที่ต้องการให้ทำงานอย่างถูกต้อง ต้องติดตั้งลิ้น bleeder back pressure เพื่อป้องกันการสูญเสียก๊าซที่เกิดจากการระเหยของของเหลวในแหล่งจ่ายสำรอง โดยให้ก๊าซที่เกิดขึ้นนี้ไหลผ่านอุปกรณ์ควบคุมความดันก่อนเข้าสู่ระบบเส้นท่อ

1.5 ข้อกำหนดทั่วไปสำหรับระบบจ่ายกลางก๊าซ

1.5.1 ท่อบรรจุ ต้องออกแบบ สร้าง ทดสอบและบำรุงรักษาตามข้อ 1.1 ท่อบรรจุที่ใช้งานและที่เก็บต้องมีที่ยึดอย่างมั่นคงเพื่อป้องกันการตกหล่นหรือถูกชนล้ม

1.5.2 ชุดจ่ายก๊าซ ต้องสร้างอย่างมั่นคง การออกแบบและวัสดุต้องเหมาะสมกับก๊าซและความดันที่เกี่ยวข้อง วิธีการทางเครื่องกลที่ใช้ต้องมีความมั่นคงในการต่อท่อบรรจุก๊าซกับชุดจ่ายก๊าซ ทางออกจากท่อ

บรรจุและข้อต่อทางเข้าชุดจ่ายก๊าซหรือตัวควบคุมต้องเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มาตรฐานเลขที่ มอก. 1095-2535 ข้อต่อลิ้นภาชนะบรรจุก๊าซที่ใช้ในการแพทย์ (ถ้ามีการแก้ไขให้ใช้ฉบับล่าสุด) เมื่อต่อก๊าซทางการแพทย์ที่ไม่ไวไฟเป็นระบบแล้ว ต้องแน่ใจว่าไม่สามารถสลับชนิด (non-interchangeability) ของท่อบรรจุและอุปกรณ์ได้ วัสดุอุปกรณ์ต้องสั่งซื้อจากผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่ายโดยตรง และการติดตั้งต้องเป็นไปตามคำแนะนำของช่างผู้ชำนาญการในการติดตั้งและใช้งานอย่างถูกวิธี

1.5.3 จุดต่อระหว่างท่อบรรจุกับลิ้นทางเดียวก่อนเข้าสู่หัวความดันสูง ต้องใส่เส้นท่อจากท่อบรรจุหรือหางหมูเพื่อให้มีการยืดหยุ่นตัวได้เพื่อสะดวกในการเปลี่ยนท่อบรรจุและป้องกันจุดต่อรั่ว

1.5.4 อุปกรณ์ควบคุมความดันเส้นท่อ (Line Pressure Regulator) ต้องติดตั้งต้นทางต่อลิ้นระบายความดันในท่อตัวสุดท้าย (ข้อ 1.5.7) ในที่ซึ่งก๊าซชนิดเดียวกันมีเส้นท่อหลายระบบ เพื่อให้มีความดันใช้งานต่าง ๆ กัน ต้องแยกติดตั้งอุปกรณ์ควบคุมความดัน ลิ้นระบาย และลิ้นปิดเหล่งจ่าย (source shutoff valve) สำหรับแต่ละความดัน

1.5.5 หัวจ่ายก๊าซความดันสูง (Header) ต้องติดตั้งมาตรวัดความดันและลิ้นระบายความดัน

1.5.6 ลิ้นปิด (Shutoff Valve) ที่ใช้มือหมุน ต้องติดตั้งต้นทางต่ออุปกรณ์ควบคุมความดันแต่ละอัน และต้องมีลิ้นทางเดียวและลิ้นปิดที่ใช้มือหมุนติดตั้งปลายทางเรียงตามลำดับ

1.5.7 ลิ้นระบายความดัน (Pressure Relief Valve) ระบบจ่ายกลางก๊าซแต่ละระบบต้องมีลิ้นระบายความดันสูง ตั้งค่าให้สูงกว่าความดันใช้งานในท่อ 50 เปอร์เซ็นต์ ติดตั้งปลายทางต่ออุปกรณ์ควบคุมความดันท่อและต้นทางต่อลิ้นปิดแหล่งจ่าย ลิ้นระบายความดันนี้อนุญาตให้ตั้งค่าสูงกว่าได้ถ้ามีลิ้นระบายความดันอีกอันหนึ่งที่ตั้งค่าให้สูงกว่าความดันใช้งานในท่อ 50 เปอร์เซ็นต์ ติดตั้งอยู่แล้วในเส้นท่อหลัก ลิ้นระบายความดันทุกอันต้องปิดเองโดยอัตโนมัติหลังจากระบายความดันที่เกินออกไปแล้ว ลิ้นระบายความดันที่ตั้งค่าให้สูงกว่าความดันใช้งานในท่อ 50 เปอร์เซ็นต์ ต้องระบายออกสู่ภายนอกระบบจ่ายก๊าซทั้งหมด ถ้าก๊าซนั้นไม่ใช่อากาศทางการแพทย์หรือความจุก๊าซรวมของระบบจ่ายเกิน 85 ลูกบาศก์ (3,000 ลุกบาศก์ฟุต) ลิ้นระบายความดันต้องทำจากทองเหลืองหรือสัมฤทธิ์ (bronze) และออกแบบพิเศษเพื่อใช้งานกับก๊าซ [ลิ้นระบายความดันที่อยู่ปลายทางต่อตัวควบคุมความดันในเส้นท่อของระบบไนโตรเจนที่ใช้ขับเคลื่อนเครื่องมือแพทย์ซึ่งแตกต่างจากความดันปกติ (340-400 กิโลปาสคาล หรือ 50-60 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) ต้องตั้งค่าให้สูงกว่าความดันในเส้นท่อ 50 เปอร์เซ็นต์]

1.5.8 ลิ้นทางเดียว ระบบจ่ายกลางก๊าซตามข้อ 1.4.2 หรือ 1.4.3 ต้องมีลิ้นทางเดียวในแหล่งจ่ายหลักชุดแรกอยู่ต้นทางต่อจุดบรรจบ (point of intersection) กับแหล่งจ่ายหลักชุดที่สองหรือแหล่งจ่ายสำรอง

1.5.9 อุปกรณ์ควบคุมความดันเส้นท่ออันสุดท้าย ต้องเป็นชนิดคู่ (duplex) เพื่อให้สามารถซ่อมบำรุงอุปกรณ์ดังกล่าวได้โดยไม่ต้องปิดระบบเส้นท่อก๊าซทั้งหมด

1.5.10 ต้องติดตั้งมาตรวัดความดันหลังจากผ่านอุปกรณ์ควบคุมความดันเส้นท่อเพื่อให้ทราบความดันในเส้นท่อก่อนจ่ายไปใช้งาน

1.5.11 การต่อหัวจ่ายออกซิเจนฉุกเฉิน (emergency oxygen supply connection) ต้องมีจุดต่อเข้าเพื่อนำแหล่งจ่ายเสริมมาต่อเข้าในกรณีฉุกเฉินหรือสำหรับการซ่อมบำรุง (รูปที่ 5) ออกซิเจนฉุกเฉินนี้ต้องผ่านอุปกรณ์ควบคุมความดันอย่างเหมาะสมมาแล้วเป็น 340-400 กิโลปาสคาล (50-60 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) จุดต่อเข้านี้ต้องอยู่ภายนอกอาคารซึ่งมีการป้องกันไม่ให้บุคคลที่ไม่ได้รับมอบหมายเข้าไปได้ และติดป้ายดังนี้

ทางเข้าฉุกเฉินของออกซิเจนความดันใช้งาน

จุดต่อนี้ต้องอยู่ปลายทางต่อลิ้นปิดของเส้นทางหลัก ต้องมีลิ้นทางเดียว (ลิ้น A) ในเส้นท่อหลักระหว่างลิ้นปิดเส้นท่อหลักและจุดต่อ

รูปตัว T และลิ้นทางเดียวอีกหนึ่งอัน (ลิ้น B) ระหว่างจุดต่อรูปตัว T กับลิ้นปิดการจ่ายฉุกเฉิน

1.5.11.1 เส้นท่อที่เชื่อมกับที่จ่ายออกซิเจนฉุกเฉินต้องมีลิ้นระบายความดันที่ใหญ่พอ เพื่อป้องกันระบบจ่ายด้วยเส้นท่อและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องที่อยู่ถัดไปเกิดความเสียหายจากความดันที่สูงเกิน 50 เปอร์เซ็นต์ของความดันใช้งาน

1.5.11.2 ทางเข้าต้องเป็นท่อชนิดเกลียวใน มีขนาดใหญ่พอสำหรับความต้องการทั้งหมดในระบบที่ความดันก๊าซของแหล่งฉุกเฉิน

1.5.11.3 จุดต่อหัวจ่ายออกซิเจนฉุกเฉิน ต้องอยู่บริเวณที่รถบรรทุกออกซิเจนฉุกเฉิน สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาและจุดต่อหัวจ่ายนี้ต้องไม่ติดกับแหล่งจ่ายออกซิเจนหลัก

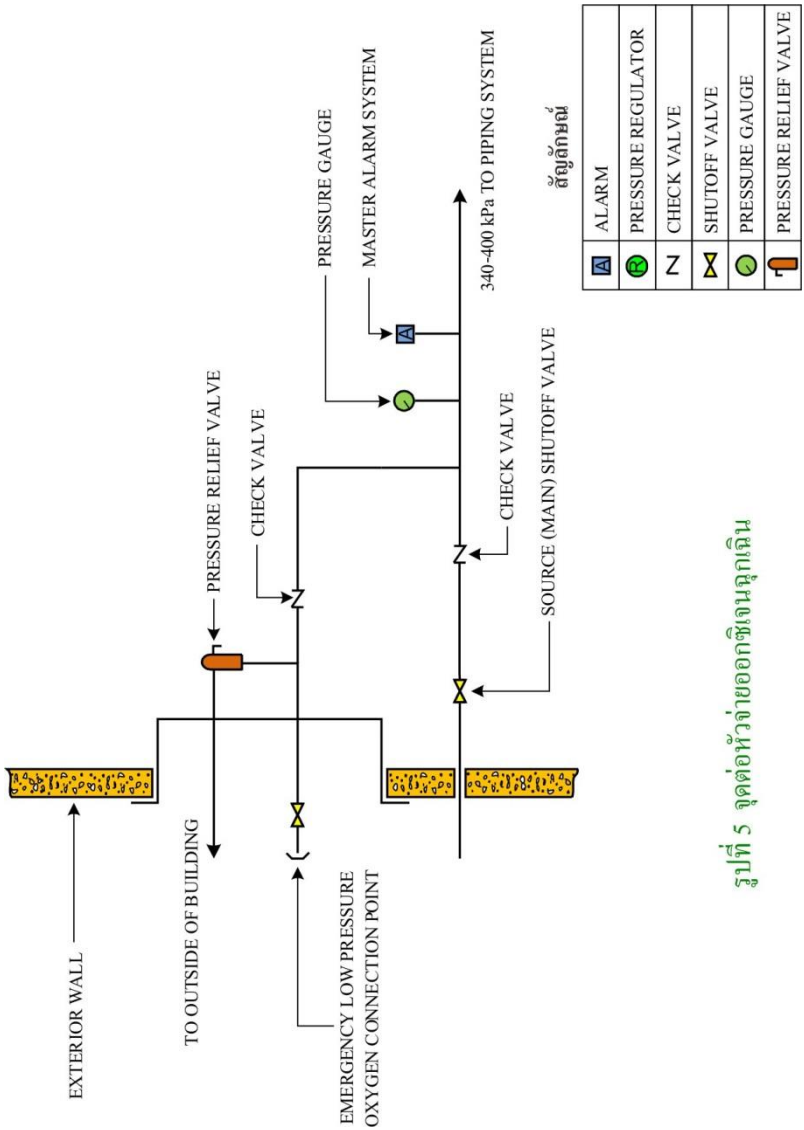

รูปที่ 5 จุดต่อหัวจ่ายออกซิเจนจุดเดิน

1.6 ข้อควรพิจารณาในการเลือกใช้ออกซิเจนชนิดก๊าซหรือออกซิเจนเหลว (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อควรพิจารณาในการเลือกออกซิเจนชนิดก๊าซหรือออกซิเจนเหลว

	ออกซิเจนชนิดก๊าซ	ออกซิเจนเหลว
สภาพทั่วไปของภาชนะบรรจุ	ท่อบรรจุเป็นท่อเหล็กขนาด Gน้ำหนักท่อเต็ม 33 กิโลกรัม	ถังบรรจุเป็นถังเหล็กมีผนัง 2 ชั้นระหว่างชั้นเป็นสุญญากาศ
สถานะภายใน	อยู่ในรูปก๊าซ	อยู่ในรูปของเหลวและมีก๊าซอยู่เหนือของเหลว
ความดันภายในภาชนะที่บรรจุ	ความดันเต็มท่อบรรจุสูงถึง 13,600กิโลปาสคาล (2,000 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) และจะลดลงเรื่อย ๆ เมื่อเปิดใช้	ความดัน 800-1,000 กิโลปาสคาล (120-150 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) และจะคงที่ตลอดการใช้งานถ้าภายในยังมีของเหลวเหลืออยู่

	ออกซิเจนก๊าซ	**ออกซิเจนเหลว**
ความบริสุทธิ์และสิ่งเจือปน	มีโอกาสเจือปนได้มากจากการผ่านการใช้งานและจากกระบวนการอัดก๊าซจากโรงงานผลิต	มีโอกาสเจือปนได้น้อยเพราะเป็นของเหลวซึ่งจะถูกถ่ายจากรถของโรงงานเข้าสู่ถังบรรจุโดยตรง
ปริมาณบรรจุ	ท่อบรรจุขนาด G 1 ท่อจุได้ประมาณ 5,000 ลิตร	ถังบรรจุขนาดตามแต่ปริมาณการใช้ออกซิเจนเหลว 1 ลิตร เมื่อกลายเป็นก๊าซจะได้ประมาณ 862 ลิตร
ความดันในท่อก๊าซ	จาก 2,000 ลดลงเหลือ 150-200 เมื่อผ่านชุดจ่ายก๊าซจะปรับลดลงเหลือ 50-60 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว	จาก350 ปอนด์ต่อตารางนิ้วลดลงเหลือ 120-150 เมื่อผ่านชุดจ่ายก๊าซจะปรับลดลงเหลือ 50 – 60 ปอนด์ ต่อตารางนิ้ว

	ออกซิเจนชนิดก๊าซ	**ออกซิเจนเหลว**
ความปลอดภัยในการเก็บรักษาและเคลื่อนย้าย	- เป็นระบบความดันสูงมีการเปลี่ยนแปลงความดันในระบบมาก - การเคลื่อนย้ายท่ออย่างไม่รอบคอบมักเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย	- เป็นระบบความดันต่ำกว่า มีการเปลี่ยนแปลงความดันในระบบน้อยกว่า - ตั้งอยู่กับที่ไม่เคลื่อนย้าย มีระบบรักษาความปลอดภัย
บริเวณที่ใช้เก็บรักษา	จำเป็นต้องใช้พื้นที่มากในการเก็บท่อบรรจุเมื่อมีประมาณการใช้มาก	สถานที่ตั้งถังบรรจุภายนอกอาคารต้องการพื้นที่อย่างน้อย 16 ตารางเมตร
ค่าแรงงาน	ปกติมีการใช้ 2 ลักษณะ คือ - ใช้เป็นท่อเดียวแยกกันต้องใช้แรงงานขนย้าย - ใช้เป็นระบบจ่ายกลางโดยมีชุดจ่ายก๊าซต่อเส้นท่อนำก๊าซไปใช้งาน ต้องมีคนคอยดูแลสับเปลี่ยน	ใช้แรงงานน้อย เพียงคอยตรวจสอบระดับของเหลวที่ลดลงถึงเกณฑ์ที่ควรเติมหรือไม่

	ออกซิเจนชนิดก๊าซ	**ออกซิเจนเหลว**
	ท่อบรรจุที่หมดอยู่เสมอ	
ความสูญเสีย	- เมื่อใช้ไปจนความดันภายในท่อลดลงก๊าซจะไม่ไหลออกเข้าเส้นท่อก๊าซส่วนหนึ่งจะค้างอยู่ในท่อทำให้เกิดการสูญเปล่า 5-10% ต่อท่อ - ถ้าความดันภายในท่อสูงเกินกว่าความปลอดภัยของระบบก็จะปล่อยให้ก๊าซระบายออกเพื่อลดความดัน	- ใช้ได้ตามจำนวนที่รับมาทั้งหมดไม่มีการสูญเสีย - เนื่องจากมีตัวปรับความดันจึงไม่มีโอกาสที่ความดันจะสูงขึ้นเกินขีดความปลอดภัย จึงไม่สูญเสียก๊าซจากถัง
การขนส่ง	ท่อเหล็กหนักมาก กินเนื้อที่ใช้แรงงานการขนย้ายมาก	ใช้รถบรรทุกออกซิเจนเหลวมาเติมสะดวกและปลอดภัยกว่า

โรงพยาบาลที่ต้องการเปลี่ยนจากท่อบรรจุออกซิเจนมาเป็นถังบรรจุออกซิเจนเหลว ควรพิจารณาดังนี้คือ

1.6.1 มีรถบรรทุกออกซิเจนเหลวมาบริการเติมได้อย่างสะดวก ทั้งในกรณีปกติและกรณีฉุกเฉิน

1.6.2 มีอัตราการใช้ออกซิเจนอย่างสม่ำเสมอ และมีปริมาณการใช้เป็นจำนวนมากจนต้องเปลี่ยนท่อก๊าซทั้งหมดมากกว่าวันละหนึ่งครั้ง (เปลี่ยนท่อบรรจุใหม่ทุกวัน) รวมทั้งปริมาณการใช้ต้องไม่น้อยกว่าปริมาตรของออกซิเจนเหลวที่จะถูกระเหยไปเป็นก๊าซ อันเป็นผลจากอุณหภูมิรอบ ๆ ถังบรรจุ (ประมาณวันละ 0.1-1.0% ของความจุทั้งหมด) ถ้าอัตราการใช้ต่ำกว่านี้จะไม่คุ้มทุน

1.6.3 มีจำนวนเตียงผู้ป่วยตั้งแต่ 150 เตียงขึ้นไป

2. การจ่ายก๊าซ (Distribution)

(ชุดจ่ายก๊าซ การติดตั้งเส้นท่อ ลิ้น/การควบคุม ทางเปิดออกและสัญญาณเตือน)

2.1 ระบบเส้นท่อ

2.1.1. วัสดุอุปกรณ์ ประกอบด้วย

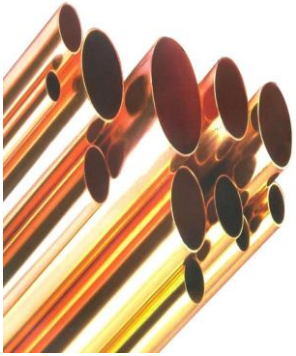

2.1.1.1 เส้นท่อ ต้องเป็นท่อทองแดงไร้ตะเข็บ โก่งยาก (hard-drawn) ชนิด K หรือ L ยกเว้นสำหรับระบบที่ความดันใช้งานระหว่าง 1,380-2,070 กิโลปาสคาล (200-300 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) ต้องใช้ทองแดงชนิด K (ไม่ต่ำกว่าข้อกำหนดของ ASTM B-88 หรือ B-819) เส้นท่อหลักและสาขาในระบบต้องมีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ต่ำกว่า 1.27 เซนติเมตร (1/2นิ้ว) และใช้ขนาด 0.635 เซนติเมตร (1/4 นิ้ว) สำหรับเส้นท่อที่ต่อไปแผงสัญญาณเตือนประจำพื้นที่ แต่ละช่วงของเส้นท่อต้องเขียนชื่อสัญลักษณ์กำกับไว้อย่างถาวรและอุดปลายเส้นท่อทั้งสองข้างขณะขนส่ง ข้อต่อเส้นท่อ ลิ้นและอุปกรณ์อื่นต้องปิดผนึกและทำ

เครื่องหมายกำกับ ในกรณีที่เป็นอุปกรณ์นำเข้าจากต่างประเทศผู้ติดตั้งต้องมีหลักฐานรับรองจากผู้ผลิตตามข้อกำหนดดังกล่าว

2.1.1.2 ข้อต่อเส้นท่อ (joint or fitting) ต้องเป็นโลหะที่ผ่านการรับรองแล้วว่ามีความแกร่ง กันรั่วและทนความร้อนได้เท่ากับการเชื่อม (braze) ด้วยอุณหภูมิสูงกว่า 538 องศาเซลเซียส (1000 องศาฟาเรนไฮท์)

2.1.1.3 ตัวแขวนและตัวยึด (hanger and support) ช่วงห่างสูงสุดของเส้นท่อต้องมีที่ยึดติดกับโครงสร้างอาคาร ช่วงห่างสูงสุดของการยึดเป็นดังนี้คือ

ท่อ 0.635 เซนติเมตร (1/4 นิ้ว) ห่าง 1.5 เมตร (5 ฟุต)

ท่อ 0.953 เซนติเมตร (3/8 นิ้ว) ห่าง 1.8 เมตร (6 ฟุต)

ท่อ 1.27 เซนติเมตร (1/2 นิ้ว) ห่าง 1.8 เมตร (6 ฟุต)

ท่อ 1.91 เซนติเมตร (3/4 นิ้ว) ห่าง 2 เมตร (7 ฟุต)

ท่อ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว) ห่าง 2.5 เมตร (8 ฟุต)

ท่อ 3.175 เซนติเมตร (1 1/4 นิ้ว) ห่าง 2.7 เมตร (9 ฟุต)

ท่อ 3.81 เซนติเมตร (1 1/2 นิ้ว) หรือใหญ่กว่าห่าง 3.05 เมตร (10 ฟุต) ทุกชั้น

ท่อแนวตั้ง ห่างไม่เกิน 4.57 เมตร (15 ฟุต)

ตัวแขวนหรือตัวยึดสำหรับท่อทองแดงต้องขัดเรียบ (copper finish) ในบริเวณที่มีความชื้นสูงตัวแขวนหรือตัวยึดท่อทองแดง

ต้องเคลือบด้วยพลาสติกหรือต้องใช้วัสดุหุ้มมิให้สัมผัสกับเส้นท่อโดยตรง

2.1.1.4 ลิ้น

ก. ลิ้นปิด (shutoff valve)

ต้องทำจากโลหะ 3 ชิ้น แบบลูกบอลหมุน ¼ รอบ มีช่วงก๊าซผ่านเต็มขนาด(full size port) มีด้ามจับ มีการแสดงทิศทางไหลของก๊าซ มีส่วนยื่นสำหรับการเชื่อมต่อ (brazing) ต้องออกแบบให้ใช้ได้กับก๊าซหรืออากาศทางการแพทย์โดยเฉพาะ ต้องระบุคุณสมบัติในการใช้งานอย่างชัดเจน ทนอุณหภูมิการใช้งานได้ไม่ต่ำกว่า 250 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว และไม่น้อยกว่า 2 เท่าของความดันใช้งาน บ่าลิ้นและตัวลิ้นต้องปิดสนิทป้องกันการรั่วเป็นอย่างดีในกรณีต้องการปิดไม่ให้ก๊าซไหลผ่านและต้องให้อากาศไหลผ่านได้ดีในกรณีต้องการเปิด วัสดุที่ใช้ต้องคงทนเหมาะสมกับสภาพใช้งาน ต้องเลือกใช้ลิ้นให้เหมาะสมกับความดันใช้งาน ชนิดของลิ้นต้องเป็นไปตามกำหนดของวิศวกรผู้ออกแบบ ห้ามนำลิ้นที่ใช้กับน้ำ ไอน้ำหรือใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นมาใช้กับระบบก๊าซหรืออากาศทางการแพทย์ ลิ้นต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบตามมาตรฐานที่สากลยอมรับเช่น NFPA, ASTM หรือ CGA เป็นต้น

ข. ลิ้นทางเดียว (Check Valve)

ต้องทำจากวัสดุที่คงทนแข็งแรง ได้รับการอกแบบเพื่อให้ใช้กับก๊าซหรืออากาศทางการแพทย์โดยเฉพาะ ต้องระบุคุณสมบัติในการใช้งานอย่างชัดเจน ทนอุณหภูมิการใช้งานไม่ต่ำกว่า 200 องศาเซลเซียส ทนความดันใช้งานได้ไม่ต่ำกว่า 1700 กิโลปาสคาล (250 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) และไม่น้อยกว่า 2 เท่านของความดันใช้งาน ควบคุมการไหลย้อยกลับโดยแรงกดของสปริง บ่าลิ้นและตัวลิ้นต้องสัมผัสกันสนิทไม่ทำให้เกิดการรั่วได้ง่าย และป้องกันการไหลย้อนกลับ วัสดุที่ใช้ต้องคงทนเหมาะสมกับสภาพใช้งาน จุดต่อทำด้วยเกลียว ต้องเลือกลิ้นทางเดียวให้เหมาะสมกับความดันใช้งาน ห้ามนำลิ้นทางเดียวที่ใช้กับน้ำ ไอน้ำหรือใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นมาใช้กับระบบก๊าซหรืออากาศทางการแพทย์ ลิ้นทางเดียวต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบตามมาตรฐานที่สากลยอมรับเช่น NFPA, ASTM หรือ CGA เป็นต้น

ค. ลิ้นระบายความดัน (Pressure Relief Valve)

ต้องทำจากวัสดุที่คงทนแข็งแรง ได้รับการออกแบบเพื่อให้ใช้กับก๊าซหรืออากาศทางการแพทย์โดยเฉพาะ ต้องระบุคุณสมบัติในการใช้งานอย่างชัดเจน ทนอุณหภูมิการใช้งานได้ไม่ต่ำกว่า 200 องศาเซลเซียส ทนความดันใช้งานได้ไม่ต่ำหว่า 1700 กิโลปาสคาล (250 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) และไม่น้อยกว่า 2 เท่าของความดันใช้งาน มีก้านโยกเพื่อทดสอบการทำงาน มีชุดกลอุปกรณ์นิรภัยแบบ

ระบาย (safety relief device) เพื่อระบายก๊าซหรืออากาศตามความต้องการ มีช่องระบายที่กว้างพอเพื่อให้ระบายได้ดีในกรณีความดันที่มากเกินและต้องสามารถต่อท่อระบายออกภายนอกอาคารได้ จุดต่อทำด้วยเกลียวหรือจุดต่อสวมที่มั่นคงเข็งแรง ตัวเรือนลิ้นระบายความดันในจุดต่อเข้ากับอุปกรณ์ต้องต่อด้วยเกลียว ต้องเลือกลิ้นระบายความดันให้เหมาะสมกับความดันใช้งาน ห้ามนำลิ้นระบายที่ใช้กับน้ำ ไอน้ำ หรือใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นมาใช้กับระบบก๊าซหรืออากาศทางการแพทย์ ลิ้นระบายความดันต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบตามมาตรฐานที่สากลยอมรับเช่น NFPA, ASTM หรือ CGA เป็นต้น

2.1.2 การวางเส้นท่อ

2.1.2.1 การทำความสะอาดภายในเส้นท่อ ต้องล้างน้ำมันและคราบไขมันออกให้หมดโดยใช้น้ำยา sodium carbonate หรือ

trisodium phosphate อัตราส่วน 1 กิโลกรัมต่อน้ำ 30 ลิตร แล้วล้างน้ำยาดังกล่าวออกให้หมดด้วยน้ำร้อนและเป่าให้แห้ง เส้นท่อที่ทำความสะอาดแล้วต้องมีจุกอุดที่ปลายทั้งสองข้าง ส่วนเส้นท่อที่ทำความสะอาดมาแล้วจากบริษัทผู้ผลิต (ASTM B 819) ซึ่งมีจุกอุดปลายทั้งสองข้าง ไม่ต้องทำความสะอาดภายในท่ออีก

2.1.2.2 ลิ้น ข้อต่อเส้นท่อและส่วนประกอบอื่นของเส้นท่อ ต้องทำความสะอาดสำหรับใช้งานกับออกซิเจนโดยผู้ผลิตตาม CGA Pamphlet G-4.1 ยกเว้นตัวสวมเหล่านั้นได้รับอนุญาตให้ทำความสะอาดโดยตัวแทนที่ไม่ใช้ผู้ผลิต

2.1.2.3 การเชื่อมเส้นท่อ ต้องเชื่อมด้วยลวดที่มีส่วนผสมของเงินสูง (silver brazing alloy) ที่มีจุดหลอมตัวไม่ต่ำกว่า 538 องศาเซลเซียส (1000 องศาฟาเรนไฮต์) ขณะเชื่อมต้องเป่าภายในเส้นท่อด้วยไนโตรเจนที่ปราศจากความชื้นและน้ำมันตลอดเวลา การเชื่อมต้องไม่ให้โลหะบัดกรีเหลือค้างภายในท่อ ข้อต่อหรือโดยรอบท่อต้องเชื่อมให้รอบท่อโดยไม่มีรูรั่ว จุดเชื่อมของข้อต่อในกรณีที่ข้อต่อเป็นเกลียว ห้ามขยายหรือบีบเส้นท่อเพื่อให้สวมกันโดยตรง ห้ามใช้น้ำยาประสานขณะเชื่อม ห้ามทำการเชื่อมชนิดที่ทำให้ขนาดเส้นท่อเพิ่มขึ้นหรือลดลงตลอดทั้งระบบเส้นท่อ รวมถึงข้อต่อไปสู่ทางเปิดออกสัญญาณเตือนและส่วนประกอบอื่น ๆ

2.1.2.4 การเชื่อมข้อต่อและการเปลี่ยนทิศทางเส้นท่อต้องใช้ข้อต่อเส้นท่อเท่านั้น ห้ามงอเส้นท่อ ตำแหน่งข้อต่อเส้นท่อต้องไม่เจาะผ่านผนังหรือฝังในกำแพง

2.1.2.5 การติดตั้งเส้นท่อ เส้นท่อควรติดตั้งลอยส่วนที่อยู่ในเพดานต้องทาสีเป็นสีเดียวกับสีสัญลักษณ์ของก๊าซที่บรรจุอยู่ในเส้นท่อ โดยทาเป็นระยะห่างกันไม่น้อย 1.8 เมตร ถ้าเป็นเส้นท่อในที่เปิดเผยต้องทาสีตลอดแนวเส้นท่อ เส้นท่อที่ติดตั้งผ่านบริเวณที่เสี่ยงต่อการกระทบกระทั่งต้องมีสิ่งป้องกัน เช่น ใช้แท่งอลูมิเนียมเป็นต้น การวัดระยะเส้นท่อทองแดงต้องตัดให้พอดีกับระยะใช้งาน เมื่อติดตั้งแล้วต้องไม่มีแรงสปริงหรือแรงดันในเส้นท่อ

2.1.2.6 สีที่ใช้ทาระบบเส้นท่อ ต้องเป็นสีน้ำมันสำหรับทาโลหะโดยเฉพาะ โดยทาสีรองพื้นก่อน สีรองพื้นต้องมีคุณลักษณะในการยึดเกาะโลหะกับโลหะที่ไม่ใช้เหล็กเป็นอย่างดี และมีคุณสมบัติเป็นตัวประสานระหว่างเส้นท่อกับสีที่ทาทับครั้งสุดท้าย

กำหนดให้	ออกซิเจน	สี เขียวมรกต
	ไนทรัสออกไซด์	สี น้ำเงิน
	อากาศทางการแพทย์	สี เหลือง
	อากาศความดันสูง	สี ดำ
	สุญญากาศ	สี ขาว

2.1.2.7 ขนาดเส้นท่อของระบบ ต้องมีขนาดใหญ่พอสำหรับอัตราไหลตามต้องการที่ความดันใช้งาน ช่วงห่างสูงสุดของเส้นท่อต้องมีตัวยึดติดกับโครงสร้างอาคารตาม NFPA 99C

2.1.2.8 ต้องมีการป้องกันการกัดกร่อนและความเสียหายทางกายภาพ เส้นท่อที่ฝังใต้ดินนอกอาคาร ต้องฝังให้ลึกมากพอเพื่อป้องกันแรงกดในกรณีที่พื้นผิวหน้าดินต้องรับน้ำหนักมาก คือ ลึกอย่างน้อย 90 เซนติเมตร (36 นิ้ว) ยกเว้นถ้าไม่มีผลจากน้ำหนักกดทับอาจให้เส้นท่อฝังลึกเพียง 45 เซนติเมตร (18 นิ้ว) พื้นที่รองรับเส้นต้องรองรับอย่างต่อเนื่อง เส้นท่อต้องมีรางคอนกรีตเสริมเหล็กพร้อมฝาปิดตลอดเส้นท่อ เพื่อป้องกันการกดทับและมีช่องเปิดตรงบริเวณข้อต่อเพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ วัสดุที่ใช้กลบทับต้องสะอาดและแน่นพอที่จะป้องกันและยึดเส้นท่อที่ฝังไว้

2.1.2.9 เส้นท่อใต้ดินผ่านกำแพง (wall sleeve) ต้องอุดช่องว่างระหว่าง sleeve กับเส้นท่อที่ปลาย sleeve ทั้งสองด้าน เพื่อป้องกันน้ำซึมเข้า เส้นท่อแนวตั้งอาจติดตั้งในช่องท่อ (pipe shaft) ได้ถ้ามีการป้องกันความเสียหายทางด้านกายภาพจากความร้อนสูง ป้องกันการกัดกร่อนและปนเปื้อนจากน้ำมันโดยมีฉนวนกั้นแยกที่เหมาะสม

2.1.2.10 ห้ามต่อเส้นท่อเข้าในครัวหรือห้องเครื่องจักรกลไฟฟ้า

2.1.2.11 ไม่แนะนำให้ติดตั้งเส้นท่อก๊าซทางการแพทย์รวมในช่องทางเดียวกับท่อก๊าซเชื้อเพลิง สายไฟฟ้าและท่อไอน้ำ แต่ถ้าจำเป็น ต้องมีการระบายอากาศโดยธรรมชาติหรือโดยใช้เครื่องก็ได้ โดยอุณหภูมิรอบเส้นท่อก๊าซทางการแพทย์ต้องไม่เกิน 54 องศาเซลเซียส และไม่ติดตั้งในที่ซึ่งอาจจะโดนน้ำมันได้

2.1.2.12 เส้นท่อตามทางเดินที่อาจโดนเฉี่ยวชน ต้องมีที่ป้องกันอย่างเหมาะสม

2.1.2.13 เส้นท่อส่งก๊าซ (hose) และข้อต่อที่งอได้ (flexible connector) ทั้งชนิดโลหะและไม่ใช่โลหะ ต้องไม่ยาวเกินความจำเป็นและไม่สอดผ่านผนังทึบ พื้นห้องเพดานหรือฉากกั้น ข้อต่อชนิดงอต้องสามารถต้านแรงดันได้ไม่น้องกว่า 2,700 กิโลปาสคาล (400 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว)

2.1.2.14 ถ้าระบบที่เคยใช้กับก๊าซหรือความดันชนิดหนึ่งถ้าจำเป็นต้องเปลี่ยนไปใช้ก๊าซหรือความดันชนิดอื่น ต้องนำกฎทุกข้อมาใช้เหมือนกับว่าเป็นระบบใหม่

“ห้ามเปลี่ยนระบบสุญญากาศไปเป็นระบบก๊าซ”

2.1.3 การติดตั้งลิ้นปิดก๊าซ (Gas Shutoff Valve)

2.1.3.1 ลิ้นปิดที่อยู่ในสถานที่ที่คนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ ต้องมีกล่องครอบและมีฝาที่สามารถทุบให้แตกหรือถอดได้ ขนาดช่องต้องใหญ่พอที่จะใช้มือเข้าไปเปิดปิดลิ้นได้ ลิ้นปิดที่ใช้เฉพาะแผนกจิตเวชหรือกุมารเวชต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ต้องปิดอย่างแน่นหนาเพื่อป้องกันไม่ให้มีการปิด-เปิดอย่างไม่ถูกต้อง

2.1.3.2 ลิ้นปิดต้องติดตั้งทันทีที่ทางออกจากแหล่งจ่ายเพื่อแยกแหล่งจ่ายทั้งหมด (รวมอุปกรณ์เสริม เช่น ตัวทำอากาศแห้ง ตัวควบคุมสุดท้าย ฯลฯ) ออกจากระบบเส้นท่อ ลิ้นของแหล่งจ่ายต้องอยู่ต้นทางต่อลิ้นปิดเส้นท่อหลักและติดตั้งชิดกับอุปกรณ์แหล่งจ่ายมีป้ายติดไว้ว่า

ลิ้นปิดแหล่งจ่ายสำหรับ.....(ชื่อก๊าซ).....

2.1.3.3 เส้นท่อจ่ายหลัก ต้องมีลิ้นปิด ตำแหน่งลิ้นต้องอยู่ในที่ ๆ เฉพาะเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเข้าไปได้เท่านั้น เช่น อยู่ในเพดานหรือหลังประตูทางเข้าที่ใส่กุญแจได้ ลิ้นนี้ต้องติดตั้งปลายทางต่อลิ้นของแหล่งจ่ายและอยู่นอกห้องแหล่งจ่าย หรือจุดแรกที่เส้นท่อหลักนี้เข้ามาในอาคาร ลิ้นนี้ต้องอยู่ในที่ ๆเห็นได้ชัดเจนถ้าเราสามารถเข้าถึงลิ้นของแหล่งจ่ายได้จากภายในตัวอาคาร ไม่จำเป็นต้องมีลิ้นเส้นท่อหลักนี้

2.1.3.4 เส้นท่อแนวตั้งแต่ละอันที่แยกออกจากเส้นท่อหลัก ต้องมีลิ้นปิดอยู่ติดกับข้อต่อของเส้นท่อแนวตั้งนี้ ลิ้นนี้ต้องอยู่ในที่เข้าถึงได้ตลอดเวลาและห้ามมีสิ่งกีดขวาง

2.1.3.5 ทางเปิดออก (station outlet) ต้องไม่ออกจากเส้นท่อแนวตั้งโดยตรง ยกเว้นถ้ามีลิ้นปิดที่บังคับด้วยมือของชั้นเดียวกันติดตั้งอยู่ระหว่างเส้นท่อแนวตั้งกับทางเปิดออก พร้อมกับมีกำแพงกั้นระหว่างลิ้นกับทางเปิดออก (รูปที่ 6) ต้องสามารถเปิดปิดลิ้นนี้ได้จากตำแหน่งที่ยืนบนระเบียงของชั้นนั้น เส้นท่อสาขาแต่ละอันที่ส่งไปยังห้องผู้ป่วยต้องมีลิ้นปิดซึ่งควบคุมการไหลของก๊าซทางการแพทย์ไปยังห้องผู้ป่วย ลิ้นปิดเส้นท่อสาขาต้องอยู่ในตำแหน่งที่ไม่มีผลกระทบต่อการจ่ายก๊าซในส่วนที่เหลือของระบบ ต้องติดตั้งมาตรวัดความดันปลายทางต่อลิ้นของเส้นท่อสาขาแต่ละอัน

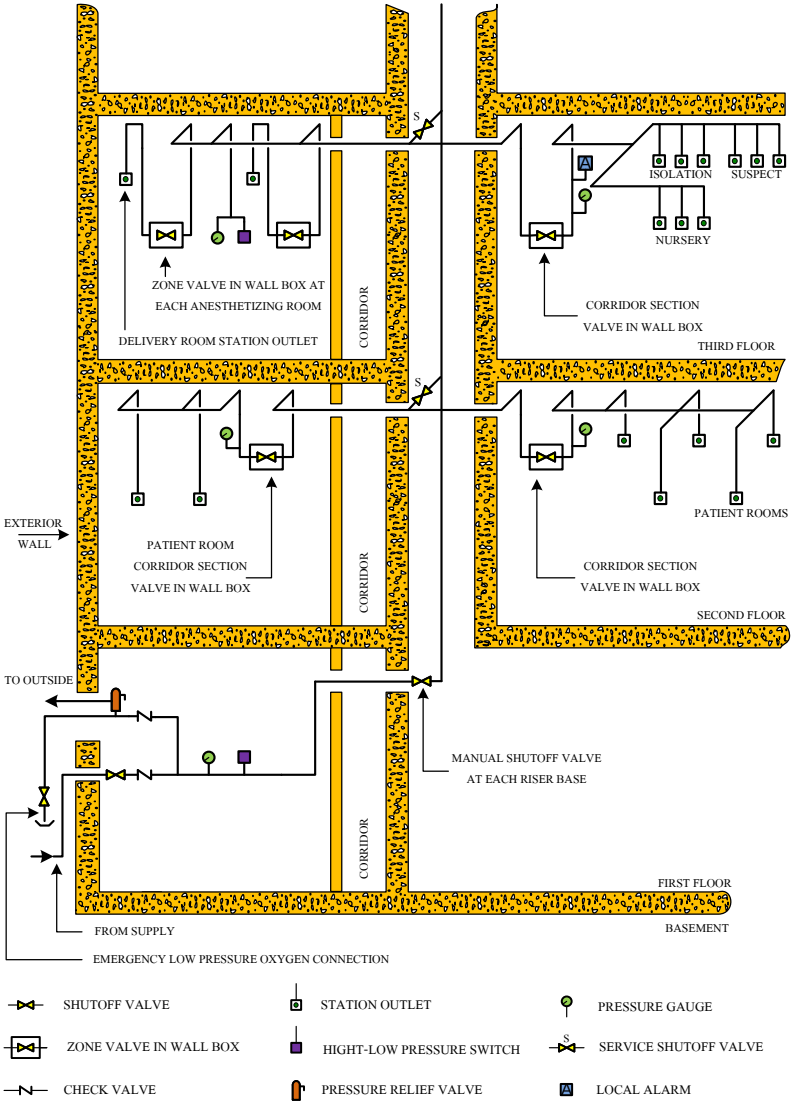

รูปที่ 6 ตำแหน่งของลิ้น สวิทช์ควบคุมความดันและการวางเส้นท่อของระบบก๊าซทางการแพทย์

2.1.3.6 ลิ้นปิดที่ติดกับเส้นท่อเพื่อใช้แยกระบบที่มีอยู่สำหรับการซ่อมบำรุงหรือต่อเติมระบบท่อใหม่ ลิ้นเหล่านี้ต้องอยู่ในบริเวณที่มิดชิดหรือใส่กุญแจได้ และติดป้ายด้วยข้อความดังนี้

ลิ้นปิดของก๊าซ .....
ลิ้นนี้ควบคุมการจ่ายไปที่
ห้อง .....
ห้ามปิดยกเว้นกรณีฉุกเฉิน

2.1.3.7 ลิ้นปิดเส้นท่อที่จะติดตั้งใหม่หรือเปลี่ยนใหม่จะเป็นแบบลูกบอล หมุน 1/4 รอบ (quarter-turn ball type) มีส่วนยื่นออกมาเพื่อให้เชื่อมกับเส้นท่อและต้องเป็นโลหะ 3 ชิ้น พร้อมกับมีทางต่อที่ใหญ่เต็มขนาดที่กำหนด (full port size)

2.1.3.8 ลิ้นปิดด้วยมือที่อยู่ในกล่องครอบ ต้องติดตั้งในที่มองเห็นได้และเข้าถึงได้ตลอดเวลา ไม่ติดตั้งกล่องไว้หลังบานประตูที่ปกติเปิดหรือปิดคาไว้ หรืออยู่ในที่ซึ่งปกติไม่สามารถมองเห็นได้

2.1.3.9 ต้องติดตั้งลิ้นปิดเพื่อการซ่อมบำรุง (service shutoff valve) หนึ่งอันที่เส้นท่อสาขาที่แยกออกจากเส้นท่อแนวตั้งก่อน

ถึงกล่องลิ้นประจำพื้นที่ (zone valve box) ของเส้นท่อสาขานั้น ให้มีลิ้นปิดสำหรับการซ่อมบำรุงเพียงอันเดียวในเส้นท่อสาขาที่แยกออกจากเส้นท่อแนวตั้ง โดยไม่คำนึงว่าจะมีกล่องลิ้นประจำพื้นที่กี่อันที่ติดตั้งบนเส้นท่อสาขานั้น ลิ้นเหล่านี้ติดตั้งเพื่อสะดวกแก่การเปลี่ยนเส้นท่อในบริเวณใดบริเวณหนึ่งโดยไม่ต้องปิดเส้นท่อแนวตั้งทั้งระบบ ลิ้นเหล่านี้ต้องใส่กุญแจที่ด้ามจับหรือฝาของกล่องบรรจุลิ้นอย่างปลอดภัยและติดป้ายเพื่อป้องกันการ ปิดโดยบังเอิญ

2.1.4 มาตรวัดความดัน (Pressure Gauge)

ช่วงสเกลบนมาตรวัดความดันต้องทำให้อ่านค่าปกติได้ตรงบริเวณกึ่งกลางมาตรวัด ตัวเลขสูงสุดสเกลไม่เกิน 2 เท่า ของความดันใช้งาน

2.1.4.1 มาตรวัดความดัน ต้องติดตั้งในเส้นท่อหลักอยู่ชิดกับตัวรับสัญญาณที่ต้องมีตามข้อ 2.2.3.4 มีข้อกำหนดกำกับอย่างถูกต้องและมองเห็นได้ชัดเจน

2.1.4.2 มาตรวัดความดันที่ติดกับเส้นท่อที่เฝ้าระวังต้องติดตั้งที่แผงสัญญาณเตือนประจำพื้นที่แต่ละแห่ง มีชื่อกำกับอย่างถูกต้องและมองเห็นได้ชัดเจน

2.1.5 ระบบรางเลื่อนสำหรับก๊าซทางการแพทย์ (Surface-Mounted Medical Gas Rail System)

2.1.5.1 ใช้สำหรับกรณีที่ผู้ป่วยรายหนึ่งที่ต้องการระบบก๊าซหลายอย่างพร้อมกับระบบสุญญากาศ ต้องทำจากวัสดุตาม 2.1.1 ขนาดท่อแต่ละก๊าซต้องเป็นไปตามหลักวิศวกรรมที่สามารถส่งก๊าซให้ได้ปริมาตรสูงสุดตามที่กำหนดไว้

2.1.5.2 อนุญาตให้ทำรางเลื่อนเฉพาะที่สามารถมองเห็นได้ในห้องเท่านั้น และต้องไม่ทำรางผ่านเข้าไปในกำแพงหรือผนังกั้น

2.1.5.3 ตำแหน่งทางเปิดออกที่ปิดด้วยฝาครอบไว้ซึ่งจะขยายได้ในอนาคตต้องไม่สามารถถอดออกได้ด้วยเครื่องมือธรรมดา เช่น ไขควง คีม หรือกุญแจปากตาย แต่ต้องใช้เครื่องมือพิเศษสำหรับถอดออกเมื่อต้องการขยายระบบเท่านั้น

2.1.5.4 ทางเปิดออกของระบบรางเลื่อน ต้องเป็นเฉพาะของก๊าซแต่ละชนิดที่ไม่สามารถใช้สลับกันได้

2.1.5.5 ตัวสวมข้อต่อทุกชนิดสำหรับต่อทั้งภายในและภายนอกของระบบรางเลื่อนต้องทำพิเศษสำหรับเชื่อม

2.1.5.6 การต่อระบบรางเลื่อนกับระบบท่อก๊าซที่โลหะไม่เหมือนกัน ต้องชุบส่วนประกอบที่ต่อกันเพื่อป้องกันปฏิกิริยาระหว่างโลหะที่แตกต่างกัน

2.1.5.7 การทดสอบรางเลื่อนสำหรับก๊าซทางการแพทย์ ให้เป็นไปตามการทดสอบและเกณฑ์ตัดสินสมรรถนะของระบบก๊าซ

2.1.6 ทางเปิดออก (Station Outlet)

2.1.6.1 ทางเปิดออกของก๊าซทางการแพทย์แต่ละอัน ไม่ว่าจะเป็นชนิดเกลียวหรือหัวต่อสวมเร็ว (quick-connector) ต้องมีลักษณะเฉพาะก๊าซแต่ละชนิดที่ไม่สามารถใช้สลับกันได้ และต้องประกอบด้วยลิ้นชั้นนอกและชั้นใน ลิ้นชั้นในต้องปิดอย่างอัตโนมัติเพื่อปิดก๊าซเมื่อปลดลิ้นชั้นนอกออก แต่ละทางเปิดออกต้องมีชื่อหรือสูตรเคมีที่อ่านง่ายและมีสีสัญลักษณ์ของก๊าซชนิดนั้น สีต้องเป็นตามข้อ 2.1.2.6 สัญลักษณ์และสูตรเคมีต้องเป็นตามข้อกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มอก. 87-2521 สีและสัญลักษณ์สำหรับภาชนะบรรจุก๊าซที่ใช้ในทางการแพทย์ (ถ้ามีการแก้ไข ให้ใช้ฉบับล่าสุด)

2.1.6.2 ทางเปิดออกชนิดเกลียวต้องไม่สามารถใช้สลับกันได้

2.1.6.3 ทางเปิดออกของก๊าซแต่ละชนิด รวมที่ติดตั้งในกล่อง (column) จากเพดานหรือติดตั้งพิเศษ ต้องออกแบบให้ส่วนประกอบมีลักษณะเฉพาะก๊าซแต่ละชนิดไม่สามารถใช้สลับกันได้

2.1.6.4 ทางเปิดออกที่อยู่ในห้องผู้ป่วยต้องติดตั้งในระดับพอเหมาะ (สูงจากพื้นประมาณ 1.4 เมตร) และอยู่ในตำแหน่งที่มีการป้องกันไม่ให้ถูกชนกระแทกจนเกิดความเสียหายได้

บริเวณที่ให้ยาระงับความรู้สึกหรือบริเวณที่ดูแลผู้ป่วยวิกฤต เช่น ห้องพักฟื้นหออภิบาลผู้ป่วยหนัก หน่วยโรคหลอดเลือดหัวใจ ต้องได้รับก๊าซโดยตรงจากเส้นท่อแนวตั้งโดยไม่มีลิ้นคั่นกลาง ยกเว้นกรณีต่อไปนี้ คือ ห้องผ่าตัดแต่ละห้อง หออภิบาลผู้ป่วยหนักแต่ละหน่วย ห้องพักฟื้นแต่ละห้องและหน่วยโรคหลอดเลือดหัวใจแต่ละหน่วย กำหนดให้มีลิ้นภายในห้องได้เพียง 1 ลิ้นต่อเส้นท่อ 1 ชนิด

2.1.6.5 ให้มีลิ้นปิดภายนอกเพียง 1 ลิ้นต่อ 1 เส้นท่อติดตั้งอยู่ภายนอกบริเวณที่ดูแลผู้ป่วยวิกฤตแต่ละแห่งในท่อก๊าซแต่ละชนิด

ถ้าขนาดพื้นที่ในหน่วยดูแลผู้ป่วยวิกฤตมีขนาดใหญ่ให้มีมากกว่า 1 เส้นท่อ ในบริเวณที่ให้ยาระงับความรู้สึกต้องมี 1 เส้นท่อต่อ 1 ห้อง ต้องอยู่ในตำแหน่งที่เข้าถึงได้สะดวกในกรณีฉุกเฉิน ต้องมีการป้องกันลิ้นและทำเครื่องหมายตาม 2.1.3.6

กล่องติดหัวจ่ายก๊าซยื่นลงมาจากเพดาน (pendant boom) แผงควบคุมแผงสัญญาณเตือนหรือสิ่งติดตั้งพิเศษจะติดตั้งหลังต่อลิ้นนี้

2.1.6.6 ลิ้นปิดเส้นท่อก๊าซทางการแพทย์แต่ละเส้นท่อต้องติดตั้งอยู่นอกบริเวณที่ให้ยาระงับความรู้สึกแต่ละแห่ง ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาในกรณีฉุกเฉิน เมื่อปิดลิ้นห้องหนึ่งต้องไม่มีผลต่อการจ่ายก๊าซห้องอื่น ๆ เป็นชนิดที่ผ่านการรับรองและมีที่ป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายกับตัวลิ้นและต้องทำเครื่องหมายตาม 2.1.3.6

2.1.6.7 เมื่อติดตั้งทางเปิดออกที่ผนังหลายอัน รวมทั้งทางเปิดเข้าของระบบสุญญากาศช่องว่างระหว่างทางเปิดออกที่อยู่ติดกัน 2 อัน ต้องกว้างพอที่จะใช้งานได้พร้อม ๆ กัน ไม่ว่าจะใช้อุปกรณ์บำบัดชนิดใด

2.1.6.8 มาตรวัดความดันและ manometer สำหรับระบบก๊าซทางการแพทย์ต้องสะอาดและได้รับการขจัดไขมันออกเรียบร้อยแล้ว

2.1.6.9 ทางเปิดออกสำหรับต่อกับอุปกรณ์ทางการแพทย์ต้องเป็นข้อต่อชนิด diameter-indexed safety system

2.2 ระบบสัญญาณเตือนของก๊าซ (Gas Warning System)

2.2.1 หลักทั่วไป

2.2.1.1 สัญญาณเตือนเฉพาะจุด (local) ประจำพื้นที่ (area) และสัญญาณเตือนหลัก (main) ทุกอันสำหรับก๊าซทางการแพทย์ต้องประกอบด้วยตัวบ่งชี้ (indicator) ที่สามารถมองเห็นได้ เพื่อแยกให้ทราบแต่ละสถานการณ์ที่เฝ้าระวังอยู่

ก. ต้องมีเสียงดังเพื่อให้ทราบสภาพสัญญาณเตือน มีความดังอย่างน้อย 80 dBA วัดที่ระยะห่าง 1 เมตร สามารถปิดเสียงให้เงียบได้ แต่ถ้าเกิดสถานการณ์ที่ทำให้เกิดสัญญาณเตือนครั้งที่สองขณะสัญญาณเตือนครั้งแรกยังปิดอยู่ต้องสามารถกระตุ้นให้สัญญาณดังได้อีกครั้งหนึ่ง

ข. แผงระบบต้องมีวิธีการทดสอบให้เห็นด้วยตาว่าระบบไฟฟ้าหรือ light emission diode (LED) เสีย

2.2.1.2 สัญญาณเตือนทั้งเฉพาะจุด ประจำพื้นที่และสัญญาณเตือนหลัก ต้องเกิดสัญญาณเสียงและแสงที่มองเห็นได้เมื่อ

ก. มีสถานการณ์ที่ต้องเฝ้าระวังเกิดขึ้น

ข. สายไฟที่ต่อไปยังตัวรับสัญญาณ (sensor) หรือสวิตช์ถูกตัดขาด

2.2.1.3 สัญญาณเตือนเฉพาะจุด ประจำพื้นที่และหลักแต่ละชนิดต้องมีป้ายระบุตำแหน่ง สภาวะและชนิดของก๊าซที่ทำการเฝ้าระวัง

2.2.1.4 ถ้ามีแผงแสดงสัญญาณเตือนหลายแห่งที่ต้องการแสดงสถานการณ์เดียวกัน

ก. อย่างน้อยต้องมีแผงแสดงสัญญาณหนึ่งแห่งที่ต่อโดยตรงกับตัวรับสัญญาณ

ข. สัญญาณเตือนหลักทั้งสองอย่างตามข้อ 2.2.2.2 ต้องต่อโดยตรงกับตัวรับสัญญาณ

ค. แผงแสดงสัญญาณตำแหน่งอื่น อนุญาตให้ต่อทางอ้อมได้ เช่น สายส่งผ่านข้อมูล (data transmission line) ถ้าการส่งสัญญาณทางอ้อมนี้เสียต้องแสดงให้ทราบว่าเป็นแผงสัญญาณที่เชื่อมต่อกับสายนั้น

2.2.1.5 สัญญาณเตือนเฉพาะจุด ประจำพื้นที่และหลักต้องสามารถทำงานได้จากเครื่องกำเนิดไฟฟ้าฉุกเฉินสำรองของโรงพยาบาลทันทีในกรณีที่ไฟฟ้าดับ

2.2.1.6 สวิตซ์ความดันและตัวรับสัญญาณความดันทุกอันสามารถทดสอบได้เมื่อต้องการ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการซ่อมบำรุง ทดสอบและเปลี่ยนใหม่

2.2.1.7 ผู้รับผิดชอบต้องตรวจสอบความถูกต้องของระบบสัญญาณเตือนกับตำแหน่งปลายทางเสมอ

2.2.1.8 สายไฟทุกเส้นจากสวิตซ์และตัวรับสัญญาณต้องมีการป้องกันความเสียหายทางกายภาพโดยทำเป็นรางหรือท่อสำหรับร้อยสายไฟฟ้า (conduit) ตามข้อบังคับหรือมาตรฐานของการไฟฟ้านครหลวง

2.2.1.9 ห้ามใช้ระบบคอมพิวเตอร์(เช่น ระบบบริหารจัดการในอาคาร)แทนแผงแสดงสัญญาณเตือนของก๊าซ แต่ใช้เสริมระบบสัญญาณเตือนก๊าซทางการแพทย์ได้

2.2.2 สัญญาณเตือนหลัก (Master Alarm)

2.2.2.1 สัญญาณเตือนหลักมีไว้เพื่อเฝ้าระวังการทำงานและสภาพของแหล่งจ่าย แหล่งสำรอง (ถ้ามี) และความดันในท่อหลักของทุกระบบเส้นท่อก๊าซทางการแพทย์

2.2.2.2 ระบบสัญญาณเตือนหลักต้องประกอบด้วยแผงสัญญาณเตือน 2 ชุด หรือมากกว่าติดตั้งใน 2 ตำแหน่งแยกจากกัน ชุดหนึ่งอยู่ในสำนักงานของเจ้าหน้าที่ซ่อมบำรุงระบบก๊าซทางการแพทย์ ชุดอื่น ๆ ให้อยู่ในที่ ๆ มีการเฝ้าระวังตลอดเวลา เช่น โอเปอเรเตอร์โทรศัพท์ หรือหน่วยรักษาความปลอดภัย

2.2.2.3 แผงสัญญาณเตือนหลักแต่ละชุด ต้องประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่มองเห็นได้ (Visual indicator) ในภาวะต่อไปนี้คือ

ก. ตัวบ่งชี้แยกเดี่ยว ซึ่งติดตั้งสำหรับทุกระบบที่จ่ายมาจากชุดจ่ายก๊าซหรือระบบขนาดใหญ่ชนิดสลับข้าง (alternating-type bulk system) ซึ่งแสดงเมื่อมีการสลับจากข้างที่ทำงานอยู่ไปเป็นอีกข้างหนึ่ง

ข. เมื่อชุดจ่ายก๊าซหรือแหล่งจ่ายก๊าซขนาดใหญ่เปลี่ยนไปใช้แหล่งจ่ายสำรอง ควรมีตัวบ่งชี้แต่ละระบบแยกกัน

ค. เมื่อใช้ถังเก็บของเหลวเย็นจัดเป็นแหล่งจ่ายสำรองของระบบจ่ายกลางขนาดใหญ่ ต้องแสดงสัญญาณแยกให้เห็นแต่ละระบบ เมื่อปริมาณสำรองลดลงถึงระดับที่จ่ายได้เพียง 1 วัน หรือเมื่อความดันก๊าซที่มีอยู่ในแหล่งจ่ายสำรองลดลงต่ำกว่าความดันใช้งาน

ง. สำหรับระบบเส้นท่อก๊าซทางการแพทย์แต่ละชนิดต้องแยกแสดงเมื่อความดันในเส้นท่อหลักเพิ่มขึ้นหรือลดลง 20% จาก

ความดันใช้งาน สวิตช์กระตุ้นสัญญาณเหล่านี้ต้องติดตั้งในเส้นท่อหลักปลายทางต่อลิ้นปิดท่อหลักก่อนจะแยกไปใช้งาน

จ. สัญญาณเตือนเฉพาะจุดแต่ละอันที่ต้องมีตามข้อ 2.2.4.1 ต้องมีตัวบ่งชี้ให้เห็นแต่ละสถานการณ์ที่เฝ้าระวังแต่ละอันแยกจากกัน หรือมีตัวบ่งชี้เดี่ยวเป็นตัวอักษรเขียนว่า

ระบบก๊าซทางการแพทย์บกพร่อง

หรือข้อความทำนองคล้ายกันนี้ และแสดงเมื่อสภาวะที่เฝ้าระวังเกิดขึ้น

ฉ. ต้องมีตัวบ่งชี้แยกต่างหากสำหรับจุดน้ำค้างและคาร์บอนมอนอกไซด์ใน ข้อ 2.2.4.2 และ ข้อ 2.2.4.3

2.2.3 สัญญาณเตือนประจำพื้นที่ (Area Alarm)

2.2.3.1 สัญญาณเตือนประจำพื้นที่มีไว้สำหรับระบบก๊าซทางการแพทย์แต่ละชนิดที่จ่ายให้บริเวณให้ยาระงับความรู้สึก หน่วยช่วยชีวิตและหน่วยบำบัดวิกฤตอื่น ๆ เช่น ห้องพักฟื้น หออภิบาลผู้ป่วยหนัก หน่วยโรคหลอดเลือดหัวใจ เป็นต้น

2.2.3.2 แผงสัญญาณเตือนประจำพื้นที่ต้องติดตั้งในบริเวณที่มีพยาบาลอยู่ประจำหรือบริเวณที่จัดไว้สำหรับผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะ

2.2.3.3 สัญญาณเตือนประจำพื้นที่ต้องแสดงให้ทราบเมื่อความดันในท่อเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากความดันใช้งาน 20%

2.2.3.4 ตัวรับสัญญาณสำหรับบริเวณบำบัดวิกฤต ต้องติดไว้ในเส้นท่อเฉพาะที่จ่ายเข้าในแต่ละบริเวณดังกล่าว ห้ามติดตั้งลิ้นระหว่างตัวรับสัญญาณกับทางเปิดออก นอกจากลิ้นสำหรับซ่อมบำรุงซึ่งติดตั้งในตำแหน่งสำหรับให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้ามาทำงานได้เท่านั้น

2.2.3.5 ตัวรับสัญญาณของบริเวณให้ยาระงับความรู้สึกต้องติดตั้งในท่อเฉพาะตัวที่จ่ายเข้าแต่ละบริเวณ พร้อมด้วยลิ้นปิดเฉพาะแต่ละห้องและมีเพียงอันเดียวที่อยู่ระหว่างตัวรับสัญญาณกับทางเปิดออก

2.2.4 สัญญาณเตือนเฉพาะจุด (Local Alarm)

2.2.4.1 ต้องมีตัวบ่งชี้ความดันและชนิดของก๊าซ

สำหรับแต่ละสัญญาณเตือนที่ใช้ ณ ห้องควบคุมเครื่องผลิตอากาศและสุญญากาศ ตัวบ่งชี้เหล่านี้ต้องเป็นไปตามหลักทั่วไป (ข้อ 2.2.1.1, 2.2.1.2 และ 2.2.1.3) และต้องนำมารวมเป็นกลุ่มในที่เดียวกัน เช่นในแผงสัญญาณเตือนเดียวกันหรือในห้องควบคุมระบบ

2.2.4.2 จุดน้ำค้างสำหรับอากาศอัดทางการแพทย์

ต้องมีการเฝ้าระวังและติดตั้งสัญญาณเตือน เพื่อแสดงให้ทราบเมื่อจุดน้ำค้างในท่อเกินกว่า 4 องศาเซลเซียส (39 องศาฟาเรนไฮต์)

2.2.4.3 ต้องมีการเฝ้าระวังคาร์บอนมอนอกไซด์

สำหรับอากาศอัดทางการแพทย์และติดสัญญาณเตือนเพื่อแสดงให้ทราบระดับที่เกินกว่า 10 ส่วนต่อล้าน

ตารางที่ 2 สถานการณ์ที่ต้องเฝ้าระวังและชนิดของสัญญาณเตือน

สัญญาณเตือนหลัก

สัญญาณเตือนหลักจากแหล่งจ่ายก๊าซ	ระบบจ่ายกลางก๊าซแบบท่อบรรจุ		ระบบจ่ายกลางก๊าซแบบท่อขนาดใหญ่		ระบบอากาศอัดทางการแพทย์	ระบบสุญญากาศทางการแพทย์
	ไม่มีแหล่งจ่ายสำรอง	มีแหล่งจ่ายสำรอง	มีแหล่งจ่ายสำรองแบบออกซิเจนเหลว	มีแหล่งจ่ายสำรองแบบท่อบรรจุ		
- เมื่อแหล่งจ่ายชุดที่2 เริ่มใช้งาน	A	B	F	G	-	-
- เมื่อระดับออกซิเจนเหลวลดถึงเกณฑ์ขั้นต่ำ	-	-	E	E	-	-
- เมื่อแหลงจ่ายสำรองเริ่มใช้งาน	-	C	E	E	-	-
- เมื่อออกซิเจนเหลวแห่งจ่ายสำรองลดถึงเกณฑ์ขั้นค่ำ	-	-	I	-	-	-
- เมื่อความดันแหล่งจ่ายสำรองถึงเกณฑ์ขั้นต่ำ	-	D	I	H	-	-
- เมื่อจุดน้ำค้างสูงเกิน 4 องศาเซลเซียส	-	-	-	-	N	-

สัญญาณเตือนหลักจากระบบเส้นท่อ

สัญญาณเตือนหลักจากแหล่งจ่ายก๊าซ	ระบบจ่ายกลางก๊าซแบบท่อบรรจุ		ระบบจ่ายกลางก๊าซแบบท่อขนาดใหญ่		ระบบอากาศอัดทางการแพทย์	ระบบสุญญากาศทางการแพทย์
	ไม่มีแหล่งจ่ายสำรอง	มีแหล่งจ่ายสำรอง	มีแหล่งจ่ายสำรองแบบออกซิเจนเหลว	มีแหล่งจ่ายสำรองแบบท่อบรรจุ		
- ความดันในเส้นท่อสูงหรือต่ำกว่าความดันใช้งาน 20%	J	J	J	J	Q	S
- ความดันสุญญากาศต่ำกว่าระดับใช้งาน	-	-	-	-	-	T

สัญญาณเตือนประจำพื้นที่

- เมื่อความดันในเส้นท่อสูงหรือต่ำกว่า 20%	K	K	K	K	Q	S
- เมื่อความดันสุญญากาศต่ำกว่าปกติ	-	-	-	-	-	U

สัญญาณเตือนเฉพาะจุด

สัญญาณเตือนหลักจากแหล่งจ่ายก๊าซ	ระบบจ่ายกลางก๊าซแบบท่อบรรจุ		ระบบจ่ายกลางก๊าซแบบท่อขนาดใหญ่		ระบบอากาศอัดทางการแพทย์	ระบบสุญญากาศทางการแพทย์
	ไม่มีแหล่งจ่ายสำรอง	มีแหล่งจ่ายสำรอง	มีแหล่งจ่ายสำรองแบบออกซิเจนเหลว	มีแหล่งจ่ายสำรองแบบท่อบรรจุ		
- เมื่อระดับน้ำในถังเก็บอากาศอัดสูงเกินกำหนด	-	-	-	-	M , P	-
- เมื่อระดับน้ำในชุดดักน้ำสูงเกินกำหนด	-	-	-	-	L , P	-
- ระดับคาร์บอนมอนอกไซด์สูงเกินมาตรฐาน	-	-	-	-	P	-
- อุณหภูมิอากาศอัดสูงหรือต่ำเกินกำหนด	-	-	-	-	R	-
- เครื่องอัดอากาศสำรองเริ่มใช้งาน	-	-	-	-	O	-
- เครื่องผลิตสุญญากาศสำรองเริ่มใช้งาน	-	-	-	-	-	S

สัญลักษณ์และข้อกำหนดในตาราง

A = สัญญาณเตือนหลัก เพื่อแสดงให้ทราบว่า ขณะนี้มีการเปลี่ยนไปใช้ในท่อบรรจุแหล่งที่ 2

B = สัญญาณเตือนหลัก เพื่อแสดงให้ทราบว่า ขณะนี้มีการเปลี่ยนไปใช้แหล่งจ่ายชุดที่ 2

C = สัญญาณเตือนหลัก เพื่อแสดงให้ทราบว่า ขณะนี้แหล่งจ่ายสำรองเริ่มจ่ายให้กับระบบ

D = สัญญาณเตือนหลัก เมื่อแรงดังของแหล่งจ่ายสำรองลดถึงระดับที่จ่ายได้เพียง 1 วัน

E = สัญญาณเตือนหลัก เมื่อแหล่งจ่ายสำรองฉุกเฉินเริ่มทำงาน

F = สัญญาณเตือนหลัก เพื่อแสดงให้ทราบเมื่อเกิดการสลับข้างใช้งาน (กรณีแหล่งจ่ายก๊าซชุดแรกไม่สามารถจ่ายได้ ชุดที่สองทำหน้าที่จ่ายแทน)

G = สัญญาณเตือนหลัก เพื่อแสดงให้ทราบว่าเมื่อก๊าซชนิดจ่ายต่อเนื่อง ระบบสำรองฉุกเฉินเริ่มทำงาน

H = สัญญาณเตือนหลัก เพื่อแสดงให้ทราบเมื่อท่อบรรจุความดันสูง 3 ท่อ หรือมากกว่า ความดันแหล่งจ่ายสำรองลดลงถึงระดับจ่ายได้เพียง 1 วัน

I = สัญญาณเตือนหลัก เพื่อแสดงให้ทราบเมื่อถังเก็บของเหลวเย็นจัดที่ใช้เป็นแหล่งจ่ายสำรองให้กับระบบจ่ายกลางก๊าซขนาด

ใหญ่ ความดันลดลงถึงระดับจ่ายได้เพียง 1 วัน

J = สัญญาณเตือนหลัก เพื่อแสดงให้ทราบว่าความดันก๊าซในเส้นท่อหลักเพิ่มขึ้นหรือลดลง 20% จากความดันใช้งาน

K = สัญญาณเตือนประจำพื้นที่ เพื่อแสดงให้ทราบว่าความดันในท่อเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากความดันใช้งาน 20%

L = สัญญาณเตือน เพื่อแสดงให้ทราบเมื่ออุปกรณ์ไม่สามารถลดอุณหภูมิในช่วง 5 – 7 องศาเซลเซียส

M = สัญญาณเตือนเฉพาะจุด เพื่อแสดงให้ทราบว่าระดับน้ำในถังเก็บอากาศอัดสูงเกินกำหนด

N = สัญญาณเตือน เพื่อแสดงให้ทราบว่าจุดน้ำค้างสูงเกิน 4 องศาเซลเซียส

O = สัญญาณเตือน เพื่อแสดงให้ทราบว่าเครื่องอัดอากาศเครื่องสำรองเริ่มใช้งาน (กรณีเครื่องใหญ่ที่สุด ชำรุด ไม่สามารถทำงานได้

P = สัญญาณเฉพาะจุด เพื่อแสดงให้ทราบว่าระดับคาร์บอนมอนอกไซด์สูงเกินมาตรฐาน

Q = สัญญาณเตือนประจำพื้นที่ เพื่อแสดงให้ทราบว่าเครื่องผลิตอากาศขัดข้อง

R = สัญญาณเตือน เพื่อแสดงให้ทราบว่าอุณหภูมิอากาศรอบ ๆ เครื่องสูงหรือต่ำกว่าที่กำหนด

S = สัญญาณเตือนหลักประจำที่ เพื่อแสดงให้ทราบว่าเครื่องผลิตสุญญากาศมีไม่เพียงพอ

T = สัญญาณเตือนหลัก แยก 2 ตำแหน่ง (ผู้ใช้และผู้ดูแล) เพื่อแสดงให้ทราบว่าแรงดูดสุญญากาศในเส้นท่อหลักต่ำกว่าระดับที่ต้องการ

U = สัญญาณเตือน จากทุกเส้นท่อสำหรับห้องผ่าตัดและหน่วยเวชบำบัดวิกฤต เพื่อแสดงว่าความดันสุญญากาศต่ำกว่าปกติ

3. ข้อกำหนดและการจัดการระบบเส้นท่อก๊าซทางการแพทย์

3.1 การจัดการก๊าซในท่อบรรจุและก๊าซเหลวในถังบรรจุ

การดำเนินการเกี่ยวกับก๊าซ ต้องกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อให้ได้มาตรฐานความปลอดภัยในการปฏิบัติกับท่อบรรจุ เครื่องหมายของท่อบรรจุ อุปกรณ์ควบคุมความดันลิ้นและการต่อเชื่อมท่อบรรจุสำหรับให้ผู้จำหน่าย ผู้บรรจุก๊าซและผู้ติดตั้งปฏิบัติตาม

ข้อควรระวังพิเศษเกี่ยวกับท่อบรรจุออกซิเจนและจุดจ่ายก๊าซคือการป้องกันไม่ให้ออกซิเจนที่มีความดันสัมผัสกับน้ำมัน น้ำมันหล่อลื่นสารอินทรีย์หล่อลื่นยางและวัสดุที่เป็นอินทรีย์สาร

3.1.1 ข้อกำหนดทั่วไปเกี่ยวกับท่อบรรจุ มีดังต่อไปนี้

3.1.1.1 ห้ามนำน้ำมัน น้ำมันหล่อลื่นหรือวัสดุไวไฟมาสัมผัสกับท่อบรรจุ ลิ้น อุปกรณ์ควบคุมความดัน มาตรวัดและข้อต่อเกลียว

3.1.1.2 ห้ามใช้น้ำมันหรือสารไวไฟทุกชนิดเป็นตัวหล่อลื่นอุปกรณ์ควบคุมความดัน ข้อต่อเกลียวหรือมาตรวัดความดัน

3.1.1.3 ห้ามใช้มือ ถุงมือหรือวัสดุที่เปื้อนน้ำมันหรือน้ำมันหล่อลื่นจับท่อบรรจุ ถังบรรจุหรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

3.1.1.4 ก่อนต่ออุปกรณ์ใดๆเข้ากับท่อบรรจุ ต้องกำจัดฝุ่นหรือผงที่อาจค้างอยู่ตรงทางออกลิ้นของท่อบรรจุ โดยการเปิดท่อบรรจุให้ก๊าซออกเล็กน้อยแล้วปิดเพื่อขจัดสิ่งสกปรกออกไป

3.1.1.5 ต้องปิดลิ้นท่อบรรจุและลิ้นความดันสูง(ถ้ามี)ของท่อบรรจุออกซิเจนก่อนนำไปใช้กับผู้ป่วยหรือก่อนนำผู้ป่วยมาต่อเข้ากับอุปกรณ์ทางการแพทย์

3.1.1.6 ต้องเปิดลิ้นท่อบรรจุอย่างช้าๆโดยหันมาตรวัดของอุปกรณ์ควบคุมความดันให้ห่างจากตัวคนเพื่อป้องกันอันตรายที่เกิดจากการทำงานผิดปกติของอุปกรณ์ควบคุมความดัน

3.1.1.7 ไม่นำวัสดุมาห่อหุ้มท่อบรรจุออกซิเจน

3.1.1.8 อุปกรณ์ที่ใช้กับท่อบรรจุออกซิเจน เช่น ข้อต่อเกลียว ลิ้น อุปกรณ์ควบคุมความดันหรือมาตรวัด ห้ามนำไปใช้กับอุปกรณ์อื่นนอกเหนือจากท่อบรรจุออกซิเจน

3.1.1.9 ห้ามนำก๊าซชนิดอื่นมาผสมลงในท่อบรรจุออกซิเจน

3.1.1.10 ห้ามนำออกซิเจนไปใช้กับผู้ป่วย โดยไม่ผ่านอุปกรณ์ควบคุมความดันเสมอ

3.1.1.11 อุปกรณ์ออกซิเจนที่ชำรุดหรือผิดปกติ ห้ามนำมาใช้งานจนกว่าจะได้รับการซ่อมแซมจากช่างผู้ชำนาญ ถ้าช่างไม่สามารถซ่อมได้ต้องส่งไปซ่อมที่โรงงานหรือเปลี่ยนใหม่

3.1.1.12 ต้องป้องกันท่อบรรจุออกซิเจนจากการกระทบกระแทกที่อาจทำให้ส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น ลิ้นหรืออุปกรณ์นิรภัยเสียหาย ห้ามวางท่อบรรจุแหล่านี้ใกล้ทางเข้า ออกของลิฟต์ เชิงบันได ทางลาดหรือในที่ ๆ อาจโดนวัตถุหนักเฉี่ยวชนได้

3.1.1.13 ถ้ามีฝาครอบป้องกันลิ้นท่อบรรจุ ต้องใส่ให้เข้าที่โดยขันให้แน่นด้วยมือจนกว่าจะนำมาใช้งาน

3.1.1.14 ห้ามบุคคลที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับท่อบรรจุเข้ามาดำเนินการกับท่อบรรจุ

3.1.1.15 ต้องปิดลิ้นของท่อบรรจุเปล่าที่เก็บไว้ทุกครั้ง

3.1.1.16 ท่อบรรจุออกซิเจนต้องใช้ชื่อ **ออกซิเจนการแพทย์** ให้ถูกต้อง ไม่ใช้คำว่า **อากาศ** แทน เช่นเดียวกับ **ออกซิเจนเหลว** ห้ามใช้คำว่า **อากาศเหลว** แทน

3.1.1.17 ห้ามใช้ออกซิเจนแทนอากาศอัด

3.1.1.18 ห้ามดัดแปลงท่อบรรจุหรือลิ้นท่อบรรจุ

3.1.1.19 การซ่อมบำรุงท่อบรรจุ ต้องทำตามข้อ 1.1.1

3.1.1.20 ห้ามซ่อมลิ้นท่อบรรจุเองโดยช่างที่ไม่มีความชำนาญ

3.1.1.21 ห้ามปรับแต่งกลอุปกรณ์นิรภัยแบบระบาย (Safety relief device) ของท่อบรรจุ กำหนดให้เป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มอก. 255-2521 กลอุปกรณ์นิรภัยแบบระบายของถังก๊าซ (ถ้ามีการแก้ไข ให้ใช้ฉบับล่าสุด) ห้ามทำให้เกิดประกายไฟใกล้ท่อบรรจุ ห้ามนำเปลวไฟหรือโคมไฟมาสัมผัสโดนลิ้นท่อบรรจุหรืออุปกรณ์นิรภัย ลิ้นทางออกที่มีน้ำแข็งเกาะห้ามละลายด้วยน้ำเดือดหรืออุปกรณ์ที่ให้ความร้อนสูง

3.1.1.22 ห้ามดัดแปลงเครื่องหมายที่ประทับลงบนท่อบรรจุ

3.1.1.23 ห้ามลอกเครื่องหมายที่ใช้แสดงสิ่งบรรจุภายในท่อบรรจุออก รวมทั้งตัวอักษรและเครื่องหมายที่พิมพ์ลงบนโลหะของท่อบรรจุ

3.1.1.24 ถ้าสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในท่อบรรจุหรือลิ้นท่อบรรจุ ต้องแจ้งให้ผู้ที่รับผิดชอบทราบทันที โดยให้รายละเอียดและหมายเลขประจำท่อบรรจุ

3.1.1.25 ห้ามใช้ท่อบรรจุสำหรับการอื่น เช่นเป็นลูกกลิ้งหรือใช้ดันสิ่งของอื่น แม้ว่าจะเป็นท่อเปล่าก็ตาม

3.1.1.26 ขณะใช้งานท่อบรรจุขนาดเล็ก (ขนาด A B D หรือ E) ต้องมีที่ยึดท่อบรรจุติดกับขาตั้งหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์นั้นอย่างมั่นคง

3.1.1.27 ห้ามกระแทก ลากหรือกลิ้งท่อบรรจุและถังบรรจุ

3.1.1.28 ท่อบรรจุที่วางตั้งอยู่ ต้องคล้องโซ่หรือยึดอย่างถูกต้องหรือวางบนล้อเข็นที่มีที่ยึด

3.1.1.29 ห้ามล่ามโซ่หรือยึดท่อบรรจุติดกับอุปกรณ์ที่เคลื่อนที่ได้ เช่น เตียงหรือเต็นท์ออกซิเจน

3.1.1.30 ห้ามยึดท่อบรรจุไว้กับเครื่องทำความร้อน ท่อไอน้ำหรือท่อนำความร้อน หรือวางไว้ใกล้กับอุปกรณ์ดังกล่าว

3.1.1.31 ท่อบรรจุหรือถังบรรจุ ต้องจับด้วยความระมัดระวังเพื่อป้องกันอันตรายจากความเย็น

3.1.1.32 ต้องติดตั้งป้ายห้ามสูบบุหรี่ให้เห็นอย่างชัดเจน

3.1.2 การต่อท่อบรรจุและถังบรรจุเพื่อใช้งาน

3.1.2.1 คีมหรือประแจที่ใช้ขันข้อต่อให้แน่นต้องทำจากเหล็กหรือวัสดุที่เหมาะสมและมีความแข็งแรงพอ

3.1.2.2 การเปิด-ปิด และการต่ออุปกรณ์กับลิ้นท่อบรรจุ ต้องปฏิบัติตามวิธีการต่อไปนี้

ก. อุปกรณ์ เช่น ลิ้น ข้อต่อและเกลียวท่อบรรจุที่จะต่อกันต้องแน่ใจว่าไม่มีวัสดุแปลกปลอม หันทางออกของลิ้นท่อบรรจุไปทางด้านที่ไม่มีคน ต้องยืนด้านข้าง (ไม่ใช่ด้านหน้าหรือด้านหลัง) ก่อนต่ออุปกรณ์เข้าลิ้นท่อบรรจุให้เปิดลิ้นเล็กน้อยเพื่อไล่ฝุ่นผงออก

ข. การต่ออุปกรณ์กับลิ้นท่อบรรจุ ต้องใช้ประแจขันแหวน (nut) ให้แน่น

ค. ในกรณีที่ใช้อุปกรณ์ควบคุมความดันที่มีเกลียวชนิดปรับความดันได้ (low-pressure screw) ให้คลายเกลียวให้สุดก่อน (ความดัน=0)

ง. ค่อย ๆเปิดลิ้นท่อบรรจุช้า ๆ จนเปิดเต็มที่แล้วหมุนกลับเล็กน้อย

จ. ค่อย ๆ หมุนเกลียวปรับความดันต่ำของอุปกรณ์ควบคุมความดันจนได้ความดันใช้งานที่เหมาะสม

ฉ. เปิดลิ้นไปยังอุปกรณ์ใช้งาน(ถ้ามี)

3.1.2.3 การต่อใช้งานถังบรรจุ ให้ปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ผลิตอุปกรณ์

3.1.3 การดูแลกลไกเพื่อความปลอดภัย (Safety Mechanism)

3.1.3.1 บุคคลที่ใช้ท่อบรรจุ ถังบรรจุและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องต้องมีความรู้เกี่ยวกับ Pin-indexed Safety system (PISS) และ Diameter-indexed safety system (DISS) ซึ่งถูกกำหนดมาเพื่อป้องกันการต่อก๊าซผิดชนิด

3.1.3.2 ห้ามถอด ดัดแปลงหรือเปลี่ยนกลไกของกลอุปกรณ์นิรภัยแบบระบาย (Safety relief device) ข้อต่อต้องไม่สามารถสับเปลี่ยนกันได้และส่วนประกอบอื่นเพื่อความปลอดภัย

3.1.4 การเก็บท่อบรรจุและถังบรรจุ

3.1.4.1 ต้องออกกฎสำหรับการเก็บท่อบรรจุและถังบรรจุของออกซิเจนและไนทรัสออกไซด์ในห้องเก็บและห้องใช้งานทางวิสัญญี

3.1.4.2 จัดเก็บท่อบรรจุให้สามารถใช้งานได้ตามลำดับที่รับมาจากผู้จำหน่าย

3.1.4.3 ในกรณีที่เก็บท่อเปล่าและท่อเต็มในบริเวณเดียวกันต้องวางแบ่งแยกจากกันและทำป้ายแสดงแต่ละท่อบรรจุเพื่อป้องกันความสับสนและเพื่อความรวดเร็วในการใช้งาน

3.1.4.4 บริเวณที่เก็บท่อบรรจุ ต้องป้องกันน้ำฝน ความร้อนจากแสงแดดและความชื้นจากพื้น

3.1.5 การขนส่งและเคลื่อนย้ายท่อบรรจุและถังบรรจุ

3.1.5.1 บุคคลที่ทำหน้าที่ขนส่งอุปกรณ์ต้องผ่านการฝึกอบรมอย่างถูกต้องในเรื่องเกี่ยวกับท่อบรรจุ ถังบรรจุ รถเข็น ที่ยึด และฝาครอบลิ้น

3.1.5.2 ท่อบรรจุขนาดใหญ่ (ขนาดใหญ่กว่า E ขึ้นไป) และถังบรรจุที่มีน้ำหนักมากกว่า 45.5 กิโลกรัม (100 ปอนด์) ต้องขนถ่ายโดยใช้รถเข็นอย่างถูกต้อง

10 วิธีการหลักเพื่อความปลอดภัยในการเคลื่อนย้ายท่อแก๊ส
SAFETY IN CYLINDER HANDLING
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

3.2 การจัดการระบบก๊าซที่ใช้กับผู้ป่วย

3.2.1 การดูแลและบำรุงรักษา

3.2.1.1 ต้องมีการวางแผนและสามารถรองรับสถานการณ์ที่ระบบก๊าซทางการแพทย์ขัดข้องทั้งระบบ

3.2.1.2 ห้ามต่อสายดินของระบบไฟฟ้าหรือของอุปกรณ์ใด ๆ เข้ากับระบบเส้นท่อก๊าซทางการแพทย์

3.2.1.3 ต้องกำหนดแผนการบำรุงรักษาตามคำแนะนำในหนังสือคู่มือนี้ มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและ/หรือของผู้ติดตั้งระบบก๊าซทางการแพทย์

3.2.1.4 เมื่อมีการปรับเปลี่ยนระบบต้องมีการตรวจสอบระบบปลายทางต่อการปรับเปลี่ยนทุกครั้งก่อนใช้กับผู้ป่วย

3.2.1.5 ต้องมีวิธีการตรวจสอบระบบสัญญาณเตือนและมีมาตรการแก้ไขให้ระบบก๊าซทางการแพทย์ทำงานได้ใหม่อีกครั้ง

3.2.1.6 ต้องกำหนดระยะเวลาการทดสอบระบบก๊าซทางการแพทย์และสัญญาณเตือน

3.2.1.7 ต้องทดสอบสัญญาณเตือนทั้งเสียงและแสงตามกำหนดที่เหมาะสมและเก็บบันทึกผลการตรวจไว้จนถึงการตรวจครั้งต่อไป

3.2.2 การเก็บบันทึก ผู้รับผิดชอบต้องทำการทดสอบทุกรายการที่จำเป็นเกี่ยวกับระบบท่อก๊าซทางการแพทย์ก่อนใช้งานกับผู้ป่วย และเก็บบันทึกอย่างถาวรในแฟ้มประวัติ

3.2.3 ข้อมูลระบบก๊าซและสัญญาณเตือน

3.2.3.1 ต้องแสดงชื่อก๊าซและความดันใช้งานของระบบเส้นท่อซึ่งอ่านได้ง่าย อาจทำเป็นป้ายโลหะ พ่นสีประทับตราหรือใช้แถบกาวที่ไม่หลุดออกง่าย แสดงทุกระยะไม่เกิน 6 เมตร และเมื่อเส้นท่อผ่านเข้าแต่ละห้องหรือแต่ละชั้นต้องมีป้ายชื่อแสดงทุกห้องและทุกชั้น ถ้าเพิ่มการใช้สีแสดงชนิดต้องเป็นไมตามข้อ 2.1.2.6

3.2.3.2 ที่ลิ้นปิดต้องมีป้ายแสดงห้องที่ลิ้นนี้ควบคุม ต้องปรับปรุงป้ายให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ดังตัวอย่าง

คำเตือน

ลิ้นปิดของ.....(ชื่อก๊าซ)

ลิ้นนี้ควบคุมการจ่ายไปที่ห้อง.....

ห้ามปิด ยกเว้นกรณีฉุกเฉิน

3.2.3.3 ต้องแสดงชื่อก๊าซที่มาตรวัดความดันของระบบเส้นท่อก๊าซทางการแพทย์โดยมีข้อความว่า

.....(ชื่อก๊าซ)..... ห้ามใช้น้ำมันหล่อลื่น

บทที่ 3

การทดสอบและเกณฑ์ตัดสินสมรรถนะของระบบก๊าซทางการแพทย์

(Gas System Performance Criteria and Testing)

ระบบก๊าซผู้ป่วย (Patient Gas System)

1. หลักทั่วไป

ระบบก๊าซทางการแพทย์ที่ติดตั้งและเดินเส้นท่อก๊าซใหม่ทั้งระบบ หรือทำการติดตั้งเพิ่มเติมและระบบที่ทำการซ่อมแซมแล้วเสร็จ ต้องทำการทดสอบและตรวจสอบคุณสมบัติของระบบก่อนเริ่มใช้งาน เพื่อความมั่นใจและความปลอดภัยในการใช้งาน

การตรวจสอบและการทดสอบระบบก๊าซทางการแพทย์ต้องตรวจสอบทุกส่วนประกอบของระบบ ได้แก่ แหล่งจ่ายก๊าซ ชุดจ่ายก๊าซ ระบบเส้นท่อ ระบบผลิตอากาศอัดทางการแพทย์ (เช่นเครื่องอัดอากาศ อุปกรณ์ทำอากาศให้แห้ง ไส้กรอง อุปกรณ์ควบคุมความดัน) ชุดเฝ้าระวังและสัญญาณเตือน สัญญาณเตือนหลัก ลิ้นแบ่งแยก (isolation valve) สัญญาณเตือนประจำพื้นที่ลิ้นเฉพาะพื้นที่ (zone valve) ทางเปิดออก (สำหรับระบบก๊าซทางการแพทย์) และทางเปิดเข้า (สำหรับระบบสุญญากาศทางการแพทย์)

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงภายในระบบเช่น การลดส่วนของระบบออก การเปลี่ยนหรือเพิ่มอุปกรณ์เข้าไปในระบบ ต้องมีการทดสอบและตรวจสอบระบบในช่วงปลายทางต่อจุดที่ทำการซ่อม

เปลี่ยนหรือเพิ่มอุปกรณ์สำหรับระบบก๊าซและต้นทางต่อจุดที่ทำการซ่อม เปลี่ยนหรือเพิ่มอุปกรณ์สำหรับระบบสุญญากาศ

การทดสอบและตรวจสอบต้องมีการรับรองผลและรายงานผลการตรวจสอบ ซึ่งการทดสอบและการตรวจสอบระบบต้องปฏิบัติดังนี้

1.1 นายช่างผู้ควบคุมงานต้องควบคุมการทดสอบเมื่อติดตั้งแล้วเสร็จโดยผู้ติดตั้ง และรับรองรายงานผลการทดสอบดังกล่าว

1.2 มีการตรวจสอบและทดสอบการติดตั้งครั้งสุดท้าย โดยผู้ที่มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการทดสอบระบบก๊าซทางการแพทย์จากภาครัฐ หรือวิศวกร/ผู้ชำนาญจากหน่วยงานเอกชน ซึ่งผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจจากสถาบันที่เชื่อถือได้ภายในประเทศหรือต่างประเทศ

2. การทดสอบเมื่อดำเนินการติดตั้งแล้วเสร็จโดยผู้ติดตั้ง (Installer Performance Testing)

การทดสอบเมื่อดำเนินการติดตั้งระบบก๊าซทางการแพทย์ใหม่ ผู้ติดตั้งหรือตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต้องเป็นผู้ทำการทดสอบร่วมกับนายช่างผู้ควบคุมการก่อสร้างที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าจ้าง ก๊าซที่ใช้ในการทดสอบต้องใช้ก๊าซไนโตรเจนที่ปราศจากความชื้นและน้ำมัน

2.1 การเป่าทิ้งก่อนต่ออุปกรณ์ (Blow down) ต้องเป่าระบบเส้นท่อหลังการติดตั้งแล้วเสร็จ โดยต้องทำก่อนติดตั้งทางเปิดออกและ

อุปกรณ์ต่าง ๆ (เช่น สวิตช์ความดันของระบบสัญญาณเตือน ชุดจ่ายก๊าซ มาตรวัดความดันและลิ้นระบายความดัน เป็นต้น)

2.2 การทดสอบความดันเบื้อต้น (Initial Pressure Test) ต้องทดสอบก่อนที่จะติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ากับระบบก๊าซทางการแพทย์เช่น (สวิตช์ความดันของระบบสัญญาณเตือน ชุดจ่ายก๊าซ มาตรวัดความดัน) ควรดำเนินการทดสอบภายหลังการ ติดตั้งทางเปิดออกเรียบร้อยแล้ว (ถ้ามีฝาปิดทางเปิดออก ให้ปิดฝาแล้วจึงทดสอบความดัน) ขณะทดสอบต้องดูที่จุดเชื่อมต่อของเส้นท่อทุกจุดให้ทดสอบแต่ละส่วนด้วยความดัน 1.5 เท่าของความดันใช้งานปกติ อย่างต่ำ 1 เมกะปาสคาล (150 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) โดยใช้ก๊าซไนโตรเจนที่ปราศจากความชื้นและน้ำมัน ขณะทดสอบความดันในเส้นท่อต้องคงที่อยู่เสมอและตรวจหารอยรั่วแต่ละข้อต่อโดยใช้น้ำสบู่ หรือใช้วิธีการทดสอบอื่น ๆ ที่ไม่มีอันตรายเมื่อนำมาทดสอบกับก๊าซออกซิเจนหรือก๊าซที่ใช้ในการทดสอบ โดยปิดลิ้นที่แหล่งจ่ายก๊าซ หากมีการรั่วของก๊าซต้องซ่อมทันทีจนแล้วเสร็จและทำการเป่าก๊าซล้างเส้นท่อใหม่จนไม่มีสิ่งสกปรกที่เกิดจากการซ่อมคั่งค้างอยู่และทดสอบใหม่จนกว่าจะแน่ใจว่า ไม่มีการรั่วซึมของก๊าซ โดยการอัดก๊าซเข้าในเส้นท่อทิ้งไว้เป็นเวลาอย่างน้อย 24 ชั่วโมง เพื่อดูการรั่วซึมของระบบก๊าซ

2.3 การทดสอบการเชื่อมต่อสลับกัน (Cross-connection Test)

2.3.1 ต้องทดสอบเส้นท่อต่าง ๆ ที่จะฝังอยู่ในผนังว่าไม่มีการเชื่อมต่อสลับกัน โดยลดความดัน ของก๊าซทุกประเภทในเส้นท่อให้เท่ากับความดันบรรยากาศปกติถอดแหล่งจ่ายก๊าซทุกประเภทออกจากระบบ การตรวจสอบให้เลือกตรวจสอบครั้งละหนึ่งระบบก๊าซจนครบทุกชนิดของก๊าซ โดยอัดไนโตรเจนที่ปราศจากความชื้นและน้ำมันที่ความดัน 350 กิโลปาสคาล (50 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) เข้าไปในระบบแล้วใช้หัวต่อ (adapters) ของก๊าซต่าง ๆ เสียบทดสอบที่ทางเปิดออกของก๊าซแต่ละชนิด ทางเปิดออกที่มีก๊าซออกมาต้องเป็นทางเปิดออกของระบบก๊าซที่กำลังทดสอบเท่านั้นส่วนทางเปิดออกอื่น ๆ ต้องไม่มีก๊าซออกมา

ก. ถอดแหล่งจ่ายก๊าซออกจากระบบที่ต้องการทดสอบแล้วลดความดันให้เท่ากับความดันบรรยากาศ หลังจากนั้นแต่ละระบบจะต้องทดสอบตามรายละเอียดตามข้อ 2.5 ต่อไป

ข. เมื่อทำการติดตั้งระบบเส้นท่อสุญญากาศร่วมกับระบบเส้นท่อก๊าซทางทางการแพทย์อื่น ต้องมีการทดสอบการเชื่อมต่อสลับกันร่วมกับระบบเส้นท่อก๊าซอื่น ๆ ด้วย

ค. ต้องเปิดระบบเส้นท่อสุญญากาศให้ทำงาน ขณะทดสอบระบบเส้นท่อก๊าซทางการแพทย์ เพื่อทดสอบระบบทั้งหมดพร้อมกัน

ง. ทางเปิดออกของก๊าซทุกชนิดต้องระบุให้ชัดเจนโดยใช้สีและสัญลักษณ์

2.3.2 ต้องตรวจสอบความถูกต้องของสัญลักษณ์และสีของส่วนประกอบทุกชิ้น เช่น ทางเปิดออก ลิ้นปิดและแผงสัญญาณเตือนต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

2.4 การทดสอบโดยการเป่าไล่สิ่งสกปรกภายในเส้นท่อ (Piping Purge Test)

ใช้ก๊าซไนโตรเจนที่ปราศจากความชื้นและน้ำมันที่มีอัตราไหลสูงส่งเข้าไปในระบบเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ หลาย ๆ ครั้ง ให้ไหลออกมาตามทางเปิดออกต่าง ๆ โดยใช้อุปกรณ์ต่อเชื่อมที่เหมาะสมจนกระทั่งก๊าซที่ออกจากทางเปิดสัมผัสกับผ้าขาวที่รองรับ แล้วไม่ทำให้ผ้าขาวเปลี่ยนสี

2.5 การทดสอบความดันคงที่ (Standing Pressure Test)

ทดสอบความดันหลังจากดำเนินการทดสอบตามข้อ 2.2 โดยติดตั้งทางเปิดออกและอุปกรณ์ต่าง ๆ สมบูรณ์แล้ว (เช่น สวิตช์แรงดันในระบบสัญญาณเตือน ชุดจ่ายก๊าซ มาตรวัดความดัน ลิ้นระบายความดัน) ทำการอัดความดันในระบบเส้นท่อให้สูงกว่าความดันที่ใช้งานตามปกติ 20% เป็นเวลา 24 ชั่วโมง โดยใช้ก๊าซไนโตรเจนที่ปราศจากความชื้นและน้ำมันและให้ปิดลิ้นที่แหล่งจ่ายก๊าซ

หลังจากระบบเส้นท่อถูกอัดด้วยก๊าซที่ใช้ทดสอบจนได้ความดันที่ต้องการ ลิ้นที่จ่ายก๊าซและทางเปิดออกทุกตัวจะต้องปิดและถอดแหล่งจ่ายก๊าซทดสอบออกจากระบบ ระบบเส้นท่อ ต้องไม่มีการรั่วซึมขณะทดสอบเป็นเวลา 24 ชั่วโมง โดยยอมให้ค่าคลาดเคลื่อนได้เล็กน้อยอันเกิดจากอุณหภูมิภายนอกที่อยู่รอบ ๆ ระบบเส้นท่อซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างอุณหภูมิและความดันโดยคำนวณจากสูตร

$$P_1/T_1 = P_2/T_2$$

เมื่อเกิดการรั่วซึมของอุปกรณ์ขณะทดสอบ ต้องทำการซ่อมและทำการทดสอบใหม่ตามคำแนะนำข้อ 2.3

3. การตรวจยืนยันความถูกต้องของระบบ (System Verification)

หลังการทดสอบตามข้อ 2 แล้วเสร็จ ต้องตรวจสอบระบบโดยผู้ที่มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการการทดสอบระบบก๊าซทางการแพทย์จากภาครัฐหรือจากหน่วยงานเอกชนที่มีวิศวกรหรือผู้ชำนาญที่ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจสอบจากสถาบันที่เชื่อถือได้ภายในประเทศหรือต่างประเทศและต้องเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการตรวจการจ้าง แต่ต้องไม่ใช่คณะผู้ติดตั้ง โดยก๊าซที่ใช้ทดสอบต้องเป็นก๊าซไนโตรเจนที่ปราศจากความชื้นและน้ำมัน

3.1 การทดสอบการเชื่อมต่อสลับกัน (Cross-connection Test)

หลังทำการทดสอบตามข้อ 2 และทำการปิดผนังแล้ว ต้องตรวจสอบว่าไม่มีการเชื่อมต่อสลับกัน โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ดังนี้

วิธีที่ 1 ลดความดันในระบบก๊าซทุกระบบให้เท่าความดันบรรยากาศปกติ แล้วถอดแหล่งจ่ายทุกประเภทออกจากระบบตรวจสอบครั้งละหนึ่งระบบ โดยอัดก๊าซไนโตรเจนที่ปราศจากความชื้นและน้ำมันที่ความดัน 350 กิโลปาสคาล (50 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) เข้าในระบบ แล้วใช้หัวต่อของก๊าซต่าง ๆ เสียบทดสอบที่ทางเปิดออกของระบบก๊าซแต่ละระบบ ทางเปิดออกที่มีก๊าซออกมาต้องเป็นทางเปิดออกของระบบก๊าซที่กำลังทดสอบเท่านั้น ส่วนทางเปิดออกอื่นๆ ต้องไม่มีก๊าซออกมา

เมื่อทำการติดตั้งระบบเส้นท่อสุญญากาศร่วมกับระบบเส้นท่อก๊าซทางการแพทย์อื่น ๆ ต้องมีการทดสอบไม่ให้มีการเชื่อมต่อสลับกันด้วย

วิธีที่ 2 ลดความดันในระบบก๊าซทางการแพทย์ให้เท่าความดันบรรยากาศปกติ เพิ่มความดันของก๊าซที่จะทดสอบเข้าในระบบเส้นท่อก๊าซทางการแพทย์ให้ได้ความดันตามตารางที่ 3 เพื่อทำการทดสอบก๊าซพร้อมกันทุกชนิดและให้คงความดันระดับนี้ไว้ตลอดเวลาการทดสอบ

ต้องเปิดระบบเส้นท่อสุญญากาศให้ทำงานขณะทดสอบระบบเส้นท่อก๊าซทางการแพทย์ เพื่อทดสอบระบบทั้งหมดพร้อม ๆ กัน

หลังจากการปรับค่าความดันตามตารางที่ 3 แล้วให้ทดสอบทางเปิดออกของก๊าซแต่ละจุดโดยใช้มาตรวัดความดันที่ผ่านการสอบเทียบมาแล้ว จะได้ค่าความดันของก๊าซชนิดนั้น ๆ

ทางเปิดออกทุกจุดต้องมีการระบุชนิดก๊าซให้ชัดเจน โดยใช้สีและสัญลักษณ์ ส่วนค่าความดันที่อ่านได้บนมาตรวัดต้องเป็นไปตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความดันทดสอบของก๊าซชนิดต่าง ๆ

ชนิดก๊าซ	ความดัน	
	กิโลปาสคาล	ปอนด์ต่อตารางนิ้ว
ไนโตรเจน	210	30
ไนทรัสออกไซด์	280	40
ออกซิเจน	350	50
อากาศอัด	420	60

หมายเหตุ : สำหรับก๊าซอื่นที่ไม่ได้กำหนดค่าความดันไว้ในตาราง ต้องทดสอบที่ความดันต่างจากก๊าซอื่นอย่างน้อย 69 กิโลปาสคาล (10 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว)

3.2 การทดสอบลิ้นปิด (Valve Test)

ต้องบันทึกข้อมูลของลิ้นปิดแต่ละตัวและใช้ข้อมูลนี้ในการทดสอบการทำงานในพื้นที่ควบคุมและมีป้ายแสดงที่ถูกต้อง

3.3 การทดสอบการไหลที่ทางเปิดออก (Flow Test)

ทางเปิดออกทุกจุดต้องทดสอบการไหลของก๊าซไนโตรเจนที่ปราศจากความชื้นและน้ำมัน หรือใช้ก๊าซในระบบนั้นๆ

ทางเปิดออกของก๊าซออกซิเจน ไนทรัสออกไซด์และอากาศ ต้องได้ก๊าซไม่น้อยกว่า 100 ลิตรต่อนาที (3.5 ลูกบาศก์ฟุตต่อนาที) โดยความดันลดลงได้ไม่เกิน 35 กิโลปาสคาล (5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) จากความดันใช้งาน

ทางเปิดออกก๊าซไนโตรเจน ต้องได้ก๊าซไม่น้อยกว่า 140 ลิตรต่อนาที (5 ลูกบาศก์ฟุตต่อนาที) โดยความดันลดลงได้ไม่เกิน 35 กิโลปาสคาล (5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) จากความดันใช้งาน

3.4 การทดสอบระบบสัญญาณเตือน (Alarm Test)

3.4.1 อุปกรณ์ทุกชิ้นในระบบสัญญาณเตือน ต้องมีการตรวจสอบการทำงานได้อย่างถูกต้องก่อนการใช้งานและเก็บบันทึกรายงานการตรวจสอบไว้เป็นหลักฐาน ระบบสัญญาณเตือนของระบบเส้นท่อที่ติดตั้งเพิ่มเติมต้องถูกทดสอบความถูกต้องก่อนที่จะเชื่อมกับระบบที่มีอยู่เดิม

3.4.2 ต้องทดสอบระบบสัญญาณเตือนของระบบเส้นท่อที่ติดตั้งใหม่ หลังจากการทดสอบการป้องกันเชื่อมต่อสลับกันและก่อนทำการทดสอบต้องเป่าไล่สิ่งสกปรกภายในเส้นท่อออกเสียก่อน ก๊าซที่ใช้ในการทดสอบเป็นก๊าซไนโตรเจนที่ปราศจากความชื้นและน้ำมัน หรือก๊าซที่ใช้ในระบบนั้น ๆ

3.4.3 ระบบสัญญาณเตือนหลัก ต้องทดสอบระบบสัญญาณเตือนหลักของระบบก๊าซแต่ละชนิดและต้องบันทึกผลการตรวจสอบไว้ทุกครั้ง

3.4.4 ระบบเตือนใช้สัญญาณเตือนที่มีทั้งแสงและเสียง ต้องส่งสัญญาณเมื่อความดันในเส้นท่อก๊าซหลักเพิ่มขึ้นหรือลดลง 20 เปอร์เซ็นต์จากความดันใช้งาน สัญญาณเสียงสามารถปิดให้เงียบได้ แต่สัญญาณแสงต้องยังคงอยู่จนกว่าได้รับการแก้ไขให้เป็นปกติ

3.4.5 ระบบสัญญาณเตือนประจำพื้นที่ ให้ทดสอบการส่งสัญญาณเตือนสำหรับบริเวณให้ยาระงับความรู้สึก หน่วยช่วยชีวิต หน่วยบำบัดผู้ป่วยวิกฤต ห้องพักฟื้น หออภิบาลผู้ป่วยหนัก หน่วยโรคหลอดเลือดและหัวใจ เป็นต้น เมื่อความดันในเส้นท่อก๊าซเพิ่มขึ้นหรือลดลง 20 เปอร์เซ็นต์ จากความดันใช้งาน

3.5 การทดสอบโดยการเป่าไล่สิ่งสกปรกภายในเส้นท่อ

ต้องปล่อยก๊าซเป่าไล่สิ่งสกปรกภายในเส้นท่อเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ หลาย ๆ ครั้ง โดยต้องใช้อุปกรณ์ต่อเชื่อมของก๊าซแต่ละชนิดจากโรงงานผู้ผลิตเท่านั้น เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับทางเปิดออก โดยเป่าก๊าซด้วยอัตราการไหลสูงอย่างน้อย 225 ลิตรต่อนาที (8 ลูกบาศก์ฟุตต่อนาที) แล้วปล่อยก๊าซทิ้งออกที่ทางเปิดออกแต่ละจุด หลังจากนั้นต้องทดสอบความสะอาดของระบบ โดยใช้ผ้าขาวรองรับก๊าซที่เป่าออกมาหน้าทางเปิดออกของก๊าซสีขาวของผ้าต้องไม่เปลี่ยนแปลง

ในกรณีที่สามารถทำได้ สำหรับระบบก๊าซความดันบวก ควรมีการพิสูจน์ความสะอาดของระบบ โดยการกรองก๊าซปริมาตรอย่างน้อย 1,000 ลิตร (35 ลูกบาศก์ฟุตต่อนาที) ผ่านบนแผ่นกรองสะอาดสีขาวขนาดกรอง 0.45 ไมครอน ที่อัตราการไหลอย่างต่ำ 100 ลิตรต่อนาที (3.5 ลูกบาศก์ฟุตต่อนาที) โดยต้องตรวจสอบพื้นที่ 25 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ทั้งหมด โดยเลือกตรวจสอบทางเปิดออกที่อยู่ไกลจากแหล่งจ่ายก๊าซมากที่สุด แผ่นกรองต้องไม่มีสิ่งตกค้างมากกว่า 0.1 มิลลิกรัมต่อหนึ่งทางเปิดออก ถ้าผลการทดสอบปรากฏว่า ทางเปิดออกใดมีสิ่งตกค้างเกินกำหนด ทางเปิดออกที่อยู่ไกลจากแหล่งจ่ายก๊าซในทุกพื้นที่ต้องถูกตรวจสอบใหม่อีกครั้งโดยใช้ก๊าซไนโตรเจนแห้งที่ปราศจากน้ำมัน

3.6 การทดสอบความบริสุทธิ์ของก๊าซภายในเส้นท่อ

ในแต่ระบบก๊าซความดันบวก ต้องตรวจสอบความบริสุทธิ์ของก๊าซในระบบเส้นท่อ โดยต้องทดสอบจุดน้ำค้าง ปริมาณสารไฮโดรคาร์บอนรวม (เช่น Methane) และปริมาณสารไฮโดรคาร์บอนที่มีส่วนประกอบของฮาโลเจน การทดสอบนี้ต้องกระทำที่ทางเปิดออกจุดที่อยู่ไกลจากแหล่งจ่ายก๊าซมากที่สุด แล้วเปรียบเทียบกับก๊าซจากแหล่งจ่าย ค่าที่ได้จากการทดสอบจาก 2 จุดนี้ต้องแตกต่างได้ไม่เกินค่าความแตกต่างสูงสุดที่ยอมรับได้ในตารางที่ 4 ก๊าซที่ใช้ในการตรวจสอบคือก๊าซไนโตรเจนที่ปราศจากความชื้นและน้ำมัน

ตารางที่ 4 ค่าความแตกต่างสูงสุดที่ยอมรับได้

จุดน้ำค้าง	**4 องศาเซลเซียส ที่ 50 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว**
ปริมาณสารไฮโดรคาร์บอนรวม	**1 ส่วนในล้าน**
ปริมาณสารไฮโดรคาร์บอนที่มีส่วนประกอบของฮาโลเจน	**2 ส่วนในล้าน**

3.7 การทดสอบส่วนที่ต่อขั้นสุดท้าย (Final Tie-in Test)

ก่อนที่จะเชื่อมต่อส่วนเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมใด ๆ เข้ากับระบบที่มีอยู่ ต้องทดสอบตามข้อ 3.1 ถึง 3.6 ให้แล้วเสร็จก่อน

หลังเชื่อมต่อแล้วก่อนที่จะใช้งานกับผู้ป่วยต้องผ่านการทดสอบตามข้อ 3.8 ถึง 3.10 อย่างสมบูรณ์และต้องเก็บบันทึกข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ

การเชื่อมต่อขั้นสุดท้ายระหว่างส่วนที่เพิ่มเติมใด ๆ กับระบบท่อที่มีอยู่เดิมต้องทดสอบการรั่วด้วยก๊าซใช้งานของระบบนั้นที่ความดันใช้งานปกติ คงความดันนี้ไว้จนกว่าทุกจุดเชื่อมต่อจะได้รับการตรวจสอบรอยรั่วโดยใช้น้ำสบู่หรือวิธีการทดสอบอื่นที่ไม่มีอันตราย

3.8 การทดสอบความดันใช้งาน (Operational Pressure Test)

3.8.1 โดยทั่วไปต้องทดสอบการไหลที่ทางเปิดออกหรือทางเปิดเข้าหรือในจุดที่ผู้ใช้งานทำการต่อหรือปลดออก

3.8.2 ระบบเส้นท่อก๊าซ ยกเว้นระบบไนโตรเจนหรืออากาศความดันสูง ต้องคงความดันไว้ที่ 340-400 กิโลปาสคาล (50-60 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) ที่ทุกทางเปิดออกที่อัตราไหลสูงสุดตามข้อ 3.8.4 และ 3.8.5

3.8.3 ระบบไนโตรเจนหรืออากาศความดันสูงต้องสามารถได้ก๊าซที่ความดันอย่างน้อย 1103 กิโลปาสคาล (160 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) ไปยังทางเปิดออกทั้งหมดตามอัตราการไหลในข้อ 3.8.7

3.8.4 ระบบเส้นท่อก๊าซที่ใช้ความดันแตกต่างจากความดันปกติในข้อ 3.8.2 และ 3.8.3 ต้องสามารถจ่ายก๊าซที่อัตราไหลและความดันตามที่ต้องการใช้งาน

3.8.5 ทางเปิดออกของออกซิเจน ไนทรัสออกไซด์และอากาศ ต้องได้ก๊าซ 100 ลิตรต่อนาที (3.5 ลูกบาศก์ฟุตต่อนาที) โดยความดันตกไม่เกิน 35 กิโลปาสคาล (5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) และที่ความดันคงที่ไม่น้อยกว่า 340 กิโลปาสคาล (50 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว)

3.8.6 ทางเปิดออกของออกซิเจนและอากาศที่ใช้สำหรับหน่วยดูแลผู้ป่วยวิกฤติ ต้องสามารถได้ก๊าซด้วยอัตราไหล่ช่วงสั้น ๆ ที่ 170 ลิตรต่อนาที (6.0 ลูกบาศก์ฟุตต่อนาที) เป็นเวลาอย่างน้อย 3 นาที

3.8.7 ทางเปิดออกของก๊าซไนโตรเจน ต้องได้ก๊าซ 140 ลิตรต่อนาที (5.0 ลูกบาศก์ฟุตต่อนาที) โดยความดันตกได้ไม่เกิน 350 กิโล ปาสคาล (5 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว) และความดันคงที่ 1103 กิโล ปาสคาล (160 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว)

3.8.8 ในกรณีที่ใช้เครื่องอัดอากาศร่วมกัน คืออากาศอัดทางการแพทย์กับอากาศอัดความดันสูง ต้องพิจารณาวิธีตรวจสอบให้เหมาะสมไม่ให้เกิดผลกระทบระหว่างระบบทั้งสอง

3.9 การทดสอบความเข้มข้นของก๊าซทางการแพทย์ (Medical Gas Concentration Test)

หลังจากการเป่าไล่สิ่งสกปรกภายในเส้นท่อด้วยก๊าซที่ใช้ในระบบนั้นแล้ว ต้องดำเนินการดังนี้คือ

3.9.1 วิเคราะห์ความเข้มข้นของก๊าซโดยปริมาตรที่แต่ละแหล่งจ่ายและทางเปิดออกของก๊าซที่มีความดัน

3.9.2 การวิเคราะห์ต้องใช้เครื่องมือที่ออกแบบมาสำหรับวัดค่าของก๊าซแต่ละชนิด

3.9.3 ค่าความเข้มข้นของก๊าซทางการแพทย์ที่ยอมรับได้ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าความเข้มข้นของก๊าซที่ยอมรับได้

ก๊าซ	**เกณฑ์ตัดสิน**
ออกซิเจน	ไม่น้อยกว่า 99%
ไนทรัสออกไซด์	ไม่น้อยกว่า 99%
ไนโตรเจน	ไม่น้อยกว่า 99%
อากาศอัดทางการแพทย์	มีออกซิเจน 19.5-23.5%

3.10 การตรวจสอบความถูกต้องของป้ายชื่อ

ต้องตรวจสอบความถูกต้องของป้ายชื่อให้ถูกต้องตรงกับสภาพปัจจุบันตลอดเวลาตามมาตรฐานของส่วนประกอบทุกชิ้น เช่น ทางเปิดออก ลิ้นปิดและแผงสัญญาณเตือน เป็นต้น

4. การตรวจยืนยันความถูกต้องของอุปกรณ์แหล่งจ่ายก๊าซ (Source Equipment Verification)

ต้องตรวจสอบอุปกรณ์แหล่งจ่ายก๊าซหลังจากการเชื่อมต่อระบบท่อ ส่วนประกอบและอุปกรณ์ การทดสอบความดันต้อง

ทำที่ปลายทางต่อลิ้นแยกของเครื่องอัดอากาศ (compressor) และต้นทางต่ออุปกรณ์ควบคุมเส้นท่อที่ความดันใช้งานสูงสุดเป็นเวลา 2 ชั่วโมง โดยความดันตกได้ไม่เกิน 10% (ตารางที่ 3)

การทดสอบนี้ต้องดำเนินการโดยผู้มีความรู้ความชำนาญด้านเทคนิคและมีประสบการณ์ด้านทดสอบระบบก๊าซทางการแพทย์

4.1 การตรวจสอบแหล่งจ่ายก๊าซ

4.1.1 ตรวจสอบความถูกต้องของอุปกรณ์ในระบบ รวมทั้งตรวจสอบการสลับเปลี่ยนโดยอัตโนมัติจากแหล่งจ่ายชุดแรกไปยังแหล่งจ่ายชุดที่สองและตรวจสอบการทำงานของสัญญาณแจ้งการสลับเปลี่ยน

4.1.2 ก่อนใช้งานระบบจ่ายกลางก๊าซแบบท่อบรรจุที่มีแหล่งจ่ายสำรอง (4.2) ต้องตรวจสอบอุปกรณ์ของระบบว่าทำงานถูกต้องรวมทั้งตรวจสอบการทำงานและสัญญาณการเปลี่ยนสลับโดยอัตโนมัติจากแหล่งจ่ายชุดแรกไปยังแหล่งจ่ายชุดที่สองและตรวจการทำงานและสัญญาณของแหล่งจ่ายสำรอง

4.1.3 ถ้าระบบมีสวิตช์รับสัญญาณและสัญญาณเฝ้าระวังปริมาณของแหล่งจ่ายสำรองต้องตรวจสอบการทำงานก่อนใช้งานถ้าระบบแหล่งจ่ายสำรองที่เป็นของเหลวต้องทดสอบสัญญาณเตือนเมื่อปริมาณแหล่งจ่ายสำรองต่ำกว่ากำหนด

4.1.4 ถ้ามีสวิตช์รับสัญญาณและอุปกรณ์เฝ้าระวังความดันของแหล่งจ่ายสำรอง ต้องตรวจสอบการทำงานก่อนใช้งาน

4.1.5 สัญญาณเตือนสำหรับแหล่งจ่ายขนาดใหญ่และแผงสัญญาณเตือนหลัก เจ้าของหน่วยงานหรือผู้แทนต้องตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าชนิดของสัญญาณที่แสดงและการกระตุ้นสัญญาณเป็นไปอย่างถูกต้องเพื่อให้มั่นใจว่าอุปกรณ์เหล่านี้สามารถเฝ้าระวังสภาวะของระบบแหล่งจ่ายถ้าเปลี่ยนแหล่งเก็บต้องทำการทดสอบใหม่ทุกครั้ง

4.1.6 ระบบสัญญาณเตือนหลัก ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของผู้ผลิตหรือองค์กรที่รับผิดชอบการทำงานและซ่อมบำรุง โดยทำการทดสอบดังนี้

ก. อัดความดันเข้าระบบเส้นท่อก๊าซและต่อเชื่อมระบบไฟฟ้าเข้ากับแผงสัญญาณเตือน

ข. ตรวจสอบมาตรวัดความดันของเส้นท่อหลักเพื่อให้แน่ใจว่าได้ความดันที่ต้องการตามข้อ 3.8 และระบุชนิดของก๊าซได้ถูกต้อง ตรวจสอบแผงสัญญาณเตือนเพื่อให้มั่นใจว่าทำงานเป็นปกติ

ค. ตรวจสอบการทำงานของสัญญาณเตือนของแหล่งจ่ายและแหล่งสำรองเพื่อให้แน่ใจว่าแสดงสัญญาณที่ถูกต้องและระบุชื่อที่ถูกต้อง

บทที่ 4

คุณสมบัติของก๊าซออกซิเจนและการใช้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

1. ลักษณะทั่วไปของออกซิเจน

ออกซิเจน (O_2) เป็นส่วนประกอบที่มากเป็นอันดับที่สองในบรรยากาศ ประมาณ 21% โดยปริมาตร (รองจากไนโตรเจน (N_2) ประมาณ 78% นอกจากนี้ยังมีอาร์กอน (Ar) ประมาณ 0.9% และก๊าซเฉื่อยอื่น ๆ (CO_2, Ne, Xe, He) ประมาณ 0.1 %) ออกซิเจนเหลวมีสีน้ำเงินจาง ๆ และเย็นจัด ถึงแม้ไม่เป็นสารติดไฟ แต่ออกซิเจนสามารถช่วยให้ติดไฟได้ดีและเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์และสัตว์

ออกซิเจนจะทำปฏิกิริยากับสารอินทรีย์และโลหะในรูป Oxide การเผาไหม้ในออกซิเจนรุนแรงกว่าการเผาไหม้ในอากาศ อุปกรณ์ที่ทำมาใช้กับออกซิเจนต้องสะอาด ระบบต้องเป็นวัสดุที่สามารถทนความร้อนได้สูงและไม่ทำปฏิกิริยากับออกซิเจนภายใต้การใช้งาน ถังบรรจุต้องผลิตตามข้อกำหนดของ American Society of Mechanical Engineers (ASME) และถูกออกแบบเพื่อให้สามารถต้านทานอุณหภูมิและความดัน

ออกซิเจนเหลวเป็นของเหลวที่เย็นจัด (Cryogenic Liquid) ของเหลวเย็นจัดคือก๊าซเหลวใดๆ ที่มีจุดเดือดต่ำกว่า -38˚F (-150˚C) ในขณะที่ออกซิเจนเหลวมีจุดเดือดอยู่ที่ -97.3˚F (-183˚C)

อุณหภูมิที่แตกต่างกันอย่างมากระหว่างออกซิเจนเหลวและสภาวะแวดล้อมภายนอก การเก็บออกซิเจนเหลวจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้อุปกรณ์พิเศษสำหรับการจัดเก็บ

ออกซิเจนนิยมจัดเก็บในรูปของของเหลวถึงแม้จะถูกนำไปใช้ในรูปของก๊าซก็ตาม เนื่องจากประหยัดเนื้อที่จัดเก็บและค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่าแบบการบรรจุก๊าซแรงดันสูง รูปแบบการจัดเก็บประกอบไปด้วย ถังบรรจุของเหลวเย็นจัด Vaporization ระบบควบคุมแรงดัน และท่อต่าง ๆ สำหรับการเติม การระเหย และการจ่ายก๊าซ หลักการสร้างถังบรรจุของเหลวเย็นจัดคล้ายกับขวด Thermos โดยจะมีถังบรรจุภายในและมีถังภายนอกหุ้มอีกหนึ่งชั้นโดยมีฉนวนกั้นอยู่ตรงกลางทำหน้าที่ป้องกันความร้อนไม่ให้เข้าไปในถังบรรจุออกซิเจนเหลวข้างใน Vaporizer ทำหน้าที่แปรสภาพออกซิเจนเหลวให้ระเหยกลายเป็นก๊าซ ท่อควบคุมแรงดันทำหน้าที่ควบคุมแรงดันก๊าซก่อนจ่ายเข้าสู่กระบวนการใช้งาน ถังที่นำมาใช้สำหรับออกซิเจนเหลวควรออกแบบตาม ASME ว่าด้วยเรื่องอุณหภูมิและความดัน แบบท่อต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของ American National Standards Institute (ANSI)

2. การผลิต

ออกซิเจนกลั่นออกมาจากการแยกอากาศ (Air Separate unit; ASU) ผ่านกระบวนการทำให้อากาศเป็นของเหลวและแยกออกซิเจนออก โดยหอกลั่นความเย็นและเก็บในรูปของเหลวเย็นจัด ออกซิเจน

สามารถกลั่นออกมาในรูปแบบของเหลวที่ไม่เย็นจัดได้โดยวิธีการเลือกใช้ตัวดูดจับบางตัวเพื่อนำออกซิเจนออกมาในรูปของก๊าซ

กระบวนการแยกอากาศ (ASU) เริ่มต้นที่เครื่องอัดอากาศและสิ้นสุดที่ถังเก็บ ซึ่งถูกอัดและส่งไปยังระบบแยกความชื้น คาร์บอนไดออกไซด์ และไฮโดรคาร์บอนที่สะอาด อากาศถูกส่งผ่านไปยังระบบแลกเปลี่ยนความร้อนซึ่งทำให้เย็นลงถึงเย็นจัด และถูกส่งผ่านเข้าสู่หอกลั่นความดันเพื่อแยกไอของออกซิเจนออกไปทางบริเวณด้านบนของหอกลั่น ในขณะเดียวกันออกซิเจนดิบ (ออกซิเจนบริสุทธิ์ 90% โดย ประมาณ) ด้านล่างของหอกลั่นถูกดูดออก และส่งต่อไปยังหอกลั่นความดันเพื่อกลั่นออกซิเจนออกมาตามความต้องการ และจัดเก็บในถังเก็บของเหลว

ตารางที่ 1: **ลักษณะทางกายภาพและเคมีของออกซิเจนเหลว**

สูตรทางเคมี	O_2
มวลโมเลกุล	31.999
จุดเดือดที่ความดัน 1 บรรยากาศ	-297.4˚F (-183.0˚C)
จุดเยือกแข็งที่ความดัน 1 บรรยากาศ	-361.9˚F (-218.8˚C)
อุณหภูมิวิกฤต	-181.8˚F (-118.4˚C)
ความดันวิกฤต	729.1 psia(49.6 atm)

ความหนาแน่นในสถานะของเหลวที่ความดัน 1 atm71.23 lb/scf

ความหนาแน่นในสถานะก๊าซที่ 68˚F (20˚C), 1 atm 0.0831 lb/scf

ความถ่วงจำเพาะ,

สถานะก๊าซ เทียบกับอากาศที่ 68˚F (20˚C), 1 atm1.11

สถานะของเหลวเทียบกับอากาศที่68˚F (20˚C), 1 atm1.14

ปริมาตรจำเพาะที่ 68˚F (20˚C), 1 atm12.08 scf/lb

ความร้อนแฝงในการระเหยกลายเป็นไอ 2,934 BTU/lb mole

อัตราการขยายตัวจากของเหลวกลายเป็นไอที่ 68˚F (20˚C)1 to 862

ความสามารถในการละลายได้ในน้ำที่ 77˚F (25˚C), 1 atm3.16% โดยปริมาตร

3. การใช้ประโยชน์

ลักษณะการใช้งานของออกซิเจนโดยทั่วไปอยู่ในรูปของก๊าซ แต่ออกซิเจนนิยมผลิตในรูปของเหลวเนื่องจากสะดวกในการขนส่งและจัดเก็บ การใช้งานออกซิเจนโดยทั่วไปมักเกี่ยวข้องกับการเติมออกซิเจนและใช้ในการดำรงชีวิตทั่ว ๆไป ออกซิเจนถูกนำไปประยุกต์ใช้ทางการแพทย์เพื่อสุขภาพ ออกซิเจนเหลวถูกใช้เป็นพลังงานเชื้อเพลิงเหลวสำหรับระบบขีปนาวุธ (Missiles) และจรวด (Rockets)

ออกซิเจนถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางในอุตสาหกรรมโลหะ ใช้ร่วมกับแก๊ส Acetylene และแก๊สเชื้อเพลิงอื่น ๆ เพื่อช่วยในการตัด เชื่อม ขัด ทำแข็ง ทำความสะอาด และหลอมโลหะ ในอุตสาหกรรมผลิตเหล็กนำออกซิเจนมาใช้เพื่อฟอกสารเคมีและทำความร้อนด้วยคาร์บอนที่ออกมา และการทำปฏิกิริยากับออกไซด์อื่น ๆ ผลประโยชน์ เช่น การประหยัดเชื้อเพลิงและพลังงานรวมถึงปริมาณการแผ่รังสีที่ต่ำกว่าคือสิ่งที่ได้รับเสมอเมื่ออากาศถูกแทนที่ด้วยออกซิเจนบริสุทธิ์ที่มากกว่า

ในอุตสาหกรรมเคมีและปิโตรเลียมนำออกซิเจนไปทำปฏิกิริยากับสารประกอบไฮโดรคาร์บอนเพื่อผลิตสารเคมี เช่น แอลกอฮอล์ และ aldehydes ซึ่งมีออกซิเจนเป็นส่วนประกอบในหลาย ๆ ขบวนการทำงาน ออกซิเจนที่ใช้ทำปฏิกิริยาได้มาจากอากาศอย่างไรก็ตามการใช้ออกซิเจนโดยตรง หรือการฟอกอากาศด้วยออกซิเจนก็จำเป็นในบางกระบวนการผลิต การผลิตในอุตสาหกรรมปิโตรเลียมขนาดกลางมีการใช้ออกซิเจนบริสุทธิ์ รวมถึง เอทิลีน และ propylene Oxide (สารต่อต้านความเย็น) Vinyl Chloride (สำหรับ PVC) และ Caprolactam (สำหรับไนลอน)

ในอุตสาหกรรมกระดาษใช้ออกซิเจนในการฟอก และเป็น Oxidizing ในหลายกระบวนการ คุณสมบัติทางกายภาพแสดงผลที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด หลังจากผ่านการบำบัดโดยออกซิเจน ซึ่งทำให้ต้นทุนในการผลิตลดลงด้วย เฉกเช่นเดียวกัน ออกซิเจนช่วยในการทำปฏิกิริยาเผาไหม้ในอุตสาหกรรมการผลิตกระจก อะลูมิเนียม ทองแดง ทอง ตะกั่ว

และซีเมนต์ หรือขบวนการที่เกี่ยวข้องกับเตาเผาขยะ หรือการบำบัดของเสีย ขบวนการบำบัดน้ำเสียประสบความสำเร็จในการนำออกซิเจนมาเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทางเคมี อุตสาหกรรมประมงได้รับประโยชน์ในด้านคุณภาพและขนาดของสัตว์น้ำในแหล่งเพาะเลี้ยงในภาวะออกซิเจนที่เหมาะสม

4. ผลกระทบต่อสุขภาพ

อากาศโดยทั่วไปจะมีออกซิเจน 21 % เป็นส่วนประกอบและไม่มีความเป็นพิษ ออกซิเจนที่ขยายเพิ่มขึ้นในอากาศไม่เกิน 50% ไม่เกิดผลกระทบใด ๆ ต่อมนุษย์ ในสภาวะบรรยากาศปกติ (1 atmosphere) ได้นานกว่า 24 ชั่วโมง หรือมากกว่านั้น

การสูดดมออกซิเจนที่มากกว่า 80%เป็นเวลามากกว่า 12 ชั่วโมง จะมีผลทำให้เกิดการระคายเคืองต่อระบบหายใจ ระบบการรับรู้ลดลง ไอ หายใจไม่สะดวก แสบคอ และเจ็บหน้าอก อาจจะเกิดอาการ Tracheobronchitis และอากาศแน่นที่ปอด หรือ Edema การสูดออกซิเจนบริสุทธิ์เข้าไปนานกว่า 24 ชั่วโมง จะทำให้เกิดการอักเสบที่ปอด หรือ Edema

อาการทางการหายใจจะเกิดขึ้นภายใน 2 ถึง 6 ชั่วโมง ภายใต้ความดันมากกว่า 1 ความดันบรรยากาศ อาการเริ่มแรกคือการที่มีน้ำ

ภายในช่องว่างของปอด ซึ่งส่งผลให้การทำงานของปอดลดลง ส่วนอาการอื่น ๆ คือเป็นไข้ ไซนัส และแสบตา

หากสูดดมออกซิเจนบริสุทธิ์ที่ความดัน 2-3 บรรยากาศ จะเกิดอาการทางประสาทรวมถึงคลื่นเหียน อาเจียน วิงเวียน หอบเหนื่อย หวิว ๆ อารมณ์แปรปรวน Euphoria สับสน in coordination กล้ามเนื้อเป็นตะคริว ปวดแสบปวดร้อนที่บริเวณนิ้วมือและนิ้วเท้า สูญเสียการรับรู้ และเกิดอาการชักคล้ายลมบ้าหมู รวมทั้งการสูญเสียการมองเห็น ซึ่งหากปล่อยไว้นานอาจชักจนตายได้ แต่อาการจะดีขึ้นถ้าความดันของออกซิเจนลดลง

เด็กทารกที่คลอดก่อนกำหนดที่ต้องการอยู่ในเตาอบหากได้รับการสูดออกซิเจนที่มีความเข้มข้นมากไปอาจทำให้เกิดปัญหากับดวงตาได้ ภายใน 6 ชั่วโมง จะทำให้หลอดเลือดของ retina ขยายตัวอย่างรุนแรง ต้องรีบนำเด็กออกจากเตาอบทันที การที่เนื้อเยื่อสัมผัสกับออกซิเจนเหลวหรือไอเย็นของออกซิเจนทำให้เกิดแผลเผาไหม้

5. การพิจารณาความปลอดภัย

อันตรายจากออกซิเจนเหลวคืออุณหภูมิที่เย็นจัดสามารถทำให้เนื้อไหม้ได้ ความดันที่สูงเกินอันเนื่องมาจากการขยายตัวของออกซิเจนเหลวอย่างรวดเร็วในบริเวณที่ไม่สามารถระบายได้ทัน ในบริเวณที่เติมไปด้วยออกซิเจนอาจเกิดปฏิกิริยาการเผาไหม้ได้

อุณหภูมิที่ต่ำมากของออกซิเจนเหลวและไอระเหยไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการเผาไหม้ที่เนื้อเยื่อของมนุษย์เท่านั้นแต่ยังทำให้โครงสร้างของโลหะสูญเสียความแข็งแรงและเปราะแตกได้ง่าย

อัตราการขยายตัวอย่างรวดเร็วจากของเหลวเป็นก๊าซนั้นอาจทำให้เกิดความดันเกินได้ ดังนั้นบริเวณดังกล่าวควรมีการติดตั้งตัวระบายความดัน ปฏิกิริยาการเผาไหม้เริ่มเปลี่ยนแปลงทันทีกับปริมาณออกซิเจนในอากาศเพิ่มขึ้นเล็กน้อยแค่เพียง 23% วัตถุซึ่งจุดติดไฟในอากาศได้ง่ายนั้นจะเกิดการลุกไหม้อย่างรุนแรงในออกซิเจน วัตถุดังกล่าวได้แก่เสื้อผ้าและเส้นผมซึ่งมีช่องว่างพอที่จะดักจับออกซิเจนได้ ความเข้มข้นของออกซิเจนแค่เพียง 23% สามารถลุกไหม้ได้อย่างรวดเร็วเป็นอันตรายที่ทุกคนควรระวัง

เสื้อผ้าที่ถูกออกซิเจนเหลวหกใส่ หรือผึ่งไว้ในบริเวณที่มีความเข้มข้นของออกซิเจนสูง ควรรีบนำไปผึ่งอากาศหรือบริเวณที่มีการระบายอากาศที่ดีอย่างรวดเร็วเป็นเวลาอย่างน้อย 1 ชั่วโมง จนแน่ใจว่าเสื้อผ้านั้นปราศจากออกซิเจน เสื้อผ้าที่ชุ่มไปด้วยออกซิเจนสามารถจุดติดไฟได้ง่ายและเกิดการลุกไหม้ที่รุนแรง

ห้ามไม่ให้สูบบุหรี่หรือจุดประกายไฟใด ๆ ในบริเวณที่มีการจัดเก็บออกซิเจนเหลว อย่าปล่อยให้ออกซิเจนเหลวหรืออากาศที่เติมไปด้วยออกซิเจนสัมผัสกับสารอินทรีย์หรือวัตถุซึ่งติดไฟได้ หรือระเบิดได้ สารอินทรีย์บางชนิดสามารถทำปฏิกิริยากับออกซิเจนอย่างรุนแรงเมื่อถูก

จุดประกายด้วยสะเก็ดไฟ หรือการสั่น สารเหล่านั้นคือ น้ำมัน จาระบี ยางอัสฟัลต์ น้ำมันก๊าด เสื้อผ้า น้ำมันดิบ และกากน้ำมันหรือจาระบี หากออกซิเจนเหลวถูกกระฉอกลงบน Asphalt หรือผิวหน้าวัตถุอื่นที่ระเบิดได้ อย่าเดินเข้าไปบริเวณดังกล่าว และเก็บแหล่งกำเนิดไฟให้ห่างจากบริเวณดังกล่าว เป็นเวลาอย่างน้อย 30 นาที หรือจนกว่าจะหมอกจาง

6. พื้นที่ในการติดตั้ง

เนื่องจากอัตราการขยายตัวที่สูงมากจากการเปลี่ยนสภาวะจากของเหลวเป็นก๊าซ ต้องมีการเตรียมระบบระบายให้เพียงพอในบริเวณที่ใช้งาน อย่างน้อยคือ 6 เท่าของอัตราการเปลี่ยนแปลงของอากาศใน 1 ชั่วโมง CGA กำหนดว่าอากาศซึ่งเต็มไปด้วยออกซิเจนนั้น คือ อากาศที่มีค่าความเข้มข้นของออกซิเจนอย่างน้อย 23%

พึงจำไว้ว่า! **“ออกซิเจนไม่มีสัญญาณเตือนอันตราย”**

7. อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (PPE)

บุคคลที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับออกซิเจนเหลว และภาชนะจัดเก็บต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณสมบัติของออกซิเจนอย่างถ่องแท้

ตาเป็นส่วนที่ไวต่อความเย็นจัดของออกซิเจนเหลวและไอเย็น อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลที่แนะนำเมื่อต้องปฏิบัติงานกับออกซิเจนเหลวที่นอกเหนือไปจากแว่นตานิรภัยแล้วคือ อุปกรณ์ป้องกันใบหน้า ถุง

มือหนังที่มีฉนวนป้องกันอุณหภูมิเย็นจัด เสื้อแขนยาวไม่พับแขน สวมใส่อุปกรณ์ PPE ทุกครั้งเมื่อมีการเกี่ยวข้องใด ๆ กับออกซิเจนเหลว และรองเท้า Safety ก็เป็นสิ่งที่สำคัญที่สวมใส่ทุกครั้ง

ในสถานการณ์ฉุกเฉิน SCBA เป็นอุปกรณ์ที่ต้องนำมาใช้ ชุดกันไฟสามารถติดไฟได้ง่ายเมื่ออยู่ในบริเวณที่มีความเข้มข้นของออกซิเจนสูง ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมแล้วเท่านั้นจึงสามารถเข้าไปจัดการกับสถานการณ์ฉุกเฉินนี้ได้

8. การปฐมพยาบาล

สำหรับผิวหนังที่สัมผัสกับออกซิเจนเหลวให้รีบปลดหรือถอดเสื้อผ้าบริเวณนั้นออกเพื่อป้องกันการซึมและลุกลาม ห้ามถูบริเวณผิวหนังที่แข็งตัวเนื่องจากทำให้เนื้อเยื่อบริเวณนั้นบาดเจ็บยิ่งขึ้น ให้รีบล้างผิวหนังบริเวณดังกล่าวด้วยน้ำสะอาดหรือน้ำอุ่นที่อุณหภูมิไม่เกิน 105˚F (40˚C) ในปริมาณมาก ๆ และต่อเนื่องและห้ามใช้การรักษาด้วยความร้อนแบบแห้ง (Dry Heat) รีบทำการนำส่งแพทย์โดยทันที

เนื้อเยื่อบริเวณที่แข็งตัวไม่มีความรู้สึกและซีดคล้ายขี้ผึ้ง ต่อมาจะกลายเป็นแผลผุพอง แสบ และอาจติดเชื้อได้ เมื่อบาดแผลบริเวณที่แข็งตัวจนอ่อนตัวลง ให้นำผ้าที่สะอาดปราศจากเชื้อคลุมให้ทั่วบริเวณดังกล่าวจนกว่าจะได้รับการรักษา ในกรณีที่ผิวหนังสัมผัสออกซิเจนเหลวเป็นบริเวณกว้าง ให้ล้างด้วยน้ำสะอาดหรือน้ำอุ่นในปริมาณมาก ๆ

เพื่อให้ผิวหนังอ่อนตัวและตัดเสื้อผ้าบริเวณนั้นออก และติดต่อแพทย์โดยทันที

ถ้าตาโดนไอเย็นหรือไอระเหยของออกซิเจนเหลว ให้ล้างออกทันทีด้วยน้ำสะอาดปริมาณมาก ๆ หรือน้ำอุ่นอุณหภูมิไม่เกิน 105˚F (40˚C) และรีบนำส่งโรงพยาบาลทันที

คุณสมบัติของก๊าซออกซิเจนที่ใช้ในโรงพยาบาล

- ไม่มีสีในสภาวะก๊าซ (มีสีฟ้าอ่อนในสภาวะแก๊สเหลว)
- ไม่มีกลิ่น ไม่มีรส ไม่เป็นพิษ
- ไม่ติดไฟ แต่ช่วยให้ไฟติด
- มีจุดเดือดที่อุณหภูมิประมาณ -183˚C (สภาวะแก๊สเหลว)
- เกิดหมอกเมื่อสัมผัสกับอากาศ (สภาวะแก๊สเหลว)
- อัตราการขยายตัวจากของเหลวเป็นก๊าซประมาณ 862 เท่า
- หนักกว่าอากาศในสภาวะก๊าซ (Vapor Density = 1.11)

การปฏิบัติงานกับออกซิเจน อย่างปลอดภัย

- ห้ามสูบบุหรี่หรือกระทำการใด ๆ อันอาจก่อให้เกิดประกายไฟหรือความร้อนสูง ในบริเวณที่ตั้ง และสถานที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับออกซิเจนโดยเด็ดขาด

- ห้ามใช้สารหล่อลื่น/สารทำความสะอาดทั่วไปโดยเด็ดขาด ต้องใช้ชนิดที่รับรองว่าใช้งานร่วมกับออกซิเจนได้อย่างปลอดภัยเท่านั้น
- ห้ามมีหรือเก็บวัสดุอุปกรณ์ทุกชนิด ที่สามารถติดไฟ และระเบิดได้ไว้ใกล้บริเวณการทำให้ความหนาแน่นของออกซิเจน เพิ่มมากกว่า 23% ขึ้นไป
- เก็บรักษาและใช้งานในที่ร่ม ซึ่งมีการระบายอากาศที่ดีเพียงพอ
- วัสดุที่แนะนำให้ใช้ได้สำหรับออกซิเจน ได้แก่ ทองแดง ทองเหลือง และสแตนเลสสตีล เท่านั้น
- การบาดเจ็บเนื่องจากการสัมผัสกับออกซิเจนเหลว ควรใส่อุปกรณ์ป้องกันทุกครั้งที่ปฏิบัติงาน

มาตรฐานบังคับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ออกซิเจนทางการแพทย์ มอก. 540-2545

คุณลักษณะต่าง ๆ เป็นไปตามข้อกำหนด ดังนี้

- ความบริสุทธิ์ (Purity) Oxygen	99.0%
- คาร์บอนไดออกไซด์ (Carbon Dioxide)	300 ppm (max)
- คาร์บอนมอนนอกไซด์ (Carbon Monoxide)	5.0 ppm (max)
- ความชื้น (Moisture)	60 ppm (max)

- ความเป็นกรด หรือ ด่าง (pH) ผ่านการทดสอบ
- สารออกซิไดส์ (Oxidizing substance) ผ่านการทดสอบ
- ภาชนะบรรจุที่เป็นท่อทนความดันไม่มีตะเข็บ มอก. 359-2549
- การใช้และการซ่อมบำรุงภาชนะบรรจุ มอก. 358-2551
- สีท่อ มอก. 87-2517
- ข้อต่อท่อบรรจุออกซิเจน มอก. 1095-2535

การใช้งานก๊าซออกซิเจนทางการแพทย์ชนิดท่อบรรจุแรงดันสูง

ท่อออกซิเจนทางการแพทย์ (มอก. 540-2545)

- ท่อสีเขียวมรกต ไหล่สีขาว
- กำหนดปริมาณสิ่งเจือปน เช่น CO , CO_2 , Moisture
- ความบริสุทธิ์ (Purity) Oxygen 99.0%
- คาร์บอนไดออกไซด์ (Carbon Dioxide) 300 ppm (max)
- คาร์บอนมอนนอกไซด์ (Carbon Monoxide) 5.0 ppm (max)
- ความชื้น (Moisture) 60 ppm (max)
- ความเป็นกรด หรือ ด่าง (pH) ผ่านการทดสอบ
- สารออกซิไดส์ (Oxidizing substance) ผ่านการทดสอบ

มาตรฐานที่ต้องปฏิบัติตาม

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม	มาตรฐานเลขที่
การใช้และการซ่อมบำรุงภาชนะบรรจุก๊าซทนความดัน	มอก. 358-2551
สีและสัญลักษณ์สำหรับภาชนะบรรจุก๊าซที่ใช้ในทาง การแพทย์	มอก. 87-2521
วาล์วและข้อต่อของท่อบรรจุก๊าซ	มอก. 1095-2535

เครื่องหมายบริเวณไหล่ท่อบรรจุ

O_2	คือ ใช้บรรจุก๊าซออกซิเจน
2210001	คือ หมายเลขท่อ
2012-10	คือ ทดสอบเดือน ตุลาคม ปี 2012
V 40.1	คือ ความจุ 40.1 ลิตรน้ำ
W 48.3	คือ น้ำหนักท่อเปล่า 48.3 กิโลกรัม
TP 250	คือ ความดันที่ใช้ทดสอบ 250 บาร์ (3,600 PSIG)
WP 150	คือ ความดันสูงสุดของก๊าซที่บรรจุ 150 บาร์ (2,200 PSIG)

ฉลากบรรจุ

เป็นไปตามข้อกำหนดของ Asian Industrial Gases Association (AIGA) และ สมอ.

ข้อมูลบนฉลากบรรจุ

ชื่อผลิตภัณฑ์, สูตรเคมี

1. คำเตือนต่าง ๆ –"Danger or Warning"
2. สัญลักษณ์ที่กำหนดระดับของอันตรายต่างๆ
3. UN No. and Hazard No.
4. ข้อควรระวังต่าง ๆ
5. ข้อแนะนำในการดูแลและใช้งานท่อก๊าซ
6. ชื่อผู้ผลิต ที่อยู่ และเบอร์โทร.
7. ความดันที่ใช้บรรจุก๊าซ

การดูแลและบำรุงรักษาเพื่อความปลอดภัย

ระยะเวลาการทดสอบท่อไม่มีตะเข็บ (ท่อแรงดันสูง)

1. ความจุน้ำไม่เกิน 150 ลูกบาศก์เดซิเมตร (150 ลิตร) ตรวจสอบทุก 5 ปี
2. ตรวจสอบภายนอก (โดยการพิจารณา)
3. น้ำหนักท่อ ต้องลดลงไม่เกินกว่า 5% ของน้ำหนักท่อตอนผลิต
4. ตรวจสอบภายในท่อ (Visual Inspection)

5. ทดสอบแรงดัน (Hydrostatics Test) ท่อต้องมีการขยายตัวไม่เกิน 10% ของการขยายตัวรวม

การใช้งานก๊าซออกซิเจนทางการแพทย์ชนิดถังบรรจุขนาดใหญ่ (Liquid Oxygen System)

ถังบรรจุขนาดใหญ่ (VIE)

1. เป็นถังชนิดพิเศษสามารถเก็บออกซิเจนในสถานะของเหลวได้
2. ถังบรรจุต้องระบุชนิดก๊าซอย่างชัดเจน
3. ควบคุมแรงดันที่ 150 psi
4. มีระบบความปลอดภัยของถังที่บรรจุ
5. ส่วนประกอบของถังบรรจุ
   - อุปกรณ์แสดงระดับแรงดันภายในถัง (Pressure Gauge)
   - อุปกรณ์แสดงระดับแก๊สเหลว (Liquid Level Gauge)
   - อุปกรณ์แสดงวงจรป้องกันถัง (Safety System)

ชุดทำระเหย (Vaporizer)

1. เพิ่มพื้นผิวสัมผัสเพื่อการแลกเปลี่ยนความร้อนที่ดีขึ้น
2. เปลี่ยนของเหลวให้เป็นก๊าซโดยใช้พลังงานความร้อนจากสิ่งแวดล้อม
3. การเลือกใช้ต้องคำนึงถึงปริมาณใช้ก๊าซ

ชุดควบคุมความดันและสัญญาณเตือน (Pressure Control Unit; PCU & Alarm)

1. PCU จะทำหน้าที่ปรับลดความดันจาก 150 psi (ถังบรรจุ) เป็น50-60 psi (ความดันใช้งานปกติ)
2. เป็นแบบ Duplex คือมี Regulator 2 ชุด ติดตั้งขนานกัน
3. ชุด PCU จะถูกตั้งค่าให้ทำงานแบบอัตโนมัติ
4. สัญญาณเตือนหลักต้องสามารถแจ้งเตือนความผิดปกติของระบบอย่างน้อย 4 สัญญาณ คือ
    - Re Order
    - Tank Low Pressure
    - Line Low Pressure
    - Line High pressure
6. สัญญาณเตือนจะต้องแสดงผลได้ทั้งสัญญาณเสียงและแสง
7. ติดตั้งในห้องที่มีเจ้าหน้าที่อยู่เป็นประจำ

สรุปการใช้งานระบบก๊าซทางการแพทย์

ระบบท่อ

1. สถานที่จัดเก็บโดยเฉพาะสำหรับท่อเต็ม ท่อเปล่า และแยกชนิดของท่อสำหรับก๊าซแต่ละชนิด โดยคัดแยกตามสีท่อ

2. ในสถานที่จัดเก็บต้องปราศจากวัตถุไวไฟ หรือวัสดุที่สามารถติดไฟได้
3. ห้ามใช้เทปพันเกลียวในงานประปามาใช้กับงานที่เกี่ยวข้องกับออกซิเจน
4. ท่อเต็มต้องมีฝาครอบวาล์วสวมไว้เสมอ พร้อมโซ่คล้องในขณะเก็บรักษาหรือเคลื่อนย้าย
5. ตรวจเช็ค เดือน-ปี ที่ท่อได้รับการทดสอบ และฉลากบอกชนิดของก๊าซก่อนใช้งานเสมอ ท่อบรรจุก๊าซต้องมีการตรวจสอบตามระยะเวลา โดย มอก. ระบุทุก 5 ปี
6. ปิดวาล์วท่อไว้เสมอทุกครั้งหลังการใช้งาน ทั้งท่อเต็มและท่อเปล่า

ระบบออกซิเจนเหลว

1. ต้องมีการตรวจสอบอัตราการใช้งานก๊าซออกซิเจนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพิจารณาขนาดของถังบรรจุ และขนาดของระบบก๊าซสำรองที่เหมาะสม
2. ในการต่อเติม ตัดต่อระบบ จะต้องทบทวนการออกแบบทั้งระบบทุกครั้งซึ่งต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความดันลดลง (Pressure Drop), ขนาดท่อ, ขนาดของชุดลดความดัน, ขนาดของชุดท่อสำรอง ฯลฯ
3. ต้องมีระบบก๊าซสำรองแบบ Double Manifold ซึ่งใช้ได้อย่างน้อย 1 ชั่วโมง และต้องมีจำนวนท่อสำรองพอสำหรับการใช้ 24 ชั่วโมง

4. ระบบจ่ายก๊าซสำรองควรมีสัญญาณเตือนที่เหมาะสมและต้องติดตั้งในที่ซึ่งมีคนอยู่ตลอดเวลา

การสังเกตกรณีเกิดการรั่วไหล

1. การรั่วเล็กน้อย เช่น จากคอวาล์ว, ข้อต่อต่าง ๆ, ก้านวาล์ว การรั่วในลักษณะนี้จะสังเกตได้ยาก ต้องทำการตรวจทดสอบจึงจะสามารถสังเกตได้จากเสียง, ควันขาว, น้ำแข็ง, หรือฟองของน้ำยาทดสอบ
2. การรั่วอย่างรุนแรง เช่น จากแผ่นนิรภัย, วาล์วหัก, ท่อแตก การรั่วในลักษณะนี้สามารถสังเกตได้จาก เสียงดังมาก, ควันขาวปริมาณมาก หรือ ความดันลดลงอย่างรวดเร็ว

กรณีเกิดเพลิงไหม้

1. ในกรณีที่เกิดเพลิงไหม้ใกล้ถังบรรจุ ห้องควบคุมการจ่ายก๊าซออกซิเจน หรือแนวเส้นท่อก๊าซออกซิเจน ต้องตรวจสอบให้มั่นใจว่าสำรองก๊าซให้ผู้ป่วยในบริเวณที่ไม่เกี่ยวข้องเรียบร้อยแล้ว ปิดวาล์วจ่ายก๊าซก่อนถึงบริเวณเกิดเพลิงไหม้
2. ฉีดน้ำหล่อถังบรรจุ หรือท่อไว้ตลอดเวลา เพื่อไม่ให้อุณหภูมิภายในสูงเกิน จนอาจเกิดอันตรายได้
3. ในกรณีเพลิงไหม้บางส่วนของอาคารบริเวณที่มีหัวจ่ายก๊าซออกซิเจน ให้ทำการปิดโซนวาล์ว ที่ควบคุมบริเวณนั้น ๆ ทันทีที่เคลื่อนย้ายผู้ป่วยออกเรียบร้อยแล้ว

กรณีก๊าซเหลวรั่ว

1. เคลียร์พื้นที่ในบริเวณนั้นให้มีการระบายอากาศให้ได้มากที่สุด
2. ทำการปิดวาล์วจ่ายก๊าซในบริเวณที่ก๊าซรั่ว โดยต้องปฏิบัติอย่างปลอดภัย หรืออาจใช้ผ้าชุบน้ำปิดบริเวณที่รั่ว แล้วฉีดน้ำเป็นฝอยซ้ำในบริเวณนั้น ความเย็นจากออกซิเจนเหลวจะทำให้น้ำกลายเป็นน้ำแข็ง ช่วยชะลอการรั่วได้ชั่วคราว
3. ระมัดระวังการเกิดประกายไฟจากสาเหตุใด ๆ ก็ตาม

กรณีก๊าซรั่วจากท่อ

1. เคลียร์พื้นที่ในบริเวณนั้นให้มีการระบายอากาศให้ได้มากที่สุด
2. ต้องมั่นใจว่ามีก๊าซสำรองให้กับผู้ป่วยเรียบร้อยแล้ว ทำการปิดวาล์วที่หัวท่อที่มีการรั่วของก๊าซ
3. เคลื่อนย้ายท่อไปยังสถานที่ที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก
4. ระมัดระวังการเกิดประกายไฟจากสาเหตุใด ๆ ก็ตาม

กรณีก๊าซรั่วจากหัวจ่ายก๊าซ (Outlet)

1. เคลียร์พื้นที่ในบริเวณนั้นให้มีการระบายอากาศให้ได้มากที่สุด
2. ไม่ควรใช้งาน หากไม่จำเป็น
3. ระมัดระวังการเกิดประกายไฟจากสาเหตุใด ๆ ก็ตาม
4. แจ้งผู้รับผิดชอบรีบดำเนินการแก้ไขโดยด่วน

บทที่ 5
สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุเท่าที่ปรากฏ

อุบัติเหตุที่เกิดจากท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนและอุปกรณ์มีได้หลายรูปแบบ เช่น การระเบิดของท่อบรรจุก๊าซออกซิเจน การระเบิดของชุดอุปกรณ์ให้ออกซิเจน การรั่วของก๊าซอย่างรุนแรง การล้มของท่อบรรจุก๊าซออกซิเจน เป็นต้น ความเสียหายอันเกิดจากอุบัติเหตุเหล่านี้อาจทำให้เกิดการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สิน สาเหตุอันทำให้เกิดอุบัติเหตุ พอสรุปได้ดังนี้

1. ท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนอยู่ในสภาพที่เก่าและชำรุดมาก จนไม่สามารถทนแรงดันของก๊าซ ซึ่งบรรจุอยู่ภายในท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนได้

2. เกิดการกระทบกระเทือนของท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนอย่างรุนแรงในขณะที่มีก๊าซบรรจุอยู่

3. ท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนล้ม เป็นสาเหตุให้เกิดการระเบิดได้ง่ายที่สุด

4. เมื่อท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนได้รับความร้อน ทำให้ก๊าซที่อยู่ภายในเกิดการขยายตัว และขณะเดียวกันอุปกรณ์นิรภัยที่ติดตั้งมากับท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนไม่ทำงาน ทำให้เกิดระเบิดขึ้น

5. การเปิดลิ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง ทำให้อุณหภูมิภายในอุปกรณ์ปรับความดัน (Oxygen regulator) สูง ทำให้เกิดการลุกไหม้และระเบิดตามมา

6. ไม่มีการตรวจสอบสภาพของท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนเมื่อครบกำหนดทุกๆ 5 ปี

7. บรรจุก๊าซออกซิเจนมากเกินกว่าความดันที่กำหนด คือเกินกว่า 2,200 ปอนด์/ตารางนิ้ว

8. นำท่อผิดประเภทมาบรรจุก๊าซออกซิเจน

9. มีคราบน้ำมันติดอยู่กับชุดอุปกรณ์ประกอบท่อบรรจุก๊าซออกซิเจน เช่น ที่เกลียวข้อต่อ หรือตามทางเดินของก๊าซออกซิเจน

10. ใช้ของแข็งเคาะบริเวณลิ้นปิด-เปิด ของท่อบรรจุก๊าซออกซิเจน

11. เก็บท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนไว้ในห้องที่อับ และอากาศไม่สามารถถ่ายเทได้ เมื่อมีการรั่วของก๊าซออกมาในบรรยากาศสูงเกินไป การติดไฟจะเพิ่มมากขึ้นจนเกิดการลุกไหม้ของวัตถุอย่างรุนแรงในทันทีที่มีประกายไฟหรือความร้อน

12. มีน้ำมันหรือจารบีหรือเชื้อเพลิงอยู่ในห้องเก็บออกซิเจน หากมีก๊าซรั่วไหลมากเกินไป อาจทำให้ลุกไหม้หรือระเบิดได้

13. สภาพผิวภายนอกของท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนมีรอยขรุขระหรือรอยร้าว

14. ไม่ได้ครอบฝาเหล็กไว้ เมื่อเกิดการล้มหรือกระแทกส่วนบนของท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนซึ่งมีวาล์วปิด-เปิดติดตั้งอยู่ จะเป็นจุดที่แตกหักได้ง่าย ทำให้ก๊าซรั่วไหลออกมาอย่างรุนแรง

15. สถานที่เก็บท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนไม่เป็นเขตหวงห้ามบุคคลภายนอก ผู้ป่วยตลอดจนญาติของผู้ป่วยสามารถเข้าไปจับต้องหรือหมุนวาล์วปิด-เปิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ อาจทำให้ก๊าซพุ่งเข้าหน้าเกิดอันตรายได้

16. การถ่ายเทก๊าซออกซิเจนจากท่อหนึ่งไปอีกท่อหนึ่ง โดยไม่ใช้อุปกรณ์ที่ให้ความปลอดภัยเพียงพอ

17. การวางหรือกลิ้งท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนซึ่งมีก๊าซบรรจุอยู่เต็ม ในแนวนอน

18. มีการให้ความร้อนโดยตรงต่อท่อบรรจุก๊าซออกซิเจน เช่น ทดสอบการ Spark (ทำให้เกิดประกายไฟ) ของเครื่องเชื่อมไฟฟ้ากับผิวท่อบรรจุก๊าซออกซิเจน

การเก็บ การบำรุงรักษา และการใช้ที่ถูกวิธี

เนื่องจากการใช้ก๊าซออกซิเจนในการแพทย์ได้ถูกบรรจุในท่อซึ่งมีความดันภายในสูง อาจก่อให้เกิดอันตรายได้ง่าย ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยต่อผู้ใช้ จึงจำเป็นต้องมีความระมัดระวังในการเก็บ การบำรุงรักษา และการใช้ให้ถูกต้อง ดังนี้

การเก็บ

1. สภาพของห้องเก็บท่อบรรจุก๊าซออกซิเจน ต้องเป็นที่แห้ง มีการถ่ายเทของอากาศได้ดี และมีอุณหภูมิสูงสุดไม่เกิน 50 องศาเซลเซียส

2. ท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนทุกท่อต้องอยู่ในสภาพที่ปกติ คือ ตั้งตรงในแนวดิ่ง ห้ามวางท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนที่มีก๊าซอยู่เต็มในแนวนอน โดยเด็ดขาด

3. แยกท่อเปล่าและท่อที่มีก๊าซเต็มออกจากกัน และควรทำเครื่องหมายไว้ เพื่อป้องกันสับสน

4. ท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนทุกท่อต้องครอบฝาเหล็กไว้เสมอ เว้นแต่ขณะใช้งาน

5. บริเวณที่เก็บหรือหน่วยจ่ายก๊าซกลางต้องมีข้อความ “ห้ามบุคคลภายนอกเข้า” หรือ “ก๊าซอันตราย”

6. ห้ามเก็บท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนไว้ในสถานที่ที่มีการผลิตอะเซททีลีน หรือใกล้กับท่อบรรจุก๊าซอะเซททีลีน หรือก๊าซอื่นๆ ที่ไหม้ไฟได้

การบำรุงรักษา

1. สีของท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนหากเลอะเลือนหรือถลอก ควรนำไปทาสีใหม่ และต้องมีสีเดียวกับของเดิม

2. หมั่นตรวจเช็คอุปกรณ์นิรภัยที่ติดอยู่กับส่วนบนของท่อบรรจุก๊าซออกซิเจน อย่าให้รูระบายแรงดันเมื่อก๊าซมีแรงดันเกินมีสิ่งอุดตัน หากมีสิ่งอุดตันให้แก้ไขทันที

3. ลิ้นปิด-เปิดของท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนจะต้องแน่นและไม่โยกคลอน และในการเปิดจะต้องเปิดได้ง่ายโดยไม่ต้องออกแรงบิดมากจนไม่สามารถควบคุมการเปิดทีละน้อยได้

4. สภาพของเกลียวข้อต่อ ต้องไม่บิ่นหรือสึกหรอ เพื่อให้การประกอบกับชุดปรับความดันเป็นไปได้ง่าย แนบสนิทและไม่รั่วไหล

5. รถเข็นท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนต้องอยู่ในสภาพดี โซ่ต้องรัดท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนได้อย่างมั่นคง

การใช้

1. การลำเลียง ขนย้าย และเคลื่อนย้ายท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนจะต้องใส่รถเข็นทีละท่อ มีโซ่รัดกันล้ม

2. ขณะเคลื่อนย้ายต้องทำด้วยความระมัดระวัง คือไม่ให้กระเทือน กระแทก หรือโยนท่อ

3. ต้องมีฝาเหล็กครอบวาล์วปิด-เปิด ให้แน่นอยู่เสมอ เว้นแต่ขณะใช้งาน

4. ไม่ควรให้อุณหภูมิของท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนสูงถึง 50 องศาเซลเซียส เพราะความดันในท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนจะเพิ่มขึ้นตามอุณหภูมิที่เพิ่ม

5. ห้ามใช้สารหล่อลื่น น้ำมันหรือสารติดไฟกับอุปกรณ์ที่ใช้งานกับออกซิเจนเป็นอันขาด

6. ในการติดตั้งชุดอุปกรณ์ต่างๆ เข้ากับท่อบรรจุก๊าซออกซิเจน ควรขันยึดให้แน่น

7. การเปิดวาล์ว จะต้องค่อยๆ เปิด ไม่ควรเปิดอย่างรวดเร็วและรุนแรง

8. กรณีใช้ชุดอุปกรณ์ให้ออกซิเจนกับผู้ป่วย ก่อนที่จะเปิดวาล์วที่ท่อก๊าซ หรือก่อนที่จะเสียบเข้ากับ Outlet จะต้องปิดวาล์วที่ชุด Flow meter เพื่อป้องกันลูกลอยกระแทกกับปลายหลอดแก้ว

9. เมื่อเปิดวาล์วที่ท่อบรรจุก๊าซออกซิเจน แรงดันที่ปรากฏที่เกจวัดแรงดันต้องไม่เกิน 2,200 ปอนด์/ตารางนิ้ว กรณีที่มีก๊าซเต็มท่อ

10. กรณีใช้ชุดปรับความดันกับท่อก๊าซโดยตรง เมื่อเลิกใช้งานควรปิดวาล์วที่ท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนให้สนิทเสียก่อน แล้วเปิดวาล์วที่ชุดปรับความดัน เพื่อปล่อยก๊าซที่เหลืออยู่ให้หมด แล้วจึงปิดให้สนิทอีกครั้ง

11. ห้ามกระทำการใดๆ ที่เกี่ยวกับอุปกรณ์นิรภัยที่ติดตั้งมากับท่อบรรจุก๊าซออกซิเจน หากพบว่าเกิดอาการผิดปกติ ต้องแจ้งให้ช่างหรือผู้ที่มีความรู้มาแก้ไข

12. ห้ามทำการเคลื่อนย้ายท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนขณะที่วาล์วของท่อยังเปิดอยู่

13. ห้ามทำการถ่ายเทก๊าซออกซิเจนจากท่อเต็มไปยังท่อเปล่า

14. ต้องทำความสะอาดชุดอุปกรณ์ปรับความดันให้ปราศจากคราบน้ำมันและสิ่งสกปรกทุกครั้งก่อนต่อกับท่อบรรจุก๊าซออกซิเจน

15. ควรติดป้าย “ห้ามจุดไฟ” หรือ “สูบบุหรี่” ในบริเวณที่มีการใช้ก๊าซออกซิเจน

16. ห้ามนำท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนไปอัดหรือบรรจุก๊าซชนิดอื่นโดยเด็ดขาด

17. ห้ามทำเครื่องหมายใดๆ บนตัวท่อบรรจุก๊าซออกซิเจน ด้วยวิธีการที่ต้องใช้ความร้อน เพราะอาจทำให้คุณสมบัติของเนื้อเหล็กเปลี่ยนไปเนื่องจากความร้อน

18. หากท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนมีการรั่วไหลของก๊าซ ให้เลิกใช้ทันที และส่งคืนร้านเพื่อเปลี่ยนท่อใหม่โดยเร็ว

ปัญหาอุปสรรคที่พบและแนวทางแก้ไข

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
ถังบรรจุก๊าซออกซิเจนเหลว (Liquid Oxygen Container)	- มีน้ำแข็งจับหนามากที่ท่อส่งออกซิเจนเหลวและแผงเปลี่ยนสถานะ ทำให้ท่อรับน้ำหนักมากและออกซิเจนเปลี่ยนสถานะจากของเหลวเป็นก๊าซได้ไม่เต็มที่	- แก้ไขระยะสั้นโดยฉีดน้ำล้างน้ำแข็งทุกวัน หรือใช้ท่อ P.V.C. เจาะรูเป็นระยะวางเหนือเส้นท่อที่เป็นน้ำแข็งและใช้ท่อฝักบัววางเหนือแผงเปลี่ยนสถานะ แล้วเปิดวาล์วให้น้ำฉีดละลายน้ำแข็ง การแก้ไขระยะยาวแจ้งบริษัทเจ้าของถังติดตั้งแผงเปลี่ยนสถานะเพิ่มอีก 1 ชุด สลับการใช้งาน

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	- มีรถยนต์จักรยานยนต์จอดใกล้ถัง เมื่อเครื่องยนต์ทำงานจะเกิดประกายไฟ ความร้อน ละอองน้ำมัน สันดาปกับออกซิเจนที่อาจรั่วไหล	- ในระยะ 5 เมตรจากถังบรรจุก๊าซออกซิเจนเหลว กำหนดให้เป็นเขตห้ามจอดรถยนต์
	- ติดตั้งอยู่ใกล้ถนนสาธารณะ, อยู่ต่ำกว่าระดับถนนมาก เสี่ยงต่อการถูกรถยนต์พุ่งชน, ตกลงมาชนถังบรรจุก๊าซเหลว	- จัดทำแนวรั้วสีขาวแดงด้านหน้าและด้านข้างถังออกซิเจนเหลวติดป้ายเตือนริมถนนทั้ง 2 ด้าน ก่อนถึงถัง “ระวังถังออกซิเจนเหลว” ป้องกันและเป็นการเตือนให้ผู้ขับขี่

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
		ระมัดระวัง, ก่อสร้างกำแพงคอนกรีตริมถนน 2 ด้าน ที่แข็งแรงพอที่จะป้องกันการพุ่งชนของรถยนต์ไม่ให้ตกลงมาได้
	- สถานที่ติดตั้งถังบรรจุออกซิเจนเหลว ไม่มีป้ายแสดงและป้ายเตือน	- ติดตั้งป้าย ขนาดตัวหนังสืออ่านได้ชัดเจน ดังนี้ “ออกซิเจนเหลว“ (พื้นขาวตัวอักษรสีดำ) “ห้ามเข้าใกล้“ (พื้นแดงตัวอักษรสีขาว) “ห้ามสูบบุหรี่หรือทำให้เกิดประกายไฟ” (พื้นแดงตัวอักษรสีขาว)
	- บริเวณที่ตั้งถัง	- ติดป้ายเตือนบริเวณ

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	ออกซิเจนเหลวอยู่ใกล้ศาลาพักญาติ	ศาลาพักญาติข้อความ “อันตราย ระวังถังออกซิเจนเหลว”
	- บริเวณที่ตั้งถังออกซิเจนเหลวอยู่ใต้แนวสายไฟฟ้าแรงสูงและอาคารผ่าตัด	- การแก้ไขระยะยาวเนื่องจากไม่สามารถย้ายโครงสร้าง ๆ ได้ ควรย้ายถังออกซิเจนเหลวไปติดตั้งใหม่ในบริเวณที่เหมาะสม
	- ชุดเปลี่ยนสถานะออกซิเจนเหลวให้เป็นก๊าซซึ่งมี 2 ชุด มีการใช้งานด้านซ้ายด้านเดียว ทำให้เกิดน้ำแข็งเกาะหนามาก	- สลับการใช้งานซ้าย-ขวา ด้านละ 2 วัน เพื่อละลายน้ำแข็งของชุดที่หยุดใช้งาน

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	อุปกรณ์ต้องรับน้ำหนักสูง - บริเวณที่ตั้งถังออกซิเจนเหลวอยู่ใกล้อาคารผู้ป่วยในและระเบียงพักญาติชั้น 2, 3 และ 4 ของอาคาร	- ติดป้ายเตือนบริเวณระเบียงพักญาติตามชั้นต่าง ๆ ข้อความ “อันตราย ระวังถังออกซิเจนเหลว”
ห้องจ่ายก๊าซออกซิเจนสำรอง (Oxygen Reserve Supply)	- หน้าห้องไม่มีป้ายแสดงและป้ายเตือน - ท่อบรรจุก๊าซวางตั้ง	- ติดป้ายแสดง ขนาดตัวหนังสืออ่านได้ชัดเจน **“ห้องจ่ายก๊าซออกซิเจน”** **“ห้ามสูบบุหรี่หรือทำให้เกิดประกายไฟ”** - ยึดท่อบรรจุก๊าซให้

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	ไว้ โดยไม่มีการยึดกันล้ม หากท่อก๊าซล้มจะเกิดอันตรายได้	มั่นคง
	- ท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนบางท่อขาดอายุการตรวจสอบความแข็งแรง ยิ่งใช้งานนานวันผนังท่อจะบางลงจนทนความดันที่บรรจุไม่ได้ อาจเกิดอันตรายจากการแตกระเบิดของท่อบรรจุก๊าซ	- ใช้ท่อบรรจุก๊าซที่ผ่านการตรวจสอบไม่เกิน 5 ปี หากท่อบรรจุก๊าซเป็นของร้านจำหน่ายก๊าซแจ้งให้ร้านเป็นผู้นำไปตรวจสอบ หากเป็นของ รพ. ต้องจ้างให้ร้านนำไปตรวจสอบ
	- ชุดจ่ายก๊าซออกซิเจนสำรองไม่พร้อมจ่ายก๊าซ และติดตั้งท่อบรรจุก๊าซไว้ไม่เต็มตามจำนวนหัวจ่าย	- ติดตั้งท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนที่มีก๊าซเต็มเตรียมไว้ให้ครบตามจำนวนหัวจ่ายของ Header

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	ของ Header เมื่อระบบออกซิเจนเหลวชำรุดกะทันหันจะจ่ายก๊าซสำรองให้ผู้ป่วยไม่ทัน และจ่ายก๊าซได้ไม่นานตามต้องการ	และทดสอบจ่ายก๊าซเข้าระบบไปใช้งานจริงอย่างน้อย 3 เดือน/ครั้ง
	- มีก๊าซรั่วที่ชุดลดแรงดัน(Regulator) และควบคุมแรงดันก๊าซไม่คงที่	- เปลี่ยนชุดซ่อมวาล์วลดแรงดันและแผ่นไดรอะแฟรมภายในRegulator
	- มีก๊าซรั่วที่ท่อหางหมูจำนวนมาก	- เปลี่ยนชุดซ่อม Check Valve ที่ท่อร่วม (Header)
	- ชุดจ่ายก๊าซออกซิเจนอยู่ในห้องเดียวกับเครื่องผลิตสุญญากาศ หากก๊าซออกซิเจน	- ก่อสร้างกำแพงกอนกรีตกั้นระหว่างชุดจ่ายก๊าซออกซิเจนกับเครื่อง

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	รั่วไหลจะไปสันดาปกับความร้อนและน้ำมันเครื่องของ Pump ได้ - การทดสอบการจ่ายก๊าซ.ใช้เวลาสั้นเกินไป เมื่อระบบออกซิเจนเหลวชำรุด กะทันหันชุดจ่ายก๊าซอาจติดขัดและทำให้ไม่ทราบข้อมูลการสำรองก๊าซให้ผู้ป่วย	ผลิตสุญญากาศและติดตั้งประตูเข้าห้องเครื่องผลิตสุญญากาศ 1 บาน - ทดสอบจ่ายก๊าซเข้าระบบไปใช้งานจริงจนหมดท่อบรรจุก๊าซ อย่างน้อย 3 เดือน/ครั้ง และบันทึกเวลาที่ชุดสำรองสามารถจ่ายก๊าซให้ผู้ป่วยได้นานเท่าใด เพื่อทำแผนสำรองก๊าซ
ห้องเก็บท่อบรรจุก๊าซออกซิเจน	- มีถังก๊าซหุงต้ม/อุปกรณ์เปื้อนน้ำมันเก็บรวมไว้กับท่อ	- ย้ายก๊าซหุงต้ม/น้ำมันไปเก็บให้เป็นสัดส่วน

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	บรรจุก๊าซออกซิเจน หากมีรั่วไหลจะเกิดการลุกไหม้ได้ง่าย	
	- ราวเหล็กสำหรับคล้องโซ่รัดยึดท่อบรรจุก๊าซไม่แข็งแรง	- ติดตั้งราวเหล็กคล้องโซ่ที่แข็งแรงสามารถยึดท่อบรรจุก๊าซได้อย่างมั่นคง
	- มีรถยนต์จอดหน้าห้องในระยะใกล้ หากมีการรั่วซึมของก๊าซจะสันดาปกับประกายไฟฟ้าและน้ำมันของระบบเครื่องยนต์ได้ง่าย	- จัดให้รถยนต์จอดห่างจากห้องควบคุมการจ่ายก๊าซอย่างน้อย 5 เมตร
	- ห้องจ่ายก๊าซออกซิเจนสำรองติดตั้งบนอาคารด้านหลังไม่มีห้อง	- กั้นห้องให้เป็นสัดส่วนและย้ายอุปกรณ์ต่าง ๆ ไปเก็บนอกห้อง

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	เป็นสัดส่วนและเก็บวัสดุต่าง ๆ รวมอยู่จำนวนมาก - มีการรั่วของก๊าซออกซิเจนในปริมาณมากที่บริเวณข้อต่อ Pigtail กับ Valve ท่อบรรจุก๊าซ - ท่อบรรจุก๊าซวางตั้งไว้ โดยไม่มีการยึดกันล้ม หากท่อก๊าซจะล้มเกิดอันตรายได้ - ท่อบรรจุก๊าซที่เก็บในห้องไม่มีป้ายแสดงสถานะของก๊าซในท่อว่า เต็ม หรือ หมด - ท่อบรรจุก๊าซที่เก็บสำรอง ไม่ครอบฝา	- แก้ไขจุดชำรุดที่ข้อต่อ แล้วตรวจสอบการรั่วซึมของก๊าซโดยใช้น้ำฟองสบู่ - ติดตั้งอุปกรณ์ยึดท่อบรรจุก๊าซให้มั่นคงทั้งขณะที่ใช้งานและไม่ได้ใช้งาน - แบ่งแยกท่อเปล่าและเต็ม พร้อมทำป้ายแสดง เพื่อป้องกันการสับสน - จัดหาฝาครอบวาล์วท่อบรรจุก๊าซ มา

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	ป้องกันลิ้นปิดเปิดก๊าซ เสี่ยงต่อการที่วาล์วได้รับการกระทบกระแทก และการเปิดโดยไม่ตั้งใจ	ครอบท่อที่มีก๊าซบรรจุ
	- ห้องเก็บท่อบรรจุก๊าซไม่มีป้ายแสดงและป้ายเตือน	- ติดตั้งป้าย ขนาดตัวหนังสืออ่านได้ชัดเจน ดังนี้ “ห้องเก็บท่อบรรจุก๊าซ” (พื้นแดงตัวอักษรสีขาว) “ห้ามเข้าใกล้ ” (พื้นแดงตัวอักษรสีขาว) “ห้ามสูบบุหรี่หรือทำให้เกิดประกายไฟ” (พื้นแดงตัวอักษรสีขาว)
	- ท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนสีลบเลื่อนบางท่อทาสีดำและสี	- ทาสีท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนให้เป็นสีเขียวมรกต คอท่อสี

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	น้ำเงิน ผู้ใช้อาจสับสนนำก๊าซไปใช้ผิด	ขาว
	- บริเวณที่เก็บท่อบรรจุก๊าซไม่มีรั้วกั้นเป็นสัดส่วน เด็กหรือบุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงท่อก๊าซซึ่งมีจำนวนมาก อาจทำให้เกิดอันตรายได้	- ติดตั้งรั้วตะข่ายที่อากาศถ่ายเทได้สะดวก พร้อมประตูใส่กุญแจ
	- พื้นห้องเก็บท่อบรรจุก๊าซมีน้ำฝนขัง มีดินโคลนเปียกแฉะและลื่น มีน้ำฝนขังทำให้ท่อบรรจุก๊าซเกิดสนิมผุกร่อน	- ปรับพื้นคอนกรีตของห้องให้สูงเพื่อกันน้ำท่วมและทำหลังคากันสาดเพื่อป้องกันน้ำฝนสาดเข้าภายในห้อง
สัญญาณเตือน	- สัญญาณเตือนสภาวะ	- ซ่อมสัญญาณเตือน

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
สภาวะก๊าซประจำพื้นที่ (Area Alarm)	ก๊าซชำรุดใช้งานไม่ได้/ หลอดไฟขาด/ไม่มีติดตั้ง ซึ่งแผนกผู้ป่วยวิกฤติ เช่น วิสัญญี, O.R., I.C.U., ควรมีอุปกรณ์การเฝ้าระวังสภาวะก๊าซให้กับผู้ใช้งาน	ให้ใช้งานได้ / ติดตั้ง เพื่อแจ้งเหตุผิดปกติให้ผู้ปฏิบัติงานทราบล่วงหน้าเพื่อแก้ไข หรือหาท่อก๊าซสำรองมาใช้แทนระบบ Pipeline และควรทดสอบ (Test)ทุกเดือน
เส้นท่อส่งก๊าซ (Piping) ภายนอกและภายในอาคารต่าง ๆ .	- ไม่มีลูกศรบอกทิศทางการไหลของก๊าซ - เส้นท่อส่งก๊าซออกซิเจนบางส่วนทาสีขาวตามสีอาคาร	- ติดลูกศรบอกทิศทาง ฯ ทุกระยะ 1.80 เมตร - ทาสีเส้นท่อตามสัญลักษณ์มาตรฐาน ดังนี้

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	ที่ปรับปรุงใหม่ บางส่วนทาสีเป็นช่วง ๆ บางส่วนสีจางลอก หลุด ซึ่งเส้นท่อที่มองเห็นได้ต้องทาสีตามสัญลักษณ์ตลอดแนว	**เส้นท่อออกซิเจนทาสีเขียว**
	- เส้นท่อแนวดิ่งจากท่อสาขาเข้า Outlet ที่หัวเตียงอยู่ในระดับต่ำ สามารถจับต้องได้ บางชุดไม่มีกล่องครอบ เสี่ยงต่อการถูกกระทบกระแทก	- ติดตั้งกล่องครอบเส้นท่อป้องกันการถูกกระทบกระแทก
	- มีสายไฟฟ้าวางพาดพันกับท่อส่งก๊าซ เมื่อฉนวนสายไฟฟ้าชำรุดกระแสไฟจะ	- ติดตั้ง Support วางสายไฟฟ้าแยกออกจากท่อส่งก๊าซ

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	ลัดวงจรเข้าท่อก๊าซ - เส้นท่อส่งก๊าซออกซิเจน ที่ติดตั้งทางเดินหน้าตึก หลุดจากตัวยึด (Support) เป็นแนวยาว ทำให้เส้นท่อเสียรูปทรงและอาจแตกหักได้	- จับยึดเส้นท่อให้มั่นคงแข็งแรง
	- ติดตั้งริมราวบันไดเส้นท่อก๊าซถูกคนขึ้นลงบันไดจับดึงจับโยกจนเสียรูปทรงอาจแตกหักได้	- ติดตั้งกล่องครอบเส้นท่อป้องกันการถูกดึง ถูกจับโยก ถูกกระแทก
ลิ้นปิดก๊าซประจำแผนก (Zone Valve)	- กล่องลิ้นปิดก๊าซ (Gas Shutoff Valve) ไม่มีป้ายแสดงชนิดก๊าซและจุดที่ควบคุม	- ติดป้ายแสดง ขนาดตัวหนังสืออ่านได้ชัดเจน คำเตือน

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น ก๊าซรั่วอย่างแรง หรือเพลิงไหม้ ต้องปิดก๊าซในแผนกนั้นอย่างเร่งด่วน จะทำให้สับสน - บางแผนกลิ้นปิดก๊าซ (Zone valve) ไม่มีมาตรวัดความดันแสดงสภาวะก๊าซในแผนกนั้น - บางแผนกท่อก๊าซของ Zone Valve แต่ละอัน ไม่ทาสีแสดงชนิดก๊าซให้ทราบ - ไม่มีลิ้นปิดก๊าซประจำแผนก เมื่อจะทำการซ่อมหรือต่อ	ลิ้นปิดของ (ชื่อก๊าซ) ลิ้นนี้ควบคุมการจ่ายไปที่ห้อง (ชื่อห้อง) ห้ามปิดยกเว้นกรณีฉุกเฉิน - ควรติดตั้งมาตรวัดความดัน เพื่อใช้ตรวจสอบความดันประจำวัน, ตรวจการรั่วซึมประจำปี - ทาสีท่อก๊าซ ตามสีสัญลักษณ์มาตรฐาน - ติดตั้งลิ้นปิดก๊าซพร้อมกล่อง,มาตรวัดความดัน และ

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	เติมในแผนก ต้องปิดก๊าซทั้งชั้น ทำให้แผนกอื่นที่อยู่ในชั้นเดียวกันไม่มีก๊าซใช้งาน	ป้ายเตือนประจำแผนกต่าง ๆ แผนกละ 1 ชุด
	- บางแผนกไม่มีฝาปิดกล่องลิ้นปิดก๊าซ อาจมีผู้ไม่เกี่ยวข้องมาปิดลิ้น ทำให้ไม่มีก๊าซจ่ายเข้าแผนก	- จัดหาฝาปิดกล่องเป็นแผ่นพลาสติกใส่เปิดปิดได้สะดวก
หัวจ่ายออก (Outlet) ของออกซิเจน	- มีก๊าซรั่วซึมที่ Outlet ของออกซิเจน ทำให้สูญเสียก๊าซออกซิเจน	- ตรวจสอบหาหัวจ่ายที่รั่ว เมื่อพบแล้วทำการซ่อมเปลี่ยน Seal และอุปกรณ์ภายใน
	- ระบบ Pipeline ติดตั้งหัวจ่ายก๊าซไม่	- ในหอผู้ป่วยมีระบบ Pipeline อยู่แล้ว

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	พอเพียงกับจำนวนผู้ป่วย การใช้ก๊าซออกซิเจนจึงต้องย้ายผู้ป่วยไปที่หัวจ่ายก๊าซหรือนำท่อบรรจุก๊าซมาตั้งวางใช้งานที่เตียงผู้ป่วย	สามารถต่อเติม Outlet ของออกซิเจน เพิ่มเติมได้สะดวก โดยติดตั้งเพิ่มตามความจำเป็น
	- Oxygen Outlet ฝาหน้าชำรุดไม่สามารถเสียบชุดใช้งานได้	- ตรวจซ่อมให้ใช้งานได้
การติดตั้งท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนในรถยนต์รับส่งผู้ป่วย	- การติดตั้งท่อบรรจุก๊าซความดันสูงบนรถยนต์ ในลักษณะวางนอน โดยไม่มีวัสดุรองรับกันสะเทือน อาจทำให้เกิดอันตรายจากการ	- ติดตั้งแผ่นยางหรือสักหลาดรองรับท่อบรรจุก๊าซ, ยึดท่อบรรจุก๊าซให้แน่นกับแท่นรองรับ และเลือกใช้ท่อบรรจุก๊าซที่ได้รับการ

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	แตกระเบิดของท่อบรรจุก๊าซได้	ตรวจสอบความแข็งแรงมาแล้วไม่เกิน 5 ปี
	- เดินท่อนำก๊าซแรงดันสูง (2000 Psig) ไปยังชุดลดแรงดันที่กำแพงรถ อาจทำให้ท่อแตกและเกิดอันตรายที่รุนแรงได้	- ติดตั้งชุดลดแรงดันที่วาล์วหัวท่อก๊าซและลดลงแรงดันเหลือที่ 50 Psig
	- ติดตั้งสายหรือท่อนำก๊าซผิดประเภทอาจทำให้เกิดการลุกไหม้หรือระเบิดได้	- ติดตั้งสายหรือท่อนำก๊าซชนิดที่ใช้กับก๊าซออกซิเจนโดยเฉพาะ
การใช้ Oxygen ของระบบ Pipeline ที่หัวเตียงผู้ป่วยตาม	- มีการเสียบ Oxygen Flow meter ทิ้งไว้ที่ช่อง Outlet เป็นเวลานานโดยไม่มีการ	- ถอดชุด Flow meter และ Suction regulator ออกจาก Outlet และ Inlet

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
แผนกต่าง ๆ	ถอดออก ทำให้ Seal ยางและสปริงภายใน Outlet ถูกกดทับตลอดเวลา อายุการใช้งานของ Outlet และ Inlet จะสั้นกว่าปกติ และเกิดการรั่วซึมของก๊าซ	ทุกครั้งที่ไม่ใช้งาน หากจำเป็นต้องเสียบไว้นานๆ เมื่อ Case ว่างต้องถอดออกและเสียบเข้า 2-3 ครั้ง เพื่อนวด Seal ยาง และกระตุ้นอุปกรณ์ไม่ให้ติดขัด
การติดตั้งท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนขนาดกลาง ใต้เตียงรถเข็นขนส่งผู้ป่วย	- วางท่อบรรจุก๊าซในลักษณะวางนอน โดยไม่มีวัสดุรองรับกันสะเทือนและที่ยึดรัดน้ำหนักของชุด Regulator, Flow meter และกระบอกน้ำ ทำให้ท่อบรรจุก๊าซหมุนเอียงลง น้ำ	- ติดตั้งแผ่นยางหรือสักหลาดที่จุดรองรับน้ำหนักท่อบรรจุก๊าซ, ยึดท่อบรรจุก๊าซให้แน่น และเลือกใช้ท่อบรรจุก๊าซที่ได้รับการตรวจความแข็งแรงมาไม่เกิน 5

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	จะเทไหลเข้าอุปกรณ์ดังกล่าวและเข้า Tube สู่ผู้ป่วยได้	ปี หรือทำที่วางท่อบรรจุก๊าซติดกับเตียงในแนวตั้ง
อุปกรณ์ลดความดันก๊าซออกซิเจน หรือเกย์ออกซิเจน (Oxygen Regulator)	- การเก็บเกย์ออกซิเจนสำรองไว้เป็นเวลานานโดยไม่มีการใช้งาน ทำให้ส่วนประกอบภายในที่ทำด้วยยางเกิดเสื่อมสภาพเปื่อยแตก เมื่อนำกลับมาใช้ก๊าซจะรั่วไม่สามารถใช้งานได้	- ต้องนำเกย์ออกซิเจนมาทดสอบใช้งานจริงอย่างน้อย 6 เดือน/ครั้ง เพื่อช่วยนวดแผ่นยางDiaphram และกระตุ้นอุปกรณ์ภายในไม่ให้ติดขัด
มีการถ่ายก๊าซออกซิเจนจากท่อบรรจุก๊าซ	- ท่อบรรจุก๊าซขนาดเล็กขาดการตรวจสอบสภาพ	- ควรจัดซื้อก๊าซออกซิเจนที่บรรจุสำเร็จแล้วจาก

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
ขนาดใหญ่ลงสู่ท่อบรรจุก๊าซขนาดเล็ก	ความแข็งแรง ยิ่งใช้งานนานวันผนังท่อจะบางลงจนทนความดันที่บรรจุไม่ได้ อาจเกิดอันตรายจากการแตกระเบิดของท่อเหล็กที่บรรจุก๊าซ	ร้านค้า และไม่ควรถ่ายก๊าซเอง
การตั้งท่อบรรจุก๊าซออกซิเจนใช้งานผู้ป่วยตามแผนกต่างๆ	- ตั้งวางท่อบรรจุก๊าซโดยไม่มีการยึดรัดหรือผูกยึดกับขาเตียงผู้ป่วยหากเตียงเลื่อนจะพาท่อก๊าซล้มเกิดอันตรายได้	- ติดตั้งโซ่ยึดรัดท่อบรรจุก๊าซที่กำแพงและยึดจับท่อก๊าซทั้งขณะที่ใช้งานและไม่ได้ใช้งาน
การใช้ก๊าซจากท่อบรรจุก๊าซ	- หลังใช้งานเกย์ออกซิเจน (Pressure Regulator) มีก๊าซขัง	- ปิดวาล์วที่ท่อบรรจุก๊าซ และเปิดปุ่มปรับ Flow meter

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	ในตัวเครื่อง ทำให้อุปกรณ์ภายใน เช่น สปริง, แผ่นไดรอะแฟรม รับแรงดันก๊าซตลอดเวลา อายุการใช้งานจะสั้นลง	ระบายก๊าซในเครื่องออกให้หมด(เข็มวัดตกลงที่เลข 0)
	- มีการใช้ก๊าซออกซิเจนและไนโตรเจนสลับชนิดกันเนื่องจากไม่ทราบสีสัญลักษณ์และมีการเปลี่ยนวาล์วออกซิเจนไปติดตั้งที่ท่อบรรจุก๊าซไนโตรเจน	- ให้ความรู้เรื่องสีและสัญลักษณ์ภาชนะบรรจุก๊าซออกซิเจนตัวภาชนะสีเขียวมรกตคอสีขาว ก๊าซไนโตรเจนตัวภาชนะสีเทาคอสีดำ และห้ามสับเปลี่ยนวาล์วปิดเปิดของท่อบรรจุก๊าซต่างชนิด

อาคาร/แผนก	รายละเอียดที่พบว่าไม่มาตรฐาน / ปลอดภัย	แนวทางแก้ไข
	- ชุด Flow meter มีน้ำเข้าไปขังในหลอดแก้ววัดปริมาณจ่ายก๊าซ และชุดทำฝอยละอองน้ำในกระบอกน้ำเปื่อยขาดเนื่องจากหมดอายุ และน้ำมีตะกอนขุ่นข้น	- เปลี่ยนอะไหล่ชุดทำฝอยละอองน้ำ และน้ำที่เติมในกระบอกน้ำใช้น้ำกลั่นเท่านั้น รวมทั้งระมัดระวังการจับถือไม่ให้เอียงจนน้ำไหลเข้าสู่ ชุด Flow meter

ที่มา : สรุปผลการตรวจสอบวิศวกรรมการความปลอดภัยในโรงพยาบาล กองวิศวกรรมการแพทย์ ปี พ.ศ. 2556

ภาคผนวก

การดูแลบำรุงรักษาระบบก๊าซจ่ายก๊าซ

ระยะเวลา	ข้อปฏิบัติ	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
ทุกสัปดาห์หรือเมื่อมีการเปลี่ยนถัง	ตรวจสอบรอยรั่วบริเวณข้อต่อเกลียวหัวถัง	ตรวจเช็คด้วยน้ำฟองสบู่	ผู้ดูแลจากหน่วยงาน
	เช็คระดับแรงดันที่ 1 st Stage Regulator	ตรวจ/ปรับตั้งให้อยู่ในระดับมาตรฐาน	
	เช็คระดับแรงดันที่ Line Regulator	ตรวจ/ปรับตั้งให้อยู่ในระดับมาตรฐาน	
ทุกเดือน	ตรวจสอบรอยรั่วบริเวณข้อต่อเกลียวทั้งระบบและ Outlet	ตรวจเช็คด้วยน้ำฟองสบู่	ผู้ดูแลจากหน่วยงาน
	เช็คการทำงานชุด Automatic Change Over	ตรวจ/ทดสอบจากการใช้งานจริง	
	ทดสอบระบบ Alarm & Lamp Control	ตรวจ/ทดสอบจากการใช้งานจริง	

ระยะเวลา	ข้อปฏิบัติ	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
ทุกเดือน	ตรวจเช็คมาตรวัด Zone Valve	ตรวจเทียบค่ามาตรวัดให้อยู่ในระดับมาตรฐาน	ผู้ดูแลจากหน่วยงาน
	บันทึกระดับแรงดันใช้งาน	ตรวจ/ปรับตั้งให้อยู่ในระดับมาตรฐาน	
ทุก 6 เดือน	ทดสอบการทำงานของระบบ	ตรวจสอบรั่ว/แรงดัน Manifold ,Zone Valve ,Outlet ,Alarm ,Flowmeter	ผู้ดูแล/ผู้ผ่านการอบรม
ทุกปี	เปลี่ยน O-Ring & Seal ที่จำเป็น	ตรวจ/เปลี่ยนตามอายุการใช้งาน	ผู้จำหน่าย/ผู้ดูแล/ผู้ผ่านการอบรม
ทุก 2 ปี	เปลี่ยนO-Ring Outlet	ตรวจ/เปลี่ยนและทดสอบรั่ว	ผู้จำหน่าย/ผู้ดูแล/ผู้ผ่านการอบรม

ระยะเวลา	ข้อปฏิบัติ	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
	เปลี่ยนวาล์วลดแรงดันและไดรอะแฟรม ชุด Regulator	เปลี่ยน/ปรับตั้งให้อยู่ในระดับมาตรฐาน	
ทุก 3 ปี	เปลี่ยน High Pressure Filter Element	ตรวจ/เปลี่ยนตามอายุการใช้งาน	ผู้จำหน่าย/ผู้ดูแล/ผู้ผ่านการอบรม
	ตรวจเช็คระบบเส้นท่อ(อุปกรณ์จับยึดและสีท่อ)	ปรับแต่งอุปกรณ์จับยึดและทาสีท่อที่หลุดลอกและติดลูกศรบอกทิศทางการไหลของก๊าซ	
ห้ามใช้น้ำมันหล่อลื่นทุกชนิดกับอุปกรณ์ระบบก๊าซ			

เอกสารอ้างอิง

1. คู่มือระบบก๊าซทางการแพทย์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปี 2544
2. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการใช้งานอย่างถูกต้องและปลอดภัยระบบแก๊สทางการแพทย์ บริษัท ไทยอินดัสเตรียลแก๊ส จำกัด (มหาชน)
3. สรุปผลการตรวจสอบวิศวกรรมการความปลอดภัยในโรงพยาบาล กองวิศวกรรมการแพทย์

คำสั่งกองวิศวกรรมการแพทย์

ที่ ๑๕/๒๕๕๗ สั่ง ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๗

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานดำเนินการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗

คณะทำงานโครงการ จัดทำคู่มือการใช้และบำรุงรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์การแพทย์ในสถานบริการสุขภาพ

1.	นายสุรพันธ์	ชัยล้อรัตน์	ผู้อำนวยการกองวิศวกรรมการแพทย์	ที่ปรึกษาโครงการ
2.	นายเชาวลิต	เมฆศิริธกุล	วิศวกรเครื่องกลชำนาญการพิเศษ	ประธานคณะทำงานฯ
3.	นายสละ	กสิวัตร์	วิศวกรไฟฟ้าชำนาญการ	คณะทำงานฯ
4.	นายหฤษฎ์ชาติ	หนองตะไกร	วิศวกรเครื่องกลชำนาญการ	คณะทำงานฯ
5.	นายสงกรานต์	นิลถาวรกุลชัย	นายช่างเทคนิคชำนาญงาน	คณะทำงานฯ
6.	นายอดุลย์	จุกสีดา	นายช่างไฟฟ้าชำนาญงาน	คณะทำงานฯ
7.	นายสุทัศ	ฝากฝน	นายช่างเทคนิคชำนาญงาน	คณะทำงานฯ
8.	นายประวิทย์	สัพพะเลข	นายช่างเทคนิคชำนาญงาน	คณะทำงานฯ และเลขานุการ